

26

Magyar

PAPI EGYSÉG

MAGYAR PAPI EGYSÉG

a külföldi magyar katolikus papság lapja

1963. Karácsonyán

26. szám

TARTALOM

LELKI ÉLET

Pázmány Péter: Szűz Mária imádja Gyermekeit	3
Békés Gellért: Papok lelkigyakorlata	4
Kőmives János: Szent jelek	8
Őrsy László: Imádság és munka	11

RÓMA SZAVA

Őrsy László: A zsinat második ülészsaka	14
B. M.: VI. Pál pápa apostoli levele a szemináriumi nevelésről	21

MAGYAR NÉPUNK PAPJA

Ádám György: A menekült sors átértékelése	26
András Imre: Hol tart Magyarország népesedése?	33
Beszédes számok	41

PAPI ARCÉL

Török Jenő: Sík Sándor	42
P. T.: Laci bácsi	53

HAZAI HIREK

F. K.: A megbukott zarándoklat	61
Az erdélyi helyzet	64
Papi jubileumok	65

PAPI TALÁLKOZÓ

Papszentelés	67
Magyar papi lelkigyakorlat Passauban	67
Sümegeh Lothár: Máriacell üzenete	69

MISSZIÓ

Lischerong Gáspár: A kínai magyar misszió felhívása	72
Cser László: Karácsonyest	77
Cser László: A pap himnusza Krisztushoz	80

HALOTTAINK

Király Kelemen: Forró Alpár OFM	81
---------------------------------	----

KÖNYVEK.

Szabó Ferenc: Világnézetek harca (Békés G.)	83
Déri Béla: Mi a kommunizmus? (H. P.)	84
Gallus Tibor: Die Mutter Jesu im Johannes-Evangelium	85
C. Balic (ed.): De mariologia et oecumenismo (Gallus T.)	85

VISSZHANG

Levél egy nyugati börtönből	87
Makaóból írja egy magyar hithirdető	88

A lapot szerkeszti: Ö r y Miklós SJ. — A kiadásért felel: M a r o s i László.

Levelezés, megrendelés, kéziratok Marosi László címére küldendők:
Spittal/Drau, Kapellengasse 15, Ausztria, Europa.

MAGYAR PAPI EGYSÉG (Einheit Ungarischer Priester) Klerusblatt der ungarischen Priester im Ausland, erscheint viermal im Jahr. - Mit Druck-erlaubnis des Erzbischöflichen Ordinariates, Wien. - Eigentümer, Herausgeber und Verleger: Ladislaus Marosi, Spittal/Drau, Kapellengasse 15. - Im Selbstverlag gedruckt bei Greif-Druck, Ujváry KG, München 8, Sedanstr. 14, Bundesrepublik Deutschland. - Für den Inhalt verantwortlich: Ladislaus Marosi.

Pázmány Péter

SZÜZ MÁRIA IMÁDJA GYERMEKÉT

Mikor elközelt Urunk születésének ideje, kimondhatatlan örömmel teljesíté Szent Anyját. És miképpen az első Ádámra csendes és kedves álmot bocsáta Isten, mikor Évát oldalából építé: úgy a Szep-lőtelen Szűznek értelmét mennyei elmélkedéseknek mélységes ten-gerében, akaratját isteni szerelemnek gerjedező tüzében minde-
nestül elmeríté, mikor Urunkat elhozá. És mintegy mély álomból, az isteni dolgok csudálkozásából fölocsudván, előtte látá szülöttét: Urát, Teremtőjét. Azért öröm és félelem között nem tudván, mit mivelne, térdre borulván hihető, hogy eképpen szólott néki:

Ó áldott gyermek! ó felséges Isten!
ó édes Fiam! ó én mennyei szent Atyám!
ó Uram, Teremtőm!
Ki vagyok én, hogy alázatos szolgálodat
ily nagy jóval látogatod?
Szoptassalak-e téged, mint fiamat,
vagy imádjalak, mint Istenemet?
Bétakarjalak-e, mint anyád,
vagy tiszteljelek-e, mint szolgálód?
Tejet adjak-e,
vagy tömjénnel áldozzam neked?
Hogy lehet, Uram, hogy ölembe vegyelek téged,
ki az egeket bétöltöd?
Mint tápláljalak téged,
ki minden állatot eledellel tartasz?

Efféle sok és mitőlünk gondolhatatlan ájtatosságok után,
végre ölelvén, csókolván, sírván, örülvén,
ölébe vévé és nagy böcsülettel bétakargatá
FIÁT, ATYJÁT, ISTENÉT.

(Karácsony első prédikációjából. A tördelés tőlünk való. Szerk.)

PAPOK LELKIGYAKORLATA

Bevezetés

„...ducam eum in solitudine et loquar ad cor eius.” (Ozeás 2,14)

Lelkigyakorlatom kezdetén két kérdésre kell világosan és határozottan felelnem.

Az első kérdés: *Miért végzek lelkigyakorlatot?*

Kétségkívül azért, hogy *belsőmben tekintsek s önmagammal számotvetve, lelkiéletem megújulását keressem és Isten szolgálatára új indítást és erőt merítsek. Mindez nem lehetséges belső magány nélkül. Minden szellemi élet magányt követel, még inkább a Krisztust követő lelki élet. Krisztus tanítványának, papsága részesének, kegyelme közvetítőjének nincs élő kapcsolata Mesterével, ha nem ismeri az elvonultságot és a belső csendet. Tehát azért jöttem, hogy a belső magányt keressem. Helyesebben: Isten kegyelme belső magányba vezet.*

De van magánya az unalomnak, s van magánya a szellemi életnek, az elmélyedő figyelemnek, a lélek szemlélődésének. Én ezt az élő magányt keresem, s ezért a külső világból a belső felé fordulok, kifelé irányuló tevékenységemet félbeszakítva, érzékeimet elcsitítom és lelkem szemlélődő csendjébe húzódom.

Vajon öncélú ez a belső magány? Talán beleíradtam az emberekbe s fölük menekülök? A magam nyugalmát és kényelmét keresem s nem az intenzívebb belső életnek, megértések és elhatározások ébredésének a nélkülözhetetlen föltételét? *O t i u m m e u m n o n e s t o t i u m*. Szükséges ez a magány, hogy lelkem csendjében, lelkiismeretem mélyén meghalljam Isten csendes szavát.

Isten szava öntudatra ébreszt. Belső világot gyújt bennem: egyszerű úgy látom magamat, amint Isten színe előtt állok. Aki vagyok, abban, mint gyűjtőlencsében, összegeződik a múltam; s ennek a múltnak bizony sok kegyelmi fényét nyeli el a hanyagság és mulasztások homálya, sőt még a bűn sötétsége is. Am az a maradék fény, amit gyűjtőlencsém összefog, az isteni szó világánál új erőre kap. *In Verbo vita erat, et vita erat lux hominum* (János 1,4). Mindaz, ami sötétség bennem, elvész ebben a fényben, s én a belső isteni szótól önmagamra ébredve, megtisztulva és megerősödve, új emberként térek vissza az emberek közé, hogy tanúságot tegyek Isten szaváról és szeretetéről.

A második kérdés: *Mit tegyek ezeken a lelki napokon?*

Szent Benedek Regulájának bevezető szavaiban helyes érzéssel határozza meg, milyen magatartást tanúsítson az Istent kereső ember

az isteni szó iránt. Négy kifejezést használ egymás után, olyan értelemben, hogy a következő mindig többet mondjon az előzőnél és teljesebbé, gyakorlatibbá tegye annak értelmét. *Ausculia praeccepta*: hallgasd meg figyelmesen az isteni szót. *Inclina cor*: figyelmed legyen belső, lelki érdeklődésből eredő odahajlás a szóló felé. *Libenter excipe*: szíves készséggel, engedelmes lélekkel fogadd a szót, hogy annak mély isteni értelmét is föl tudd fogni. *Efficaciter comple*: elhatározásodban máris váltsd élő tette, amit Isten akaratának ismertél meg, hogy az hatékony kegyelmi erővé váljék krisztusi egyéniséged formálásában.

Figyelek az elmékedések külső szava nyomán a lelkiismeretemben fölhangzó isteni szóra, engedelmes készséggel fogadom azt, bár-mekkora áldozatot kívánjon is tőlem, s konkrét elhatározásokkal tüstént tettekké is váltom, amit Isten akar, — ez legyen lelki magatartásom.

Ecce me, Domine! Itt vagyok, hogy halljam szavad. *Fiat mihi secundum verbum tuum.* Valósuljon meg bennem a Te akaratod.

I. Isten keresése

„...si revera Deum quaerit.”
(Regula 58. fejezet.)

Valóban Istent keresi-e? — a szerzetesi hagyomány szerint végső fokon ez dönti el, hogy fölveszik a kolostorba a noviciust, vagy sem. De a kérdés nemcsak a szerzetes hivatásának, hanem minden keresztény ember lelki értékének a döntő kritériuma, sőt magának az embernek is a végső értékmérője. Jól tudom, hogy az emberi lét Istentől ered és Istenhez kell, hogy visszavezessen. Kérdés azonban, hogy életutamat eredetétől befejezéséig mennyire járom abban a tudatban, hogy Teremtőmhöz kell mennem; mennyire törekszem arra a lelki és erkölcsi tökéletességre, amelynek eszményeként önmagát állította előlem az Isten. *Sancti estote, sicut et ego sanctus sum.* Semmi kétség afelől, hogy Isten előtt annyit érek, amennyit erőimből erre az elsőrendű feladatomra fordítok. Lelki értékem növekedése is akkora, amekkora a törekvésem Isten megismerésére, szeretésére s a hozzá való hasonlóságra. Végeredményben Isten keresése lesz a rólam szóló ítélet mértéke is, s ez dönti el örök sorsomat.

Tehát lelkigyakorlatom alapvető kérdése az, hogy valóban keresem-e Istent, s hogy őt keresem-e igazán. De ennek a döntő kérdésnek-jegyében végzem egész lelkigyakorlatomat is, mert mindaz, amit

most Isten kegyelmével megérték és elhatározok, az Isten őszintébb, odaadóbb és állhatatosabb keresésére fog indítani, vagy már az Isten valóságos keresése is lesz.

1. A kérdés hogy keresem-e Istent, s hogy Őt keresem-e igazán, nem közvetlen választ vár, hanem inkább arra indít, hogy meggondoljam emberi létem alapvető tényét és igazságát s becsületesen levonjam annak következményeit. A tény és igazság az, hogy egész mivoltomban Istenre rendelt lény vagyok. Nyilván nem volnék az, ha nem Ő teremtett volna. De óvatosan kell ezzel a fogalommal bánnom, hogy igazán megértsem Istenre rendeltségemet. Teremtett voltom elsősorban nem annyit jelent, hogy a világfolyamat egy meghatározott pillanatában létrejöttem, — ez pusztán fizikai tény, — hanem azt, hogy egész léteemben és mivoltomban, mindenestől függök Istentől, mint az önön létét meg nem okoló lény függ az önmagát és minden más létezését megokoló Abszolútumtól. Ez már létrendi tény s valójában ez a teremtés helyes metafizikai értelme. De az emberről szólva, ennél még több: teremtett voltom a létrendi függésen kívül belső hasonlóságot is jelent. Az igaz és jó megértésére, szeretetére és szabad cselekvésére képes természetemben Isten képe tükröződik, bármily áthidalhatatlan is köztünk, a relativum és az Abszolútum között, a létrendi különbség.

Am ez az értelmes és szabad természetem nemcsak arra képesít, hogy megismerjem a világot és annak erőt, s a magam szolgálatára, emberszabásúvá alakítsam, humanizáljam azt, hanem arra is, hogy a világ születő és muló dolgai, sőt a magam teremtett szelleme mögött föl ismerjem az abszolút létesítő okot, azt a teremtő Személyt, aki teremtésében kinyilatkoztatja magát előttem. „Ami Istenben láthatatlan: örök ereje és isteni mivolta, a világ teremtése óta művei alapján értelemmel föl ismerhető” (Rom. 1,20). Szól hozzám művein keresztül s én válaszolok neki: föl ismerem, szeretem és meghódolok előtte. Ez a vallás lényege. Amióta ember létezik, válasz is van, tudatos és szerető, az önmagát kinyilatkoztató isteni szóra.

De ez a válasz egy lépetre szóló feladat. Keresni Istent értelemmel, szívvel, szabadon, válaszként önmaga szerető kinyilatkoztatására, meghódolni előtte és átadni magamat neki, hogy végül is beteljesedjék bennem az ő hasonlósága, — ez a feladat az emberi mivoltomba írt rendeltetésem is: Isten keresése.

2. De menjünk egy lépéssel tovább. Isten föl ismerésére és szeretetére nemcsak szellemi képességet, hanem szellemi dinamikát is talállok magamban: valami különös, mély és ellenállhatatlan törekvést, amit Isten utáni vágynak, Isten-szomjúságnak neveznek a misztikusok. A primitív népek imáiban éppen úgy kifejezésre jut ez a szomjúság, mint az abszolút Eszme szemléletére törő plátói bölcséletben, a Biblia lapjain, vagy szentjeink életében és írásaiban. Materialista ko-

rok delelőjén szinte segélykiáltássá válik a korszellem fullasztó légkörében vergődő költők ajkán. Ady „istenkereső lármája”, József Attila panaszos könyörgése erről tanuskodnak.

Ijessz meg engem, Istenem,
Szükségem van a haragodra.
Bukj föl az árból hirtelen,
Ne rántson el a semmi sodra...

Az emberi léleknek ez az ösztönös Isten-szomja annyira nyilvánvaló, hogy a modern pszichológus Isten gondolatát és vágyát a lélek ősi adottságai, archetipusai közé sorozza (Jung), vagy arról beszél, hogy a lélek természetes ösztöne az Isten felé való törekvés s ha ez, mint az ateizmusban, az abszolútumtól valami relatív érték felé fordul, neurotikus zavarokat okoz (Frankl, Daim, Caruso).

Miről van itt szó tulajdonképpen? Isten után való vágyam az Istenre rendelt mivoltomnak természetes megnyilvánulása, szellemem veleszületett dinamikája, minden értést és tudatos vágyakozást, minden gondolatot és szeretetet megelőző ösztönös törekvésem a természetszerű beteljesedés, Isten felé. Valójában szívem „metafizikai” nyugtalansága ez, amit Ágoston így fejezett ki: „Magadnak teremtettél bennünket, Uram, s nyugtalan a mi szívünk, amíg Tebenned meg nem nyugszik.”

3. Mi következik mindebből? Meggondoltam Istenre rendeltségem tényét, tudatosítottam magamban ösztönös Isten-vágyamat, de kérdés, hogy mindezt hogyan válthatom magamban az Isten keresésének élő, cselekvésre indító energiáivá?

Magamba kell tekintenem. Kérnem kell Istent, hogy mutasson meg önmagamnak, úgy, amint ő lát engem. Elmékedésemben föl kell idéznem életem „belső” történetét: hogyan ébredezett, hogyan indult meg s alakult ki a lelki életem. Mi volt az első többé-kevésbé tudatos való-lási élményem? Hogyan jelentkezett először, talán egészen gyermeki formában, az Isten után való vágyam? Hogyan fogadtam Isten ébresztő és indító kegyelmeit? Lassanként eszembe jutnak engedelmes „igen'-jeim és dacos „nem"-jeim, de eszembe jut lelki közömböségem és Istenről való megfélemlésem is. S egyszerre csak világítani kezdenek bennem azok a döntő, sokszor egészen „belső” események, amelyek Isten felé tartó utamnak irányt szabtak: egy jóbarát, egy könyv, egy lelkiatya... Ma már tudom, hogy még bűneimet, s az általuk kiváltott lelki válságot is javamra fordította a gondviselő Atya. És a hivatás kegyelme, a fiatalember lánggra lobbanó idealizmusa, hitem növekvő fénye s az áldozatokra egyre készségebb szereltem... Majd a fiatal pap Krisztus-szerelme és apostoli lángolása... De aztán a hétköznapi ideálmuson, buzgóságon

rágódó szúja, a sikertelenségek, a letörések, a hűtlenség kísértő árnyékai . . .

Guardini beszél valahol arról, hogy a fiatalember érzelmi életének lendületével szinte gondtalanul átveti magát azon a mérhetetlen szakadékon, amely az embert elválasztja Istentől, míg az érett férfi, akinek korával csökken érzelmi lendülete, már józanul tekinti a szakadékot s emberi erőinek határait, ingatag érzelmeiben sem bízik már annyira és istenkereső életének keresztjét is súlyosabbnak érzi. Ez az időpont az, amikor ki kell alakulnia a férfi vallásának, lelki életének, istenkeresésének. Már nem képzeletem ereje s érzelmeim lendülete visznek tovább, hanem meggyőződéssé érett hitem, az isteni kegyelembe vetett bizalmam s életem hűségében valósággá vált szeretetem.

Eszembe jutnak azok a szavak, amelyeket Pascal hallott lelkiismeretében: „Nem keresnél, ha már nem találtál volna meg . . .” Én is megtaláltalak, Uram, mert fölfedeztem életemben szereteted tanúbizonyságait: belső tanításodat, indításaidat, győzelmeidet. S ha ismerem a hűtlenség szakadékainak a szédületét, tudom már azt is, hogy életem értelme, sorsom megoldása, hogy együtt cselekedjem győtrő, de megtisztító s a magad képére formáló kegyelmeddel.

Szomjas szívvel keresselek, amíg Te nem ajándékozod magadat nekem.

Kőmives János

SZENT JELEK

VÍZ

Tengernyi van belőle. Ha betartja a rendet, lehet erő, amely hajókat görget, vagy éppen unottan nyúlik el a betongát mögött és szinte mellékesen forgatja a roppant turbinákat, amelyek kilowattok millióit süvöltik újjnyi vastag huzalokba. Kaprunt és Assuant nemcsak a mérnöki tudomány tette földrajzi fogalommá, hanem elsősorban a víz. Persze ezt csak akkor látnánk, ha egyszer elapadna.

A víz lehet hatalom és fönség, de ezt jobbára csak a nyílt tengeren érzékelheti az ember.

Lehet költészet, amikor kristálytisztán, kéken, kacagva szalad le a kopár sziklákra, mint csengőhangú gyereksereg. Majd a fényt hét színre boltja és szivárvánnyal kedveskedik. Amikor legkisebbnek látszik, harmatcseppként a májusi fűszálon, akkor meg tűzben, ragyo-

gásban a gyémánttal vetekszik. Ha páráként fölszáll pitymallatkor és naplemente előtt: aranystukkót varázsol az égboltozatra.

Néha megrémít bennünket villámaival és mennydörgéseivel, hogy megmutassa, súlytalan pára alakjában sem erőtlenebb, mint akkor, ha Óceánnak tisztelik.

Elem. Édestestvére a kenyérnek, amely nélküle száraz morzsaként a torkunkon akadna. Ha nem jelentkezik, az ember elszótlanodik, mert kenyérgondja van. Fogalmaink, hogy szárazság, aszály, ilyenkor katasztrófa számba mennek.

Gyógyereje van. Nemcsak akkor, ha ásványokkal megrakodva tör a mélyből a napvilágra, hanem hétköznapi formájában is, mint egyszerű víz. Ezt egy pap fedezte fel.

Tisztít. Elmossa az ember és a természet szennyét, majd párolgás, szivárgás vagy nyugtalan mozgás által megtisztul újra.

Örök nyugtalanság. Nem lehet alátámasztani, mert szétfolyik. Csak fölfogni lehet. Ez a nyugtalan mozgása életet bennünket és kultúránkat.

A legfontosabb elem. Nemcsoda tehát, ha ott van a teremtés hajnalán és „Isten lelke lebeg felette”.

Víz kell az élethez. Hangozzék lírainak vagy patétikusnak, de így van. Ezt senki sem tagadja.

Víz kell aztán az örökélethez is. Ez méginkább így van, bár nagyon sokan tagadják. Először is, ha megszentelik, fél tőle maga az ördög is.

Ha meg az újszülött homlokán csorog, megtöri a sátán hatalmát a lélek, polgárjogot ad Isten országába, kegyelmet közvetít. Itt már aztán nem lehet kilowattokban mérni munkáját. Átléptünk a természetből a természetfelettibe. Lázár ujjahegyén egy csepp csak parányi enyhület lett volna a kárhozott gazdag cserepes ajkain, de nem szabadulás. A keresztvíz pedig szabadulás ettől a kárhozattól. De csak akkor, — érdekes, — ha megmarad tiszta, vegyítetlen, természetes víznek és természete szerint folyik, tehát a pap önti, nem pedig kení. Ez az egyik és egyben a kisebbik feltétel. Az igazi ok pedig az a csodálatos tény, hogy Isten emberré lett és meghalt értünk nagypénteken, hogy mi „újjászülethessünk vízből és Szentlélekből”.

GYERTYA

A gyetya több, mint a fény. Fényt szülhet mindenféle tűz, pernyeláng, izzás, elektromos kisülés és mint vegyi folyamat is. De egyik sem gyetya. A gyertya az más... Nos, mi más? — kérdezed. Hiszen a viasz nem nemes fém és nem is mindig illatos, s ha rádcseppen: pecsét.

Mondok valamit: Szenteste kialakultak a fények a gyertyák kedvéért. Születésnapon nem a csillárok égőit számolják a vendégek, hanem a gyertyák számát, s csak az ünnepezt tudja, hogy mekkora dráma van a számos gyertya, illetve a gyertyák száma mögött. Aztán a templom félhomályában hallok a keresztelő pap szavát, amint gyertyát nyújt a gyermeknek, aki nem pogány többé, hanem Krisztusé. Aztán ott lobog az elsőáldozók kezében, az esküvői oltáron, majd nagy csodák „szemtanúja” a konsekráció csendjében. A nagyheti zsolozsmában eltűnésével kelt föltűnést. Az acolythus néma méltósággal hozdozza, az újmisés szemébe könnyet csal... de legszébb, legnagyobb, legdiszesebb, legragyogóbb a husvétii gyertya, amikor a föltámadott Krisztust jelképezi az oltár evangélium oldalán.

HAMU

Az Egyház figyelmes velünk, pedig iszonyatos titkok birtokában van. Bölcs anyaként tűri a szédítő keringőt, meg az eszement jazzt, csak a morál sáncait vonja a farsangi báltermek köré, de azt irgalmatlanul. Egyébként csapjon a jókedv magasba. Isten adta, s ha tisztesleges, meg is áldja azt. A kánai sem volt néma lakodalom.

Csak amíg gyermekei — jók, vagy tékozlók, mindegy — ropják a táncot, Ő elégeti a tavalyi szentelt barkát, s meghamvaz azzal, ami abból megmaradt: „Memento... Ne feledd, ember, hogy por vagy és porrá leszel...” Ismétlem, figyelmes. Nem nyitja ki a kriptákat, koporsókat... nem, az förtelmes lenne! Mindössze egy marék hamut vesz és homlokodra keresztet rajzol vele: „Ne feledd, belőled is por leszel!” Ilyen ni, alig marad meg a homlokodon, mert súlytalan szürke semmi! Tegnap még élet volt, ma: por. Tegnap még szín, illat, ék volt, ma: por és hamu.

Minden por és hamu lesz egyszer. Vagyonod, bankrészvényed, foltos condrad, ragyogó szemed, szellemes ajkad, művész ujjaid, hegedűd húrja, hangszálad, amelyekkel elbűvöltél, vagy bűnbe vittél... minden elmúlik.

De mégsem minden! Túloztam! Csak az ég és föld múlik el, de az Ő igéi el nem múlnak s az sem, akiért az örök Ige testté lett: a lelked! Ezért érdemes komolyan venni a hamut.

TÖMJÉN

Tulajdonképpen gyanta, csak illatosabb, kellemesebb, mint a mi fenyőnké. A botanikusok az un. bosvelia-neműek csoportjába sorozzák. A tömjénzemek nyers gyantyaformában úgy néznek ki, mintha megmerevült könnycseppek lennének. Parázson elégetve kellemes illatú füstöt adnak. Ezért a füstért „szüretelik” a tömjént, mert a tömjénfüst az más. Ez nem melléktermék, mint minden füst, hanem ez a

lényeg. Ez a fehéren gomolygó füst, amely minden más füstnél gyorsabban száll fölfelé, illatot áraszt s a fölség, végtelenség atmoszféráját borítja a lelkünkre, akár templomban, akár temetőben érezzük.

Ez a nyugtalan, illatos felfelé-gomolygás a tömjént már az ókori népeknél is az ima és az áldozat jelképévé avatta és a szentélyekbe utalta. Tömjénezés egyet jelentett az imádatl, akár Áron szórta parázsra a frigsátorban, akár bálványok előtt égett el, akár pedig a miséző pap hinti a thuribulumba. Amikor az ima és áldozat természetes lelki igényként jelentkezik, amikor a bűnös ember Istenéhez szól, — helyes, vagy helytelen módon, most mindegy, — mindig ott a tömjén.

A bölcsek három ajándéka között ez a legfontosabb. Az arany, mirha nagyon emberi. A tömjén az már sokat mond, legalább ennyit: Kisded, Te Isten vagy, imádunk téged! Amikor az Egyház még katakombákban bújdosott szentségeivel, magával vitte a tömjént is, az imádás, hódolat kizárólagos jelképeként. Az üldözések alatt pár tömjén szemem nemcsak az élet múlt, hanem az örökélet is. S majdnem minden esetben vett az élet és megmaradt az örökélet. Aki gyenge volt s megrémült a proconsul haragjától, máglyától, vádállatok dühétől, s remegő kézzel a bálványok oltárára dobott tömjént, azt úgy kezelték, mint hitehagyottat, elesettet, „lapsust”. Az a kor még nem ismerte a diplomáciát, koegzisztenciát. Isten nemrég járt itt közöttünk, — gondolták s a gondolatot élték: az Eucharishtiában itt is maradt, tehát a tömjén neki jár. Hős kor volt az, amely élére mert állítani mindent. Azért van rengeteg vértanúja, kevés hitehagyottja, de társutasa nincs. Egy marék tömjéne múlt.

Ha mise alatt a pap az oltárt tömjénezi, az ég felé szálló füst néma illatnyelven ismétli a följajlás szavait: „Fogadd el, Szentatya, mindenható, örök Isten . . .”

A husvétii gyertyán öt tömjén szem Krisztus sebeit jelképezi. Ez az öt seb, amelyeket a szeges és lándzsa nyitottak az Istenember testén, a legfönségesebb tömjén illat, amely megváltott egy bűnözönt. Ezért az öt sebert Isten újra szeret minket, megáldja a földet és nekünk adja az eget . . . Ezért az öt szent sebert, amiket öt tömjén szem jelképez a husvétii gyertyán!

IMÁDSÁG ÉS MUNKA: ORA ET LABORA

(1) Isten arra teremtette az embert, hogy vele egyesüljön tiszta szeretetben. Ez az ember hivatása, s ebből feldlőznia semmit sem szabad. Minden ennek van alárendelve, még a felebarát szeretete is,

és senkiért soha az örök boldogságot elvetni, vagy azt tudatosan csökkenteni (amennyire az rajtunk áll) nem szabad.

(2) Ezt az igazságot bizonyítja az, hogy ebben a világban azoknak van hatásuk, akiken keresztül Isten dolgozik. Szentek voltak azok, s nem tudósok vagy „dolgozók”, akik megváltoztatták a föld színét, s örömet hoztak az emberek szívébe. A hatásuk megmarad hosszú időre, amíg a többi emberek alkotásai elvesznek, elmúlnak s beporosodnak.

(3) Életünk egyetlen célja tehát, hogy Istennel egyesüljünk. Így segítjük önmagunkat legjobban, mert örök boldogságunk annyi lesz, amennyi lelkünkben a kegyelem. Így segítünk másokat is a legjobban, mert Isten eszközévé leszünk, s rajtunk át árad ki a kegyelem. Minden más törekvés csak tévelygés az igaz úton kívül, veszteség időben s erőben.

(4) Az Istennel való egyesülés az egész ember átforgalmazását jelenti. A kegyelemnek át kell járnia az értelmet és az akaratot, sőt meg kell szentelnie a testet is. Ez elsősorban Isten munkája, de nekünk is meg kell dolgozni érte, keményebben mint bármi más földi dologért.

(5) Az értelem főleg imádságban formálódik át. Ameddig Krisztus Urunk életéről elmélkedem, az ő képe vésődik a szívembe, s ameddig Isten előtt csendben vagyok, a kegyelem mossa tisztára lelkemet. Az akaratot a jócselekedetek alakítják át. Amikor az Úr Jézus parancsait végrehajtom, úgy élek mint Isten gyermeke, s amikor Isten akaratát teszem, akkor tisztává lesz az egész életem.

(6) Gyakorlatban azonban sokszor probléma az, hogy mi legyen a helyes arány imádság és Istenért végzett munka között. Imádság magában nem elég, arra is parancsunk van, hogy hirdessük az evangéliumot minden népnek. Munka magában szintén nem elég, imádság nélkül az ember csak zengő érc és pengő cimbalom. Mind a kettő kell, de mi legyen a kettő között az arány?

(7) A válasz nem lehet más, mint hogy mind a kettő kell, de nincs általános szabály. Az arány függ minden esetben a jó Isten akaratától arra a személyre nézve, akiről szó van, vagyis annak a hivatásától, körülményeitől, a külső és belső kegyelem mértékétől.

(8) Az Úr Jézus élete és a szentek példája azonban mutatja, hogy sok imádságra van szükség, hogy valaki az Istennel való egyesülésre eljusson. Sok imádságra időben, s mély imádságra összeszedettségben. Az Úr Jézus harminc évig élt Názáretben, és ott a nap jórésze (csendes munka közben, vagy ünnepnapokon) imádságban telt el. Amikor elindult hirdetni az Isten országát, negyven napos imádsággal kezdte s három év alatt sokszor visszavonult csendes helyekre (Judás tudta, hogy a Getsemani kertben szokott lenni), nem azért

mert neki szüksége volt erre, hanem hogy nekünk utat mutasson. Szűz Mária egész élete szintén csendes imádság volt (sokszor dolgozott otthon egyedül). Szent Pál két évet töltött a pusztában, s mennyi csendes imádságnak kell levelei mögött lennie. Szent Benedek évekig volt Subiacóban, Szent Ferenc sohasem sajnálta az időt a magányra, és Szent Ignác mint a Jézus Társaság generálisa, a hivatal minden súlyával a vállán, a Constitutiók írása közben minden reggel szentmise előtt két órát szánt arra, hogy csak Istennel legyen. Ezt a példát hagyta a Társaságnak az imádságra, és semmi más szabályt. (A kötelező egy órás elmélkedést később hozták be.)

(9) Ez mind csak példa, de világosan mutatja, hogy sok imádságra van szükség ahhoz, hogy maradandó gyümölcsöt hozzon az életünk. De ez nem idővesztés, mert az imádság bősége kiárad a cselekedetekre, elmarad sok felesleges dolog, de amit teszünk, annak nagyobb lesz az értéke. Egyrészt, mert az imádság szentebbé tesz bennünket, másrészt mert jobban látjuk, hogy mi az a munka, ami az Isten ügyét előreviszi.

(10) Egy általános szabály van tehát: sokat imádkozzam. Az imádság az a jócselekedeteknek, ami a lélek a testnek, életet és értelmet visz bele. Lélek nélkül a test halott, imádság nélkül a munka rideg és sokszor haszontalan. Ezen az általános szabályon belül mindenkinek magának kell megtalálnia a helyes mértéket. Isten gondviselése rendszeren ad bizonyos jeleket, mennyi időt fordíthatok imádságra. Ehhez mindig hozzá kell adni a kegyelem vonzását, ami szintén Isten akaratának a jele. Ha kétség van, mindig jobb az imádság felé fordulni, mert ott biztosabban megtalálom Istent, s ha az az ő szándéka, meg fogja mutatni az imádságban, hogy eljött az idő a munkára.

(11) Sokat hall az ember arról, hogy ezt vagy azt kell ma tenni az Egyházban, ilyen és olyan reformra van szükség. Ez igaz lehet. De ha az Egyház történelmét nézzük, egy dolog mindennél világosabb. Imádságos, Istennel egyesült lelkek több jót tettek és több embert segítettek az üdvösségre, mint bárki más. —

Örsy László SJ

A ZSINAT MÁSODIK ÜLÉSSZAKA

Ha valami hasonlatot keres az ember, amellyel a zsinat első ülését jellemezze, akkor most egy év távlatából azt lehet mondani, hogy olyan volt az, mint a tavaszi mélyszántás, amikor az eke belevág a száraz földbe, felszínre hozza a termőtalaj gazdagságát, s előkészíti a földet a vetésre. Az Egyháznak erre a mélyszántó ekére szüksége volt: a talaj felszíne sok helyen megkeményedett, kiszáradt, a gazdag föld, amely életet ad a magoknak, sokszor a mélyben volt elrejtve.

A második ülés a csendes vetés ideje volt. Nem jellemezte többé az első ülésnek ugart törő nehézsége. Inkább azt lehet mondani, hogy a püspökök nagyobb része egyesült erővel azon fáradozott, hogy jó magot vessen az Egyház földjébe, amely majd jó termést hoz, amikor eljön az aratás ideje. Éppen azért, mert ez a csendes vetés ideje volt, — akik nagy eseményeket kerestek, üres kézzel távoztak Rómából. De azokban, akik a hit szemével figyelték az eseményeket, a második ülés nagy reményt keltett, mert látták, hogyan hullott a jó mag a mélyszántott, termékeny földbe. — Vegyük sorra az eseményeket!

Látható eredmények

A második ülés azzal végződött, hogy a zsinati atyák a pápa elnöklete alatt elfogadtak két határozatot. Az egyik (minden szempontból fontos) a liturgia megújításáról szól, a másik (sokkal rövidebb és egyszerűbb) a hírközlő eszközök megszentelésével foglalkozik. Ezt a két határozatot VI. Pál pápa ünnepélyesen jóváhagyta és az egész Egyház számára kötelezővé tette.

De ne gondoljunk arra, hogy a *liturgia* megújításáról szóló határozatot egyik napról a másikra át lehet ültetni a gyakorlatba. Február 16-ig a pápa még függőben tartja a törvény alkalmazását, s ez alatt az idő alatt ő maga dolgozza ki a végrehajtásra vonatkozó utasításokat. Utána valószínűleg elkezdődik a nagy munka: az Egyház szertartás könyveinek újraírása. Ez biztosan éveket igényel. Ennek ellenére remélhetjük, hogy még mi is részesülni fogunk az új rend áldásaiban.

A *hírközlő eszközökről* szóló határozat tényleg olyan lesz, mint a jó mag. Sok hívőnek új lendületet ad majd, hogy igyekezzék mindent megtenni, hogy a rádió, távolbalátó, film és sajtó minden tekintetben olyan legyen, hogy Isten nagyobb dicsőségét szolgálja. A mi magatartásunk nem lehet elitélő. A keresztények hivatása nem az, hogy tétlenül üljenek és mások felett ítéletet mondjanak, hanem hogy egész szívvel résztvegyenek a világ megszentelésében minden új és modern eszköz igénybevételével.

Ez a két határozat a második ülészak legláthatóbb eredménye. Igazában arról van szó, hogy most érett meg az első ülészak két gyümölcse. De természetesen ez nem minden. Ennél nagyobb dolgok is történtek, ha kevésbé vehetők is észre.

Magvetés a jövőre

A második ülészak három tervezettel foglalkozott alaposabban. Az első közöttük az Egyházzól szól. A tárgykör maga nem volt új. Az első ülészak utolsó tíz napján már megvitatták ezt a tervezetet, amelyet a teológiai bizottság készített elő. Bár akkor nem szavaztak, mégis mindenki előtt világos volt, hogy az előkészített tervezet nem találkozott a püspökök tetszésével. Így tehát a két ülészak között azt újra kellett írni, s ebben az új formában került most a zsinat elé. Mindenki megegyezett abban, hogy ez a második kiadás sokkal jobb, mint az első. Négy fejezetre oszlik:

1. *Az Egyház misztériuma*: általános tanítás az Egyházzól.

2. *Az Egyház kormányzása s az egyházi rendek, főleg a püspöki rend*. Ebbe a fejezetbe tartoztak a legfontosabb kérdések: a püspöki rend szentségi jellege, a világ püspöki karának szerves beépítése az Egyház életébe, továbbá a papi renddel és a szerpapssággal kapcsolatos kérdések.

3. *Az Isten választott népe*. Ide tartozik a világi hívekre vonatkozó tanítás, jogaiknak és kötelességeiknek körülírása.

4. A szent életre való hivatás az Egyházban.

Ezekhez a fejezetekhez valószínűleg később még egyet adnak a Boldogságos Szűz Máriára vonatkozólag. Az ő tiszteletéről egy külön tervezet készült, de a zsinati atyák többsége úgy határozott, hogy a Szent Szűzről szóló tanítás legyen az Egyházzól szóló tervezetnek egy része, hiszen ő az Egyház édesanyja.

A legkiemelkedőbb kérdés az Egyházzól szóló javaslatban a püspöki testületről szólt. Ez a probléma uralta a zsinati atyák gondolatvilágát, erről vitatkoztak a teológusok, s ez sarkalatos kérdés az Egyház jövő életében. A lényeges pont: mi az Egyház hagyományos tanítása?

a) az-e, hogy a püspöki testület nem más, mint az egyes püspökök összessége, olyan értelemben, hogy a testületnek közös hatalma nincsen?

b) vagy az-e, hogy a püspöki testület olyan hatalmat is kapott Krisztustól, amelyet csak együttesen gyakorolhatnak, s ez messze túlszárnyalja az egyesek hatalmát, s bár teljesen a pápa hatalma alatt van, mégis a püspököket az egész Egyház pásztoraivá teszi.

Ha az első állítás helyes, akkor lényegében az Egyház minden hatalmát a pápa képviseli, s a zsinat alig más, mint az egyes püspökök összefüvetele, hogy személyesen segítsék az Egyház fejét hivatásának gyakorlásában, amennyiben ő ezt kéri és akarja.

Ha a második állítás igaz, akkor az Egyház olyan, mint egy szerves test. A pápa a fej, a püspökök a tagok. És bár a fej irányít, a tagokra szüksége van, hogy munkáját el tudja végezni. A tagok sohasen vehetik át az irányítást, de a fej nem élhet nélkülük. Egységet alkotnak, s együtt élnek vele az egész test javára.

Természetesen ez a rövid összefoglalás a nagy kérdés felét sem mondja el, s nincs is hely arra, hogy minden finom teológiai pontot érintsünk. De ezekből az olvasó megismerheti a központi kérdés lényegét.

Az atyák véleménye ebben a kérdésben is megoszlott. Egyik fele védte a püspöki kollégium testületi létezését, a másik ellene volt. Akik ellene voltak, azzal vádolták a kollégialitás védőit, hogy kicsinyíteni akarják a pápa hatalmát. Amazok úgy vélték, hogy a tagok szoros kapcsolata a fejjel, nemcsak hogy nem gyöngíti, hanem erősíti azt. Az egység a testben élet és erő forrása.

Október 30-a volt a döntő nap, amikor a püspökök szavaztak ebben a kérdésben. Ez a szavazás nem volt hivatalos, csak arra szolgált, hogy tájékoztatást adjon az atyák gondolatvilágáról és segítsen a szöveg végleges elkészítésénél. — A szavazás eredménye mindenkit meglepett. Többséget vártak és reméltek sokan, de kevesen merték volna hinni, hogy olyan nagy lesz a többség, amint azt a szavazás eredménye mutatta. Számokat írni felesleges lenne, elég ha annyit mondunk, hogy a kollégialitás melletti szavazatok száma messze túlhaladta a megkívánt kétharmadot. A szavazóknak több, mint négyötöde a kollégialitás mellett volt.

Most megállhatunk egy pillanatra, mert valószínűleg itt történt, hogy viták és beszédek között csendesen és észrevétlenül jó mag hullott a termőföldbe, amely a jövőben sokszoros termést hoz. Akik a kollégialitás ellen szavaztak, panaszkodtak utána hogy a szavazás nem volt jól előkészítve, a kérdések szövegezése nem volt elég pontos. Ez részben igaz, de nem ez a lényeges. Annak is eljön az ideje, hogy a szöveg pontos legyen, s a szavak közelebbi meghatározást nyerjenek. Most csak az volt a fontos, (és ez a nagyjelentőségű ese-

mény) hogy a zsinat csendesen elindult egy úton, amely újnak látszik, de amely olyan régi, mint a tizenkét apostol útja. Az apostolok egy testet alkottak Péter főségével, s ma az apostolotudó püspökök is egy testet alkotnak, amelynek feje a pápa. Ily módon az Egyház természetfeletti szépségét és egységét először irták le zsinaton gyenge emberi szavakkal. Egy az Egyház, mert egy a feje. Ő irányítja és senki más. Ugyanakkor minden tag, minden egyes püspök elsősorban az egész Egyház javát szolgálja. Olyan egységben él a pápával, amelyet maga a Szentlélek szőtt közöttük, s az egész Egyház gondját osztja vele. A püspökök hivatása, hogy az egész nyáj javára gondoljanak, mielőtt a Fej erre felszólítja őket, de különös módon gondot viseljenek a területileg rájuk bízottakra is. Ennek a tanításnak, amely mindig meg volt az Egyház életében, az a gyakorlati következménye, hogy a püspökök jobban segítik egymást, jobb lesz a papság elosztása az egész világon, általánosabb és nemzetközibb lesz az Egyház kormányzása. A Szentlélek segítségével lassan az út világosabb lesz és Isten földi országának új szépsége bontakozik ki szemünk előtt. Ez a tervezet a harmadik ülészakban visszakerül a zsinat elé, hogy végleges formájáról szavazzanak. Ha az atyák összes munkája az lett volna, hogy ezt a püspöki testületről szóló egyházi tant világozabbá tették, már megérte a zsinatot összehívni.

Jellemző, hogy amikor ezek a teológiai legmélyebb kérdések tisztázódtak, az újságok a zsinati ülések eredménytelenségéről írtak. De hogyan is vehették volna észre, hogy az atyák az Apostoli Kollégium életének titkát bogozgatják.

Természetesen sok időbe kerül, míg a zsinat után, teológusok és egyházjogászok megállapítják mindazt, ami valóságos gazdagság az Egyház szerves és testületi életében, amit a mi gyenge szemünk nem láthat világosan. Hogyan is láthatnánk! Hiszen Isten misztériumával állunk szemben.

A második tervezet, amely ezen az ülésen került először vitára a *Püspökök és az egyházmegyék kormányzása* címet viselte.

Öt fejezetből áll:

1. A püspökök viszonya a római hivatalokhoz.
2. Segéd-és segítő püspökök.
3. Püspökkari megbeszélések (konferenciák).
4. Az egyházmegyék felosztása és körülhatárolása.
5. Plébániák felállítása és körülhatárolása.

Az első fejezet rosszkor jött. Röviddel előtte volt a püspöki testület jogköre fölötti szavazás és ez megváltoztatta a vita irányát. A szavazás után nyilvánvaló volt, hogy az Egyház isteni szervezete a pápán és a püspökökön alapszik, s a római hivataloknak az egész szervezet szolgálatában kell állniuk. Ezt a felfogást egy olyan javaslat, amelyet még a szavazás előtt készítettek, nem sugározhatta.

Sokan kérték tehát a püspökök közül, hogy az egész fejezetet ilyen szellemben írják újra. Nyugodt, de határozott szavakkal elhangzott az a kívánság is, hogy a római kúria reformja történjék meg. Frings biboros nyugodtan, de nagyon érthetően felhívta a zsinat figyelmét arra, hogy az újításnak a Szent Officiumra is ki kell terjednie. Fontos hivatását, a hit és erkölcs védelmét, a megújult Egyház követelményeinek megfelelően régi módszereivel már nem tudja betölteni. Ennek bizonyítéka — mondotta Frings, — hogy elítélnék írásokat, felfüggesztenek munkájuktól személyeket, anélkül, hogy védekezésre módot adtak volna nekik. Ottaviani biboros, a Szent Officium titkára ezek után hevesen megtámadta Frings kölni érseket és tudatlansággal vádolta. Szerinte a Szent Officiumot nem szabad érinteni, mert annak a pápa a feje és mindent, amit a hivatal tesz, a pápa jóváhagyásával teszi. Erre, privát beszélgetésekben sok püspöknek az volt a véleménye, hogy a pápa az, aki összehívta a zsinatot, azért, hogy az Egyházat megújítsa. Ebben a megbízásban az Egyház összes hivatalainak megújítása is benne van. Amint várható volt, sohasem jött tilalom a Szentatyától, a Szent Officium reformja ellen. Ugyancsak az első fejezet körüli vita dobott felszínre egy érdekes gondolatot: a zsinat kérje a Szentatyát, hogy a püspökök közül nevezzen ki magának egy tanácsadó testületet, amellyel időnkint meg tudja beszélni az Egyház ügyeit. Így a püspökök és a pápa közötti egységnek lesz egy látható szerve is. A nagy többségnek valószínűleg tetszett a javaslat, azért remélhető, hogy lesz a tervből valami. Így az Egyház kormányzása nem a római hivatalok feladata lenne, hanem inkább a püspököké.

A második fejezet a segéd- és segítő püspökökről szól: auxiliaries et coadiutores. Felmerült a kérdés is, hogy nem kellene-e a püspököknek bizonyos korban a kormányzást fiatalabbaknak átengedniök. A vélemények megoszlottak. Voltak szónokok, akik azt mondták, hogy elő kellene írni egy meghatározott kort, amikor a püspöknek le kell mondania, mások véleménye, hogy egy atya sohasem mondhat le a fiairól való gondoskodásról, a jegyes nem hegyhatja el jegyesét, azaz a püspök sem hagyhatja el egyházmegyéjét. Végleges döntés nem történt.

A harmadik fejezet újra fontos volt, mert a püspökkari konferenciáról szólt. Ezeknek a jövőben igen nagy jelentőségük lesz. Pl. máris kaptak hatalmat, hogy liturgikus kérdésekben döntsenek. Valószínű, sok más dologban is kibővül hatáskörük. Ez az intézmény még fejlődőben van, többet nem lehet mondani, mint hogy a püspöki konferenciáknak az Egyház jövő életében nagy szerepük lesz.

A negyedik fejezetről szóló vita nem volt annyira jelentős. Az ötödik fejezetet pedig a zsinat átutalta a kánonjog reformját előkészítő bizottsághoz.

A fenti tervezetekről szóló vitákat még egy esemény tarkította. A kisebbség néhány tagja kétségbevonta a szavazatok érvényességét a püspöki testületre vonatkozólag. Azt állította, hogy a határozatok végleges kidolgozásánál a teológiai bizottságnak nem kell arról tudósítást vennie. Kívülről nézve ez egy kisebbség erőfeszítése volt, hogy nézetét érvényesítse. De a valóságban nem marad kétség, hogy a püspökök többsége nem fogad el olyan döntést, amely nem felel meg a szavazatok szellemének. Jó, hogy ez így van a zsinatoknál. Mindenki szabadon mondhatja véleményét. Így volt ez akkor is, amikor a pápai tévedhetetlenséget definiálta az első vatikáni zsinat. Az utolsó pillanatig voltak, akik ellene szavaztak, s amikor a pápa kihirdette a döntést, elfogadták. Érdekes, hogy akkor azok, akik a többségnek ellenálltak, majdnem mind Olaszországon kívüli, északi püspökök voltak, most viszont a kisebbségi véleményt gyakran olasz, sőt római személyek képviselik. Ez is mutatja az Egyház általánosságát, hogy a Szentlélek egyaránt dolgozik a világ minden táján.

Ezután következett a harmadik tervezet: *Az egyházak egységéről*. Az első három fejezet összetartozik s a keresztény egyházak egysülésének a kérdését tárgyalja. A negyedik fejezet a zsidó népről szól, az ötödik pedig a vallásszabadságról.

Ennek a javaslatnak a tárgyalása elkezdődött ugyan, de nem fejeződött be. Egy dolog azonban világos: a zsinati atyák mindent meg akarnak tenni, hogy a keresztény egyházak egységét előmozdítsák, s a jóindulat részükről a nem katolikus egyházak iránt nagyobb nem is lehetne. — Mint mondtam, a tervezet tárgyalása elkezdődött, de a negyedik és ötödik fejezet még szóba sem került. Így a következő ülés valószínűleg ezzel kezdődik.

Nehézségek a zsinat alatt

A magvetés, amelyről irtam, nem folyt mindig a legkedvezőbb körülmények között. Egy rövid cikkben nem lehet mindent közölni, de egy pontot érdemes megemlíteni, mert állandóan visszatérő beszédtema volt. A zsinat legnagyobb nehézsége az, hogy az *ügyviteli rend* nem kiegyensúlyozott. Lássuk a tényeket!

Mikor egy tervezet először kerül a zsinat elé, a hosszú és hivatalos viták után van egy szavazás, amely csak azt dönti el, hogy a tervezet egyáltalán elfogadható-e. Ha igen, akkor a vele kapcsolatos összes beszédek és írásbeli javaslatok ahhoz a bizottsághoz kerülnek, amelyik a tervezetet előkészítette. A bizottság tehát értesül a hozzászólók véleményéről, de semmit sem tud azokról, akik csak általánosságban szavaztak. — Egy példa jobban megvilágítja, miről van itt szó. Amikor a liturgia reformjáról folytak a viták és az volt a kérdés, bevezessék-e az anyanyelvet az Egyház hivatalos szertartásaiba,

— kb. 30 püspök beszélt mellette és 30 ellene. Azt hitte tehát mindenki, hogy a vélemények feles arányban oszlanak meg. Amikor aztán a második ülészak alatt a végleges szöveg megszavazására került a sor, kb. 2000 püspök szavazott az anyanyelv mellett és 30 ellene. Világos tehát, hogy a harminc beszéd nem jelentett többet, mint egy szokatlanul erős és hangos kisebbséget. De ez csak a végleges szavazás után lett nyilvánvaló. Az atyák azért azt kérték, hogy a fontosabb pontokban gyakrabban legyenek szavazások, hogy mindenki tudja, mi a püspökök véleménye.

Egy másik nehézség az volt, hogy a zsinati bizottságoknak nem volt pontosan megszabott ügyvitele. Ennek az lett az eredménye, hogy az elnök akkor hívta össze a bizottság tagjait, amikor akarta. Több püspök úgy gondolkodott, nem helyes az, hogy egy ember ítéljen ilyen fontos dolgokban. Ezért arra kérték a Szentatyát, hogy rendezze a bizottság szabályait. Ez részben már megtörtént, részben még várható.

A zsinat jövője

A harmadik ülészak 1964 szeptember 14-én kezdődik és több, mint két hónapig tart. Az utolsó lesz-e, vagy még tovább húzódik a zsinat? Amennyire a Szentatyának a második ülészak végén tartott beszédéből megítélhető, ő szívesen látná, ha a zsinat nagyobb lépésekkel haladna előre. Még kb. 15 tervezet vár megtárgyalásra. Az idén kettővel egészen és eggyel félig lettek készen az atyák. Mindenesetre a következő hónapokban erős lesz a bizottsági munka. Megpróbálják újraírni a tervezeteket, hogy rövidebb formában a püspökök könnyebben tudjanak határozni róluk. A kérdés azon is múlik, sikerül-e megreformálni az ügyvitelt. A legpraktikusabb javaslat az volt, hogy minden kérdésről két főbeszédet tartsanak. Egyet mellette, egyet ellene. Utána legyen szavazás. A beszédek számát le kell csökkenteni. Az egyes nemzetek püspökei jelöljenek ki szónokot, aki a nyelvükben beszéljen. — Sikerül-e ez a reform? Meglátjuk! Nehéz megtalálni az egyensúlyt a szólásszabadság és az idővel való gazdálkodás között. A szólásszabadság olyan nagy jó, hogy érte pénz-, idő- és erőbeli veszteséget el kell tűrni. A beszédek őszintesége olyan nagy értéket képvisel az Egyházban, hogy ez már magában is a megújulás biztosítéka.

Sok püspök azt kívánja, hogy több legyen a vita és kevesebb az előadás. Most úgy volt, hogy az atyáknak napokkal előbb be kellett adni a beszéd szövegét, vagy vázlatát és várni, míg az elnök felszólította őket. Ha valaki vitázni akart, hosszú időbe került, míg visszatérhetett arra, amit egy másik szónok mondott. Természetesen voltak azért püspökök, akik megtalálták a módját, hogy az ellenfél szavaira

nagy késés nélkül válaszoljanak; új részeket szöve bele a már előbb megírt beszédbe. Mindenesetre itt is lehetne javítani az eljáráson, ami időnyereséget jelentene.

Kérdés, befejeződik-e a zsinat a harmadik ülésszakkal. Nem tudni, de lehet feltevéseket fölállítani.

1. Ha a tervezetek számát csökkentik, ha a meglévőket rövidre fogják és ha a tárgyalási rendet gyökeresen megújítják, akkor lehet remélni, hogy a zsinat a harmadik ülésszakkal végetér.

2. Ha ezek a változtatások nem a lényeges gyors letárgyalását segítik elő, akkor egy negyedik, sőt ötödik ülésszakra is szükség lehet.

3. Ha nem lesz semmi változtatás, s minden úgy megy tovább, mint eddig, akkor — évi kéthónapos munkát számítva — a zsinat még négy öt évig is eltarthat. De a Szentatya záróbeszéde és a püspökök kívánsága után ítélve, ezt a lehetőséget ki kell zárni. Senki sem akarja, hogy ilyen hosszú ideig tartson.

A Szentatya már a záróbeszédben is zsinat utáni bizottságokról beszélt, amelyek kizárólag püspökökből állnának, s mintegy a zsinat folytatását képeznék. Ezek foglalkoznának a kisebb jelentőségű problémákkal és a zsinat határozatainak végrehajtásával. Időről-időre találkozoznának Rómában, s így állandóan értesülnének az egyetemes Egyház gondjairól és ügyeiről. Ezeknek a bizottságoknak a munkája egyuttal irányt mutatna, hogyan lenne megvalósítható a püspökök állandó bekapcsolása az Egyház életébe és kormányzásába.

A kegyelemnek rendkívüli óráit éli most az Egyház. Nagy hiba lenne szerzetes, egyházi és világi hívő részéről egyaránt, ha nem kapcsolódna bele ebbe a nagy mozgalomba, amelynek célja, hogy megújítsa Krisztus jegyesének, az Egyháznak életét és szépségét. Az egész világ figyeli a zsinat munkáját. Bár észrevennők, hogy a püspökök személyében Krisztus jár az emberek között, s Ő hinti a jó magot a világ földjébe. Nincs már semmi kétség, hogy Krisztussal lenni, s az Egyházzal érezni — sentire cum Ecclesia — most annyit jelent, mint magunkévá tenni a zsinat szellemét, s azt egész erőnkkel továbbadni azoknak, akik éheznek és szomjuhózzák az igazságot.

Órsy László SJ

VI. PÁL PÁPA APOSTOLI LEVELE A SZEMINÁRIUMI NEVELÉSRŐL

Négyszáz éve annak, hogy a trienti zsinat a szemináriumok fölállítását elrendelte. Ennek emlékére VI. Pál pápa Borromei Szt. Károly ünnepén, aki nagy érdemeket szerzett a szemináriumok körül,

kibocsátotta a *Summi Dei Verbum* kezdetű apostoli levelet. Ezt közöljük itt rövidítve, szabad fordításban.

A nagy Isten Igéje — írja a Szentatya — közel 30 évet töltött a názáreti csendes hajlékban, imádságos, munkás élettel készítve elő nyilvános működésének útját. Krisztus követése ezen az úton, főleg azok kötelessége, akik egykor majd az Ő Személyét fogják képviselni és az Ő tanításával, szentségeivel meg a saját példájukkal fogják megszentelni az embereket.

Rövid kortörténeti áttekintés

Az Egyház már az első századoktól kezdve nagy gondot fordított a papjelöltek nevelésére, hogy előkészületük minél eredményesebb legyen. A papnevelés ügye még égetőbb lett, amikor a világias szellem még a papok lelkét is megfertőzte. Az addig szokásos nevelés nem felelt meg egészen a követelményeknek; szükség volt külön papnevelő intézetekre, ahol az ifjak jobban védve voltak a profán iskola, általában a világ veszélyei ellen. Ilyen intézeteket alapított Rómában Capranica és Nardini bíboros meg Loyolai Szt. Ignác, akiknek példája másokra is buzdítólag hatott. Végre a trienti zsinat 1563. júl. 15-i határozatában előírta a püspököknek szemináriumok alapítását.

A papnevelő intézetek haszna

A zsinat atyái előre látták a szemináriumok nagy hasznát, azért egyhangúlag elfogadták a reájuk vonatkozó javaslatot. Egyesek kijelentették, hogy ha semmi más haszna nem lenne a zsinatnak, csak ez a határozat, már akkor is megérte a zsinatra fordított fáradságot. Mert — mondták — éppen a jó papképzés a legjobb eszköz a nép erkölcsének megjavítására. Hogy milyen nagy előny származik a világra a jól vezetett szemináriumokból, azt abból a buzgalomból is láthatjuk, amellyel a legkiválóbb egyházfők siettek a zsinat határozatát végrehajtani. A pápák egész sora megfelelő rendelkezésekkel segítette elő ezt a fontos és hasznos ügyet.

Szülők, nevelők, papok és hívek közreműködése a papnevelés érdekében

Hálát kell adnunk Istennek azért a sok jóért, amelyekben az Egyház a szemináriumok által részesült. De ez nem elég! Mindnyájunknak: plébánosoknak, szerzetes-papoknak, világiaknak, az ifjuság tanítóinak és nevelőinek, de különösen a szülőknek közre kell működniük a szent ügy előmozdításában. Nyilvánvaló, hogy a papi hivatás első csiráitól kezdve a teljes kifejlődésig, Isten kegyelme mellett mások, papok és világiak közreműködésére is szorul. Annál inkább, mert korunkban még keresztény körökben is kellenél többre értékelik az anyagiakat és ezzel párhuzamosan csökken a természetfeletiek megbecsülése.

Hogyan is gondoljanak még egyébként jóakarató ifjak is a papi pályára, ha otthon és az iskolában csak az anyagiakról, a modern kor előnyeiről és vívmányairól hallanak. Sajnos kevés keresztény szívreleli meg igazán az Úr intelmét: „Mit használ az embernek, ha az egész világot megnyeri is, de lelkének kárát vallja?”

Tehát, hogy a gyermekek és ifjak a papi hivatást megbecsüljék és megszeressék, kedvező légkört kell számukra teremteni otthon és az iskolában. Igaz, hogy papi és szerzetesi hivatást aránylag kevés hívő kap, de minden keresztény életének és gondolkodásának a hit természetfeletti elveit kell sugározni. Tisztelettel és nagyrabecsüléssel kell lenniök azok iránt, akik életüket a lelkek javára, vagy általában az emberiség lelki javára és Isten dicsőségére szentelik. Csak így alakul ki a keresztény nép között az a krisztusi szellem, amely a papi hivatások számának növekedését elősegíti.

A hívek egyik főfeladata, hogy papi hivatásokért imádkozzanak. „Kérjétek az aratás Urát, hogy küldjön munkásokat az Ő szőlőjébe.” (Mt 9,38.) „Nem ti választottatok engem, hanem én választottalak titeket.” (Ján. 15.16.) Az Úr e szavaiból nyilvánvaló, hogy a papi hivatások első forrása az Isten irgalmas és szabad akarata.

A papi hivatás jelei megmutatkoznak az ifjak gondolkodásmódjában, akaratbeli beállítottságában, de testi alkalmosságában is. Kell, hogy az egész ember alkalmas legyen a papi hivatás terheinek vállalására. Ezek a terhek néha súlyosak. Előfordulhat, hogy a paptól életáldozatot kíván, a Jó-Pásztor példájára. „Tehát nincs Istentől hivatásuk azoknak, akiknek nincs megfelelő szellemi és akaratbeli adottságuk; akik örökölt szellemi, vagy testi fogyatékoságban szenvednek, amelyek miatt nem lesznek képesek a papi élet terheit és kötelességeit megfelelő módon viselni.”

A hivatás csiráinak gondozása

Ha a szülők, nevelők és lelkipásztorok előtt nyilvánvaló, hogy egy ifjú pap akar lenni és képességei is vannak a papi pályára, segítség, hogy szemináriumba, vagy megfelelő szerzetesi intézménybe kerüljön. Így elkerüli a világ veszélyeit és csábításait és a hivatás csirái eredményesebben bontakozhatnak ki lelkében. A papnevelő intézetekben az előjárók, lelkivezetők és tanárok a hivatás jeleit is könnyebben felismerik és hathatósabban támogathatják a papjelöltet az előkészület idején.

Nagyon fontos, hogy a szeminárium vezetői fölismerjék azt a jelet, amelynek alapján a papi hivatás valódiságára következtethetnek. Ez a jel kétségtől elválasztja a helyes szándék, vagyis a nyilvánvaló és határozott akarat, amellyel valaki magát egészen Isten szolgálatára akarja szentelni. Ez következik a trienti zsinat előírásából is, amely szerint a szemináriumba csak azokat lehet fölvenni, „akiknek jel-

leme reményt nyújt, hogy az egyházi hivatásban mindvégig kitartanak." Hogy valakit a szemináriumba fölvegyenek, elég, ha a jószándék és a képesség kezdetleges fokban van meg benne, de több kell ahhoz, hogy valaki a szent rendeket, főleg a papi rendet fölvehesse. A papjelöltnek be kell bizonyítania érett szándékát püspöke, vagy szerzetes-elöljárója előtt úgy, hogy azok lelkiismeretük szerint biztosak legyenek, hogy Isten hívja az illetőt. Az ő joguk papsághoz bocsátani a jelöltet és így az Egyház előtt elismerni az isteni hívást. Súlyos és felelősségteljes kötelességük ez. Talán sok esetben meg lehetett volna akadályozni hitehagyásokat, a papjelöltek gondosabb megválogatásával és vezetésével.

Küzdelem a korszellem káros hatásai ellen

A Szentatya inti a papjelöltek nevelőit, hogy addig is, amíg a II. vatikáni zsinat határozatai megjelennek, éles szemmel figyeljék, mi veszélyezteti a szemináriumi nevelés eredményét. Korunk nagy veszélye a mindent bíráló és kifogásoló hajlam és a féktelen szabadságvágy. Még a legfiatalabbak sem akarnak túrni semmi kötöttséget, sem a természet törvény, sem egyházi, sem világi előljárók részéről. Irtóznak a jóakarató vezetéstől, sőt a józan ész, még inkább a kegyelem uralma alól is kivonják magukat és hitelét vesztik az erényes élet. Ebből természetesen az következik, hogy beszédeikben, tetteikben olyasmint is megengednek maguknak, ami ellenkezik az alázat, engedelmesség, szerénység és tisztaság elveivel. Ki nem látja előre, hogy az ilyen könnyelmű és féktelen ifjúság egykor majd sok jogot követel magának, de kevés kötelességet vállal.

Ezért a szülők és a nevelők törekedjenek gyermekeiket, illetve növendékeiket alázatra, engedelmességre, imaszeretetre, áldozatos lelkületre nevelni. A szemináriumok vezetői kedveltsékké meg a papjelöltekkel az elmélkedést; vezessék őket önuralomra, testük megfékezésére, mindig a jónak, sőt a jobbnak választására. Az ilyen nevelés hatásos ellenszere lesz a féktelen önzésnek, a rossz példa és rossz társaság veszélyeinek és a gonosz szellem támadásainak, — aki úgy látszik napjainkban fokozottabban erővel támad az Isten választottjai ellen.

Embertársaikkal szemben neveljék őket becsületességre, igazmondásra, jellemzilárdságra, megbízhatóságra. (Lásd II Tim 2,14—15.) Fejlesszék bennük a természetes jótulajdonságokat, amelyekre a kegyelem is épít. De ezeket nem kell a szükségesnél jobban kiemelni, mintha az apostoli munka eredményessége elsősorban ezektől függne. A papnevelésben nem elegendők a tudományos módszerek; kísérleti lélektan és neveléstan. A kegyelmi eszközök, ima, gyakori gyónás és áldozás nem szorulhatnak háttérbe.

Atyai intelmek a papnövendékek részére

Az itten mondottakat szívleljék meg a papnövendékek is, akik magukat az Üdvözítő példájára, mint a szeretet és engedelmesség áldozatai az emberek lelki üdvére akarják szentelni.

Ne feledjék, hogy papi hivatásukban el kell szakadniuk a világmulandó javaitól, tiszta életet kell élniök, minden adottságukat hivatásuk betöltésére fordítaniök, néha még a természet jogos követelményeiről is lemondaniök, nehézségeket, esetleg bántalmakat el-tűrniök és a jó pásztor szerepét nemes lélekkel vállalniök.

Fölvívja figyelmüket a Szentatya az általános műveltség, a nyelvtudás, latin szertartásuaknál főleg a latin nyelv fontosságára. Az alapos bölcséleti és teológiai tudás meg éppen elengedhetetlen. Ismerkedjenek meg a lelkipásztori teendőkkel és azokra jól készüljenek fel. Munkáikat irányítsák a lelkek üdvére; törekvéseik célja az legyen, hogy jöjjön el az Isten országa. „Minél inkább megfelelnek korunkban az emberek arról, hogy minden az Istené, annál inkább kell a papnak világoskodnia, mint alter Christus-nak és Isten emberének.” (I Tim 6,11.) Mint a Megváltó hírnökei és szolgálói tűnjenek ki tudományban, még inkább életszentségben és az Oltáriszentség iránti áhítatban.

A szentatya elismerése a papnevel és munkásainak

Dicsérőleg emlékezik meg a Szentatya azokról, akik áldozatot hoznak a papnevelésért. Összegyűjtik, kiválogatják az alkalmas jelölteket, főleg ott, ahol nagy a paphiány, vagy nehéz, sőt veszélyes az ilyen irányú munka. Akik írásaikban, vagy megbeszéléseken igyekeznek a papnevelést tökéletesíteni és a kor követelményeihez alkalmazni.

Végül azzal a kívánsággal, hogy az Egyház iránt való szeretet-diktálta intelmei megvalósuljanak, áldását adja a Szentatya az egyházi előljárókra, papnövendékeikre és híveikre. B.M.

Dr. Ádám György:

A MENEKÜLT SORS ÁTÉRTÉKELESE

A menekültek száma a világon meghaladja a 40 milliót. Apokaliptikus erők dobták őket szét a világ minden részébe. Történelmünk legnagyobb népvándorlását éljük, a menekült korunknak a jellemző tünete, egy beteg kor szomorú jelképe. S a menekült áradat még egyre tart, a gazdasági tényezők kényszerítő nyomására újabb milliók indulnak el a nagyvilágba, hogy jobb életlehetőséget biztosítsanak maguknak és családjuknak.

Millióknak kényszerű vagy önkéntes idegenbe való menekülése, végleges, tartós, vagy akár rövidebb távlatú letelepedése is egész sor emberi, természetjogi, kulturális, szociális és lelkipásztori problémát vet fel a befogadó ország, egyház, a társadalom, a hatóságok és nem utolsó sorban az egyes menekült számára személyesen is.

Bennünket elsősorban a menekült problémái érdekelnek, bár ezek emberi síkon azonosak a gazdasági okokból önként idegenbe vándoroltak nehézségeivel. Az idő kérlelhetetlen folyam, amely mindent elmos és nivellál. A gazdasági beépítődéssel önkéntelenül együtt jár a beolvadás: lelki, szellemi és kulturális értékek mennek veszendőbe.

A felületes szemlélő a menekült kérdésben csak *n y e l v i* problémát lát. Sajnos, túlságosan sokan vannak, akik a menekültet és ezzel a menekültnek válságát csak ebből az egydimenziós szemszögből nézik. De az embert nem lehet csak egy dimenzióba beleszorítani. Ez nemcsak hihetetlenül szűk, hanem az ember méltóságát sértő felfogás. Az empirikus szociológia az US-ban végzett széleskörű kutatások alapján megállapítja, hogy az embert nem lehet beintegrálni, ha nem vesszük figyelembe egész szociális multját. A kultúranropológia az embert, mint háromdimenziós lényt határozza meg, akinek az emberhez méltó élethez szüksége van helyre, időre és embertársakra. Az állattal ellentétben, az embernek szüksége van helyre és nemcsak térre, az ember történelmi és nemcsak időbeli lény.

Ha valaki elfelejti az anyanyelvét, ezzel még nem válik ki sem családjának, sem népének kötelékéből: ahogyan nem lesz senki angol-lá vagy franciává, ha még oly jól megtanulja is ezeket a nyelveket. Félreértés ne essék, egy szóval sem akarjuk a nyelv, s főként az anyanyelv fontosságát, összekötő, közösségi öntudatot formáló

jelentőségét kétségbevonni vagy kisebbiteni. Ellenben a menekült és a menekült-probléma egydimenzióra való leszűkítését ellenezzük, mivel ez csak részigazságot fejez ki, de nem fogja fel az egész embert, úgy, ahogy Isten megteremtette. Ez lényegében világnézeti kérdés: hogyan viszonylik a teremtés meg az üdvösség rendjéhez.

A menekült a teremtés rendjében

Az ember úgy jelenik meg a teremtésben, mint összekötőkapocs egy hosszú láncban: beleszületik egy közösségbe, amilyen a család, a nép, a faj. A népek, nemzetségek és fajok a teremtő Isten gondolata. Születésünk körülményeit nem mi választottuk és nem mi határozzuk meg, mégis életünk és létünk megdönthetetlen tényezői. A teremtés rendjében gyökerezik az a tény, hogy az ember elmúlt nemzedékek biológiai, szellemi, kulturális és történelmi örökségének a hordozója, amely meghatározólag szól bele az egyén személyiségének és jellemének a kialakításába. Az a régi tapasztalat, hogy a jellem az egyes embernek a sorsába meghatározólag játszik bele, érvényes a népek különböző tulajdonságaira vonatkozólag is. Mindenki hordozója a családi tulajdonságoknak, de egy nagyobb közösség, saját népe jellegzetes tulajdonságainak is. A nép, mint természetes közösség, egyénekből áll; nép és egyén csodálatos kölcsönhatással termékenyíti egymást és biztosítja az egyén személyiségének a harmonikus kifejlődését.

Aquinói szent Tamás az ember személyiségét alakító erőket, mint szülők, rokonok, haza, nép, nemzetség, otthon, tehát az időbe és térbe visszanyúló és szerteágazó biológiai, lelki, kulturális és szellemi értékeket *Principia essendi et gubernationis* nevezi, amelyek iránt az ember tisztelettel, pietással tartozik. Az ember itt a teremtés rendjének a megváltozhatatlan tényeivel áll szemben. A *Principia essendi* a Teremtő ajándéka, emberségünk velejárója és ezért elválaszthatatlanul hozzátartozik az Isten-teremtette emberképhez, hogy teljesíthesse hivatását, kifejleszthesse egyéniségét és személyiségét.

A fenti gondolatmenet bizonyítja, hogy a menekültkérdés nemcsak nyelvi probléma, hanem megoldásánál az egész embert kell figyelembevenni, ha nem akarunk a teremtés rendjében lefektetett emberképpel összeütközésbe kerülni. Lényegében itt az ember *sui generis* ősjogáról van szó, amelyet nem lehet tetszés vagy nemtetszés szerint értelmezni. A kérdés olyan mélyen gyökerezik a teremtés rendjében, hogy megoldása elvileg nem függ a világi törvényhozás, hatóságok és nemzetközi intézmények jóindulatától, hacsak nem vállalják azt a veszélyt, hogy a teremtés és az üdvösség rendjében megalkotott emberképet leértékeljék és harmonikus kifejlődésében gátolják.

De ugyanez a megfontolás érvényes a menekülte magára is. A hosszantartó idegen környezetben való élet választás elé állítja őt is: engedi-e elsorvadni, megtagadja-e a magával hozott lelki, szellemi, kulturális értékeket, tehát beolvad-e, vagy ellenkezőleg: megtartani és tudatosan ápolni akarja-e a magával hozott kincseket, amelyek emberségének eltulajdoníthatatlan részét alkotják az idegenben is? Erre a sorsdöntő kérdésre mindenkinek *magának* kell a választ megadnia s ez alól senki fel nem mentheti. Kétségtelen, a döntés, a válasz saját sorsát illetően megterheli a lelkiismeretét, amely még örök üdvösségére is kihathat.

Ide kívánczik az a megállapítás, hogy az egyes népeket megkülönböztető jegyek önmagukban nem taszító vagy bontó, sem ellenérzést kiváltó tulajdonságok. Ezért a megkülönböztető faji, nyelvi, kulturális, stb. jegyek nem lehetnek sem kiindulópont, sem ok és alap ahhoz, hogy a népek egymással szembenálljanak, ahogy azok az erők és összetevők, amelyek az egyes ember egyediségét megalapozzák, nem foglalnak magukban sem bontó, sem pedig ellenségeskedésre szolgáló okot. A sokféleséggel a Teremtő nem az ellenségeskedés magvát akarta elvetni a teremtésben, hanem inkább példázni kívánta csodálatos szépségét és gazdagságát. A népek és nyelvek, a fajok és kulturák különbözősége a teremtés rendjében s így az Isten terveiben van adva.

Mit jelent a menekülés a teremtés csodálatos rendjének a távlatában? XII. Pius pápa ezt írja: valóban a tapasztalat mutatja, hogy az ember az otthoni talajból, a hazai földből gyökerestől kiszakadva és idegen talajba plántálva nagyon sokat elveszt önbizalmából s szinte mondhatnánk, emberi méltóságából veszít. Ez a változás befolyásolja s gyengíti a legmélyebb lelki értékeket és ezzel a vallásos életet.

A menekülés, bármilyen ok váltotta is ki, akár jogtalan kitelepítés, akár üldözés előli félelem, akár önkéntes kivándorlás, mindenképpen kiszakadást jelent egy létrendből, amelyből az ember kinőtt, amely táplálta, egyéniségét formálta és természetesen meghatározta. A menekülés kiszakadás abból a talajból, az élő közösség földjéből, amelynek szellemi, kulturális, lelki, történelmi és biológiai erői emberségét olyanná alakították, amilyen. A menekült, bárhová megy a világon, **gyökértelen**. Amikor kiszakad az egyéniségét formáló talajból, nem egy olyan környezetből válik ki, amely felszínesen és átmenetileg tartozik az emberi élethez, hanem olyan helyzetbe kerül, amely legbensőbb valójában érinti, amely belső gyökértelenséget, szellemi és lelki értékeinek a kárát okozza, az Isten alkotta emberképet csúfítja el.

A menekült az idegenbe szent örökséget visz magával: népének a sajátosságait, népe lelkének a kincseit és kulturális értékeit, mindazt, ami az övét más népekétől megkülönbözteti. Ez az örökség az ide-

genben is ránehezedik a lelkiismeretére és kötelezettségeket ró rá. Ezt az örökséget nem lehet még akarva sem egyszerűen eldobni, nem lehet levetni, nem lehet semilyen állampolgárságért vagy magasabb életszínvonalért becserélni.

Végtelen hálásaknak kell lennünk az Egyház iránt, amiért az 1952 augusztus 1-én kiadott apostoli konstitúció, az „Exsul familia” nemcsak hogy a törvény erejével megszabja az Egyházon belül a menekült lelkipásztorkodás alapjait, hanem alapvetően hitet tesz az egész ember mellett úgy, ahogy egyéni és népi sajátosságaival Isten a teremtés rendjébe beleállította. Mély értelme és általános jellege folytán az „Exsul familia” messze túlnő az Egyház keretein.

Az Egyházat nemcsak a menekültek és az idegenben élők örök üdvössége miatti aggodás vezeti erre a lépésre, hanem a teremtés értékrendjének a megóvása és az emberi méltóság biztosításának az érdeke. A menekülés legmélyebb oka: kiszabadulás egy olyan politikai és világnézeti rendszerből, amelyben a teremtés rendjét, az ember méltóságát és szabadságát nem tisztelik, hanem inkább eltorzítják és megcsonkítják.

Az ember az üdvösség rendjében

A kegyelem a természetre épít. A történelem Isten-embere, Krisztus félreérthetetlenül hirdeti: non veni solvere legem... nem felbontani jöttem a törvényt..., felforgatni a teremtés rendjét, hanem megszentelni azt. A Megváltó az Ő apostolait és tanítványait, Egyházát a népekhez küldi az Evangélium hirdetésére; elmenvén tanítások minden népet... Isten a megváltás ígérését egy néphez kötötte. A legfölségesebb példát azonban Isten egyszülött Fia adta. Emberrélevésében beleszűkítette magát egy népbe s nem átalotta népének lényeges és megkülönböztető jegyeit és sajátosságait szent emberségében viselni. Isten hasonló akart lenni hozzánk egészen a létalapokig. Saját népébe akart beleszületni s úgy jelenik meg a történelemben, mint láncszem a hosszú ősök sorában, Aki elmúlt nemzetségek szent örökségét hordja magában. Saját népével érzelmileg és bensőleg is sorsközösséget vállalt. Emberrélevésével megszentelte a sajátos létalapokat, a principia essendi-t, s benne a teremtés rendje iránt, amely mennyei Atyjának a műve, mélységes tiszteletét juttatja kifejezésre.

Az Egyház aggodik az emberért és örök üdvösségéért, ezért tesz intézkedéseket a menekült gyógyulása érdekében. Félti a menekültet, mert kétezeréves tapasztalata alapján veszélyekről tud, amelyek a gyökértelenségből következnek: nehézségekről, amelyekkel a menekült vagy kivándorolt szembentalálja magát az idegen környezetben:

rosszindulatú környezetről tud, amelynek a menekült idegensége és gyökértelensége következtében áldozatává válhat. Az Egyház állandó törődéssel azon dolgozik, hogy a menekültet erkölcsi magatartásában erősítse, az őseitől magávalhozott hitét és vallásosságát ápolja, az ősi erényeket őrizze és tisztelje. Ezért, mint jó édesanya elkiséri a menekültet az idegenbe, anyanyelvén szól hozzá s éppen ott orvosol, ahol a leghathatósabb biztosíték és remény van a gyógyulásra. Öreg tapasztalata, hogy a menekültek és kivándoroltak lelkigondozását hathatós eredménnyel csak olyan lelkipásztor tudja ellátni, aki a menekültnek saját honfitársa, ugyanabból a népből származik, annak az anyanyelvét beszéli, annak lelkikultúráját hordozza.

Isteni küldetésének megfelelően az Egyház történelme folyamán mindig is olyan papokat küldött tanítóul a népekhez, a missziókba, akik előbb elsajátították az illető nép nyelvét, ismerték kultúráját, erkölceit és szokásait. Így az Evangélium hirdetésénél figyelembe vehették a népi sajátosságokat s ezáltal jobban szolgálhatták a lelkek üdvét. A II. vatikáni zsinat a liturgiáról szóló fejezetben lefektette az elvi alapokat arra vonatkozólag, hogy a szentmise és a szertartások kialakításánál sokkal inkább figyelembe kell venni az egyes népek népi sajátosságait, ami fenti gondolatmenetünknek leghivatalosabb igazolása.

Itt az ideje, hogy menekült sorsunkat átértékeljük s annak mélyebb értelmét keressük és adjuk. Haszontalan és meddő is állandóan azon siránkoznunk, mi mindent veszítettünk el. Ki kell emelkednünk a menekült sorsunkból fakadó kisebbségi érzésünkből, hogy harmadrangú embernek tartjuk magunkat. Menekült mivoltunk rengeteg pozitív értéket rejt magában. Ezek közül most csak két szempontot szeretnénk kiemelni.

A menekülés ténye nemcsak politikai, hanem elsősorban világnézeti állásfoglalás. Otthagytunk egy világot, ahol nem láttuk biztosítva az emberi szabadságot és méltóságot, az embernek, mint Isten teremtményének az értékelését s ezzel az elhatározással egyben hitet tettünk az isteni értékrend mellett. Ez az állásfoglalás a legnagyobb emberi áldozatot kívánta tőlünk s ezért hihetetlen erkölcsi erőről tanuskodik minden egyes menekült életében. Ki hozott új környezetünkben ilyen áldozatot az emberért, az alapvető erkölcsi rendért? Ebből a szemszögből tekintve a menekült léte olyan, mint egy erkölcsi felkiáltójel, állandó figyelmeztetés új környezete számára a teremtésben lefektetett értékrend mellett.

A második szempontot a menekült-állapot pregnáns hasznossági elvének nevezhetnénk. Az embernek az életre szóló alapítókéje a képzettsége, a kultúrája. Ennek a kultúrának és örökségnek jelentős része mindaz a lelki, szellemi, történelmi kincs, amelyet legalább alapjaiban és képességeiben minden ember magában hord és amely

elmúlt nemzedékekről szállott reá. A menekült saját népének a kultúrkincseit viszi magával idegenbe, ha nem is tudatosan, de legalább képességeiben és csírájában. Új környezetében az ottani kultúrjavak szellemi befolyása alá kerül. Ha ezt az új kultúrát tudatosan műveli és önmagában feldolgozza, vagyis sajátjává teszi anélkül, hogy a magávalhozott értékeket veszni engedné, szellemi felkészültsége már kettős kultúrát, kettős alaptökhét biztosít számára az életben való indulásra és érvényesülésre.

Olyan korban élünk, amikor a közlekedés fejlődésével a világ egyre jobban összezsugorodik és a népek közelebb kerülnek egymáshoz. Más népek nyelvének és kultúrájának a megismerése és elsajátítása mindenkinek, a jobb érvényesülési lehetőség szempontjából jófelfogott egyéni érdeke és az idő követelménye. Volt-e valaha is a magyar népnek történelme folyamán olyan lehetősége, mint most, amikor szellemi, lelki és kulturális értékeit a világ minden részébe a menekült fiain keresztül kisugározhatja? A menekült hihetetlen emberi, lelki és kulturális gazdagságot visz magával az idegenbe. Nemcsak kér és kap, hanem gazdagon adhat is; kitágíthatja, színessé teheti új környezetének a szellemi és kulturális, de elsősorban emberi horizontját. Ez az emberi síkón való találkozás más népekkel, más emberekkel, a lelki és kulturális gazdagítás, ez a saját népünk lelkiségének és kultúrájának az idegenben való szolgálata adja meg a menekült sors új és felemelő értelmét.

Azonban látnunk kell az érem másik oldalát is: a veszélyt, amely akkor fenyeget, ha nem szállunk szembe tudatosan az idő nivellálódási folyamatával. Milyen elszegényedést jelent egyén és közösség számára, ha valakinek az ajkán elnémul a magyar szó, kihal az édes anyanyelv. Egy darab élet, egy darab mult hal meg benne és vele elmúlt nemzedékek szellemi és kulturális öröksége jut prédára.

Az eddig elmondottak talán túlságosan elméletileg hatnak; pedig mind az életből s a gyakorlatból levont következtetések. Példának a németországi Kastlban lévő magyar iskolát említjük meg. Számtalan olyan gyermek van már ott, aki külföldön született, új hazájának az iskolájába járt, magyarul már nem tud s mégis Kastlban egyszerre otthonérzi magát. Míg az idegen iskolában rádöbrent arra, hogy örökölt hajlamaival, ösztöneivel, képességeivel más, mint a társai, addig Kastlban úgy érzi, — természetesen sokszor nem tudatosan — hogy itt van otthon, ez az a televény talaj, amely a lelkét gyökeréig megfogja. Kastl nem szűk, egyoldalú világ; ellenkezőleg tágas, színes és roppant gazdag :van gyermek Európa szinte minden országából, az Egyesült Államokból, Kanadából, Délamerikából s mindegyik hozza magával új környezetének a kincseit, nyelvét, szokásait. Egy a közös bennük, hogy magyarok, lelkükben és emberségükben a magyar nép faji, szellemi és kulturális hozományával ,mégha mindez inkább csak

csirájában, vágyban és igényben van is bennük jelen. S mindez Németországban, ahol az iskola a magyar értékek mellett tudatosan közvetíti az ifjuság felé a „szűkebb” környezet, a németországi és az európai kultúra javait.

A menekült sors felelőssége

Ahogy az ember nem vetheti le a multját, a származását, nem vonhatja ki magát a felelősség alól sem. A menekült felelős származásának szent örökségéért, mindazon átöröklött biológiai, szellemi és kulturális értékekért, amelyek emberségét, jellemét és személyiségét alakították. Mindezen léttényezőkkel — principia essendi — szemben tisztelettel, pietással tartozik. Multját, létkörülményeit senki sem teheti meg nem történtté. Új környezetében ezt senki megfontoltan nem is kívánhatja tőle, mert éppen a különvalósága a több értéke. Származása alapján mindig megmarad népének a képviselője, akkor is, ha ezt valamilyen felületen oknál fogva maga sem akarná, vagy tagadná s ha felvette is az állampolgárságot és gazdaságilag meg társadalmilag már beépült. A menekült természetesen kötelezettségekkel tartozik a felvevő, őt befogadó ország és népe iránt. Ez a kettős felelősség nem zárja ki egymást.

A menekült felelőssége személyéhez kötött, amely mint árnyék elkíséri az idegenbe mindenhova. Ez a felelősség ki nem kölcsonözhető és el nem adható. Biztos, hogy éppen az idegen tengerben nem kényelmes örökség. Ez a felelősség nemcsak befelé forduló elkötelezés, hanem kifelé sugárzó szolgálat is, a természetes közösség, a honfitársak felé, amelynek tagjai ugyanazokat a létalapokat, kultúrát hordják magukban. Ha akarjuk a célt, akarnunk kell a hozzávezető utat is. Hogy az egyén felelős azért a szellemi és kulturális hagyományért, amelyet magában hord, ugyanúgy a közösség is felelős érte.

Mivel a közösség munkáját tagjainak az összeműködése jelenti, ezért a népcsoporthoz való tartozásunk együttműködést és áldozatot kíván tőlünk. A közösségnek és sajátos intézményeinek, amilyen a sajtó, az iskola, a szervek és egyesületek, „szükségük van munkatársakra, áldozatos segítőkre, akik hordozói a közösség érdekeinek és megvalósítják azt. Ezeknek a közösségeknek a feladata kettős: befelé a szellemi és kulturális örökség csendes érlelése, a létalapok összetevőinek ápolása és ezen keresztül a harmonikus személyiség kifejlesztése. Elvitathatatlan tény a népi közösségek megtartó ereje az idegenben. A közösségek feladata kifelé: a népi kultúrkinccseit, értékeit ki kell sugározniá környezetébe. Ha már az egyes embert úgy tekintik, mint népének a képviselőjét, mennyivel inkább vállalnia kell ezt a szerepet a népi közösségeknek. Ne áltassuk magunkat, senkisé fogja ezt rajtunk kívül, helyettünk megtenni!

A tapasztalat számtalanszor bebizonyította: ha egy nép nem gondoskodik sajátmagáról, ifjúságáról, nem törődik intézményeivel és sajtójával, nem hoz áldozatot kulturájáért, akkor elvész és a közösség elhal. Világos az is, hogy a befogadó államok és a társadalom minden a menekült felé irányuló munkája és kezdeményezése hiába való, ha az egyes menekültek és menekült közösségek érdektelenek, közömbösek és nem ébrednek saját felelősségük tudatára, nem teljesítik népcsoportjukkal szemben azt a feladatot, amely sorsukból rájuk háromlik .Akarata és hozzájárulása nélkül senki sem üdvözíthető és boldogítható.

Az ember jogigényt hord magában az álammal és a társadalommal szemben. Az állam nem öncélú, hanem a közjót, a benne élő embert kell szolgálnia s boldogulásához az előfeltételeket megteremtenie. Nem térünk el az igazságtól, ha a befogadó államnak ezt a kötelezettségét a menekülttel szemben is állítjuk. Áll ez főként olyan államokra, amelyek igényt tartanak arra, hogy a természetjog alapján állnak s ezért a teremtés rendjét és benne az ember méltóságát tiszteletben tartják. Ahogy az Egyház az „Exsul familia” apostoli konstitúcióban kinyilvánítja a menekült ama természetadta emberi jogát, hogy valását idegenben is a saját anyanyelvén gyakorolhatja, éppúgy az államnak is követnie kell a természet szavát és a menekültek számára megteremtenie a törvényes előfeltételeket, — intézményekkel és anyagi áldozatokkal — hogy a principia essendi, a létalapoknak megfelelően fejleszthessék ki emberségüket, egyéniségüket. Egy állam, nép, vagy társadalom, ahogy állást foglal a menekült kérdéssel szemben, ezzel indirekte már állást foglal az emberi méltóság és végső fokon a teremtés és az üdvösség rendjével szemben is.

Néhány alapvető gondolattal a menekült képét rajzoltuk meg, ahogy benne áll a teremtés és a megváltás rendjében. Egész sereg problémát és a témához tartozó kérdést tudatosan mellőztünk, ahogy az elveknek a gyakorlati alkalmazását sem érintettük. Mindez nemcsak országokként és földrészenként változó, hanem attól is függ, hogy az egyes menekültek mennyiben érzik át és képviselik a sorsukból fakadó felelősséget. Csupán néhány alapvető szempontot fejtettünk ki, amelyek nemcsak ránk magyarokra, hanem a különböző nemzetiségű menekültekre is érvényesek s mivel emberségünkben gyökereznek, örök érvényűek.

HOL TART MAGYARORSZÁG NÉPESEDÉSE ?

Magyarország népesedésének kérdése a külföldön élő magyarság körében egyre többször szóba kerül, különösen mióta az államilag végrehajtott születésszabályozás otthon olyan nagy méreteket öltött.

A magzatelhajtás Magyarországon 1953-ban még a szigorúan üldözött bűntettek közé számított. Akkor még így hangzott a jelszó: lánynak szülni dicsőség, asszonynak szülni kötelesség. A szigoron azóta fokozatosan könnyítettek a hatóságok, sőt az e téren nyújtott intenzív állami támogatás már azt a látszatot keltheti, hogy egyenesen bizonyos lakosságszám „betervezésről” lehet beszélni. Az 1954-62-es statisztikai adatok mindenesetre beszédesen dokumentálják, mi történik Magyarországon a születésszabályozás terén. Az idevágó újsághírekből, megjelenő könyvekből, hatósági intézkedésekből arra következtethetünk, hogy a hazai közvéleményt is élénken foglalkoztatja ez az ügy.

A következőkben megpróbálunk a népesség- és a társadalomtudomány módszerét alkalmazva rávilágítani Magyarország népesedési ügyének jelenlegi helyzetére.

EGY KIS NÉPESSÉGTUDOMÁNY

Az ország népesedésének alakulását főleg két tényező dönti el: *a születés és a halálozás* számának alakulása. Mint az ország népesedési háztartásának bevétele és kiadása, a születés és a halálozás számának alakulása dönti el elsősorban, gyarapodik-e vagy csökken-e a népesség összlétszáma. A születést és halálozást mégis a népesedési folyamat végeredményének kell tekinteni, s így voltaképpen felszíni jelenség. Hiszen idős korban az emberek természetesen meghalnak. Tehát ahol túlöregedett a népesség, nagyobb lesz a halálesetek száma is. A csecsemőhalandóságot, az egy éven aluliak halandósági arányát viszont, elsősorban az egészségügyi és szociális helyzettel hozzák összefüggésbe. A születések száma alapvetően függ a családok termékenységétől, ill. a fiatal családok arányától a népességben s ezen belül a házasságkötések számától. (A család mint népesedési tényező csak a szülők bizonyos korhatáráig jön számításba.)

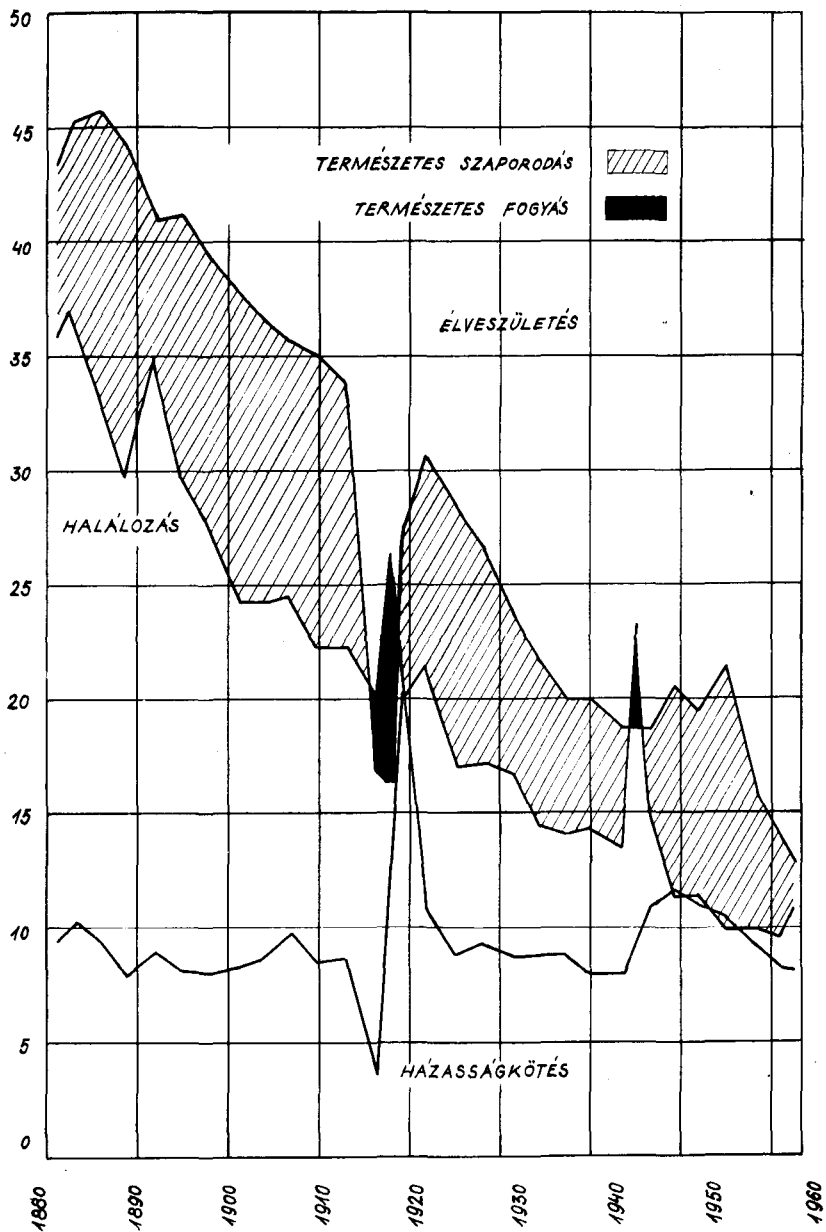
Az élveszületés és halálozás (házasságkötés, országonbelüli költözködés) alakulását *népmozgalomnak* nevezzük. A kettő különbözete a természetes szaporodás, ill. (ha több a haláleset) a természetes fogyás. A halvaszületéseket nem számítjuk a halálesetek közé, de megkülönböztetjük az élveszületésektől. A továbbiakban csak az élveszületettek számát fogjuk figyelembe venni.

A „NÉPESEDÉSI OLLÓMOZGÁS” MAGYARORSZÁGON

Az utóbbi évszázadban lezajlott iparosodás, a közegészségügy fejlődése valamennyi országban hasonlóan befolyásolta a népmozgalmat. Az iparosodás folytán lassan kialakuló jólét, a halálos ki-

A NÉPMOZGALOM ALAKULÁSA 1881-1962

1000 LAKOSRA

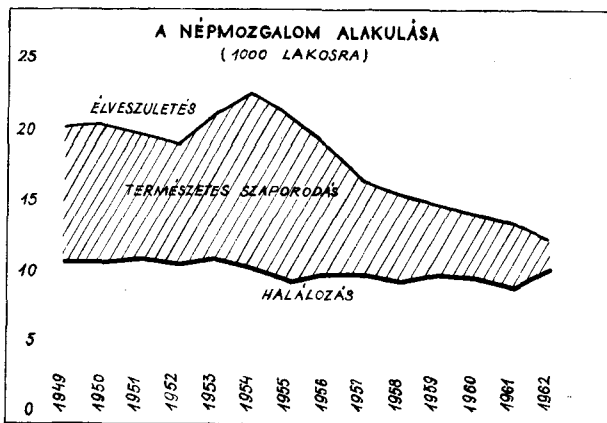
1. SZ. ábra

menetelű betegségek lassú visszaszorítása meghosszabbította az átlagos emberi életkort, biztonságosabbá tette a megszületettek életbenmaradását. Meglassult az elhalálozással előálló természetes fogyás. A népesség ezáltal megszorodott, noha ebben az időszakban sem születtek többen, mint azelőtt. Ez a fejlődés azonban mindenütt csak egy ideig tartott. Bizonyos idő után általában a születések száma is követte a halálozások csökkenő irányzatát. Ez az eleinte növekvő, majd csökkenő népszaporulati jelenség a tudományban külön nevet kapott mint „kettős népesedési ollómozgás”, ahol a születési és halálozási görbék vonala (lásd 1. ábra) képviseli a népesedési „olló” két szárát. A népesedési-olló mozgását Magyarországon az utóbbi 80 évben az 1. sz. ábrán figyelhetjük meg.

Az „olló” kinyílása az ábrán csak elmosódottan figyelhető meg. Lehetséges, hogy régebbi statisztikai adatok világosabbá tennék a népesedési olló nyitási szakaszát. De a hagyományos Nyugattól való elmaradottságunkat figyelembe véve az sem valószínűtlen, hogy a magyarság az iparosodás kezdetén a biológiai optimizmus időszakát átugorva a népesedésben is a legfrissebb nyugati vívmányt, a születések számának csökkenő irányát vezette be. 1938 táján Magyarország népesedési „olló”-ja újra nyitani kezd, majd 1954-től kezdve olyan iramban csukódik össze, hogy okkal aggódhatunk, nem metszi-e el a magyarság életfonalát is. A magyar népesedés utolsó évtizedének fejlődése nem magyarázható meg az iparosodás folytán előállott általános irányvétellel. (Ennél a csökkenő irány egy bizonyos határnál amúgyis megszűnik.) Az utóbbi évek magyar fejlődését ezért meg kell különböztetni az iparosodással összefüggő születési szám csökkenésétől. A háború utáni évek adatait a 2. sz. ábrán láthatjuk pontosan abban a formában, ahogy az 1963-as Magyar Statisztikai Zsebkönyv leköszölte.

A halálozás Magyarországon népességénél, amint az ábrán láthatjuk, hosszú ideje azonos szinten mozog, már nem csökkenő irányzatú, sőt tavaly a lo év előtti szintre emelkedett. Mindenesetre valószínű, hogy ezen a téren Magyarország népesedési ügye (1963. jan. 1-én 10.072.000 fő) már nem számíthat komoly népmozgalmi sikerre. A jövőben a születési számok fognak e téren dönteni.

A még mindig meglévő természetes szaporulatot nézve azt gondolhatnók: még jól állunk. A tavalyi különleges rossz évben is 130.060 fő természetes szaporulattal gyarapodott az ország lakossága. A tavaly születettek 20 éves korukra a kerek 10% halandóságot leszámítva még mindig 117.000-en lesznek. Tehát — lehetne gondolni — a tavaly is Szeged városát fölülmuló, 20 éves kort megérő népességgel

2. sz. ábra

gyarapodott az ország lakossága. Miért nem helyes az ilyen számítás? Mert a népesedési időszak alatt közben az egész ország egy évet öregedett. Az öregedés is népesedési veszteséget jelent. Az előregezés népesedési vesztesége viszont hosszú távra csak úgy tartható egyensúlyban, ha a biológiailag aktív csoport elér bizonyos arányt. Tehát, ha később gyöngye évfolyamok kerülnek a biológiailag aktív életszakaszba, az ország máról-holnapra a „természetesen fogyó” államok sorába kerülhet.

A népmozgalom egyensúlyi helyzetének mérésére a népességtudomány egy meglehetősen pontos módszer dolgozott ki, amely figyelembe veszi az összes idevágó fontos tényezőt: a halandóságot, a házasságkötéseket és a (házasságbeli és házasságon kívüli) termékenységet. Ez a mérőszám mutatja, hogy az adott év népesedési viszonyai mellett biztosított-e a népesség utánpótlása. Ha egy év „utánpótlási arányszám"-a (Nettoreproduktionsziffer) eléri az 1-et, akkor a születések száma nagyobb távlatban is kiegyenlíti a veszteségeket. Ha a szám kisebb, mint egy egész, fogyás várható.

Az 1960-as adatok (Statisztikai Évkönyv 1960) alapján kiszámított utánpótlási arányszám Magyarországon 1960-ban 0.8964 volt, tehát jóval kisebb, mint egy egész. 1962-ben az ijesztő születési statisztika miatt a helyzet sokkal rosszabb. Ha a születések terén nem jön javulás, rövidesen több fejfára lesz szüksége az országnak, mint bölcsőre. Magyarország 1962-ben az ezer lakóra eső 12.9 születési arányszámával a legutolsó között áll a világon.

A MŰVI VETÉLÉS

Magyarország lakossága nem kifáradt, életerejét veszített népesség. Az igen alacsony születési arányszám a magzatelhajtás, vagy ahogy a közigazgatási nyelv nevezi, a „művi vetélés” statisztikai adatainak fényében egészen másként fest.

A hivatalos statisztika (Statisztikai Évkönyv 1960) a művi vetélésről a következő adatokat közli

év	a bejelentett művi vetélések száma	az élve születések száma
1931	1.014	206.925
1938	1.108	182.206
1950	1.707	195.567
1954	16.281	223.347
1955	35.398	210.430
1956	82.463	192.810
1957	123.275	167.202
1958	145.578	158.428
1959	152.404	151.194
1960	162.160	146.461

A fenti számokhoz hozzáadható még a be nem jelentett magzatelhajtások száma, amire rövid újsághírekből, látogatók elbeszéléséből lehet következtetni. Ilyen esetek főleg a kötelező tanácsi bejelentést kikerülni akarók, vagy a procedúrákhoz „sorbaállni” szegénylők soraiból kerülnek ki. Az abortuszok nagy része mégis a hivatalos vágányokon bonyolódik le, amely az illetőnek a betegsegélyző által rendelkezésre bocsájtott szakszerű orvosi beavatkozást biztosít. Ezek az ún. bejelentett esetek aztán rendszerint az egészségügyi intézmények szülészeti és nőgyógyászati osztályára kerülnek. Látogatók beszélnek a járóbeteg rendelésen végzett abortuszról is, ahol a páciens a beavatkozás után mindjárt visszatér otthonába, de úgy véljük, a dolog természetéből kifolyólag ilyen eset elenyészően kevés lehet. A járóbeteg rendeléses beavatkozásokat figyelmen kívül hagyva a szülészeti és nőgyógyászati osztályok statisztikai adatai elég hű képet adnak az abortuszkampány gyakorlati kivitelezéséről.

A SZULÉSZETI ÉS NŐGYÓGYÁSZATI OSZTÁLYOK MŰKÖDÉSE

1960-ban Magyarországon a szülészeti és nőgyógyászati osztályok 6750 ágygal rendelkeztek, amelyet 88,4%-ban használtak ki. Így az osztályok teljesítményének megítélésénél az ágylétszám 88,4%-ával,

vagyis 5967 ágygal kell számolni. A fenti ágylétszámban 1960-ban 366 napon, vagyis összesen 2.183.922 ápolási napon át kezeltek beteget.

1960-ban Magyarországon a születések 85%-a történt a szülészeti és nőgyógyászati osztályokon. A fenti megfontolás alapján az ez évben előfordult művi vetéléseket teljes egészében az intézeti esetek közé soroljuk. A szüléses eseteken kívül 1960-ban megfordult még 96.487 egyéb nőgyógyászati beteg is az osztályokon. (Stat. Évk.) 1960-ban tehát a betegmegoszlás a következő volt:

Betegek a szülészeti és nőgyógyászati osztályokon. 1960.

intézeti szüléssel	126.155	32,8 ⁰ / ₀
művi vetéléssel	162.160	42,1 ⁰ / ₀
nőgyógyászati betegséggel	96.487	25,1 ⁰ / ₀
összesen	384.802	100,0 ⁰ / ₀

Ha azt szeretnők megtudni, hogyan vették igénybe a kórházak fenti ápolási kapacitását az egyes páciens típusok, becsléshez kell folyamodnunk. Egy szüléssel átlag 5 napot kell kórházban tölteni. Ha az abortuszos esetekre a fele időt, vagyis 2,5 napot, a nőgyógyászati betegségekre átlag 12 nap ápolási időt számítunk, akkor a következő képet kapjuk:

A szülészeti és nőgyógyászati osztályok ágyait igénybe vették 1960-ban

intézeti szüléssel	28,9 ⁰ / ₀ -ban
művi vetéléssel	18,1 ⁰ / ₀ -ban
nőgyógyászati betegséggel	53,0 ⁰ / ₀ -ban
	<u>100,0⁰/₀</u>

Vagyis ez azt jelenti, hogy az összes kórházi ápolási nap 18,1⁰/₀-a (395.303 nap) alatt bonyolították le a 162.160 művi vetélést. Ez az arány egy 60 ágyas szülészeti és nőgyógyászati osztályon azt jelenti, hogy átlag napjában 5 abortuszos műtétet hajtanak végre. Mivel mindennap nincsen orvosi rendelés, az országban sem mindenütt egyforma a helyzet, a jelentkezések száma is hullámzik, elképzelhetjük, hogy torlódások alkalmával milyen iramban folyik a „munka“. A fenti szám továbbá azt jelenti, hogy az átlag 2,5 napos tartózkodás miatt állandóan 12—15 beteg, tehát a páciensek kb. 1/4-e abortusszal tartózkodik az osztályon. Hogy ez a tény mit jelent az „első esetek“ ill. a többi női beteg szempontjából, könnyű elgondolni. A hazai látogatók regényeket mesélnek a szülészeti osztályok légköréről, a nyíltan vallott cinizmusról.

Az abortusz-problémától aligha független a Magyarországi válási statisztika alakulása. Az alanti összeállítás a házas és elvált személyek arányát mutatja az egyes népszámlálások alkalmával.

Elváltak aránya házasokhoz, az özvegyek nélkül viszonyítva

1920	12.0 ⁰ /o
1930	20.3 ⁰ /o
1941	23.7 ⁰ /o
1949	26.5 ⁰ /o
1960	44.4 ⁰ /o

A család tartósságának helyzetére vet fényt az a tény is, hogy a Magyarországon 1960-ban kötött házasságok 21.5⁰/o-ánál legalább az egyik fél újraházasodó elvált személy volt. (Stat. Évk. 1960.)

FELTEHETŐ MAGYARÁZATOK

Érthető, hogy gyakran felvetődik a kérdés, mi az oka az abortusz ilyen mérvű elharapódzásának Magyarországon. A kérdés lényegében a lakosság és a hatóságok magatartására keres magyarázatot. A következőkben megpróbálunk néhány valószínű magyarázatot felsorakoztatni.

Az abortuszok beindításakor az erősen felduzzadt fiatal generációkra hivatkoztak. Ezek a szapora évfolyamok, amint korban nőttek, sorra robbantották az időközben arányosan nem fejlesztett szociális, kulturális és szolgáltatási intézményeket. Mivel a bölcsődéket, óvodákat, iskolákat nem bővítették a jelentkezők befogadására, a sok felnövő fiatal egyszerre megoldhatatlan problémát jelentett a hatóságoknak. A lakosság termékenységét tehát más irányba kellett terelni. Ha ehelyett nagy beruházási összeggel népjóléti intézményeket hoztak volna létre, valószínűleg az ipar fejlesztését kellett volna meglassítani.

Egy másik lehetséges okként a Magyarországon lábrakapott élet-színvonal-kultuszt lehetne felhozni. Mivel az életszínvonal emeléséhez szükséges fejenkinti jövedelmet jelenleg csak határozott fokig lehet emelni, csak a fogyasztók számának korlátozásával lehetett a költsékezési igényt kielégíteni. Az 1956-os események után bármilyen jelentős életszínvonalcsökkenés az ország politikai életében esetleg nagy kockázatot jelentett volna. Az 1956 után felvett külföldi kölcsönöket időközben már törleszteni kell. A gazdaságilag lecsökkentett életszínvonalat a fogyasztók számának csökkentése viszont egyenlőre esetleg ellensúlyozni tudja.

Az abortusz kérdésben a lakosság magatartására egy általános ki-látástalanság-érzés is magyarázatul szolgálhat. A második ábra szü-letési görbéjén megfigyelhetjük, hogy 1950-53 között, amikor legális abortusz alig létezett, de a lakosság életérzését a napi események hátrányosan befolyásolták, a születések száma alacsony volt. Igazán magas születési szám az 1954-56-os évben van. Az akkori idők általá-nos bizakodó közhangulatára gondolva, önként adódik a következte-tés ,hogy a magyar családokban a gyermek elvállalását a házaspár általános életoptimizmusa döntően befolyásolja.

András Imre SJ

BESZÉDES SZÁMOK

A VILÁG VALLÁSAI AZ UTOLSÓ 30 ÉVBEN

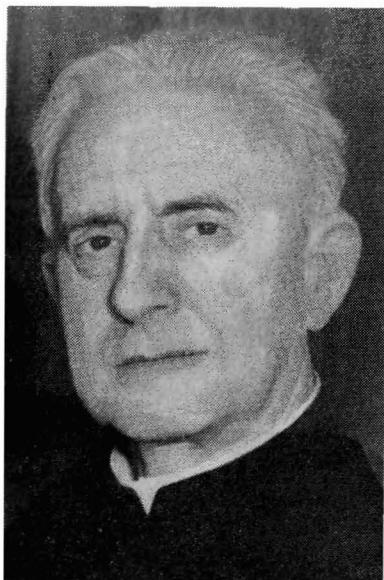
	1932	1962
Katolikusok	19.1 ⁰ / ₀	17.87 ⁰ / ₀
Protestánsok	10.5 ⁰ / ₀	9.41 ⁰ / ₀
Orthodoxok	7.6 ⁰ / ₀	7.35 ⁰ / ₀
Zsidók	0.7 ⁰ / ₀	0.45 ⁰ / ₀
Mohammedánok	14.0 ⁰ / ₀	13.43 ⁰ / ₀
Hinduk	12.2 ⁰ / ₀	11.76 ⁰ / ₀
Buddhisták	10.8 ⁰ / ₀	10.94 ⁰ / ₀
Konfuciánusok	16.8 ⁰ / ₀	14.41 ⁰ / ₀
Pogányok	5.9 ⁰ / ₀	10.94 ⁰ / ₀
Istentelenek	1.7 ⁰ / ₀	3.49 ⁰ / ₀
Keresztények	37.9 ⁰ / ₀	34.63 ⁰ / ₀
A világ népessége	1.823 millió	3.103 millió.

(Missionsbote 1963. nov.)

Sajátságos népvélemény

Az athéni Véleménykutató Intézet megkérdezte a közvéleményt az egyházak egyesülésére vonatkozólag. Igen-nel felelt 62⁰/₀, nem-mel 21⁰/₀, nem nyilvánított véleményt 17⁰/₀. A kérdésre, hogy vajon az egyesült egyházak a pápa főnnhatósága alatt álljanak-e, igen-nel felelt csak 11⁰/₀, nem-mel 64⁰/₀; nem tudott felelni 25⁰/₀.

(Der Seelsorger 1963. dec.)

Török Jenő SP

SÍK SÁNDOR

1889—1963

Amikor ez év szeptember 28-án örökre lehunyta szemét Sík Sándor, a magyar piarista rendtartomány atyja, a magyar katolikus élet „great old man”-je, minden túlzás nélkül idézhette rendtársa a pap-költő saját szavait, amelyeket Prohászka Ottokár halála fölötti döbbenetében írt: „Testvéreim, akik árván maradtunk, Bújjunk össze az üres lakásban, Próbáljuk most nagyon szeretni egymást, Mert nagyon nagyon-nagyon egyedül vagyunk.” (Árvák) „Ki méri meg a szörnyű szakadékot?” — kérdezhetik annak a sokezerszáz lelki családnak fiaileányai, akiknek képviselőjében több ezer tömeg kísérette szitáló esőben is utolsó földi útjára elnémult lelki vezérüket. Ez nemcsak a

kegyelet adója volt, hanem néma tanuságtétel is, mert Sík Sándorral eltávozott a Prohászka utáni második nemzedék legnagyobbjai közül az utolsó, aki még ma is szerepet vihetett a magyar katolikus életben.

Hivatottabbak, mindvégig oldalánál élő barátai és tanítványai, — reméljük — meg fogják írni Sík Sándor életrajzát. De addig is, az emigrációban élő magyarság számára kötelességünk, annyi élmény és benyomás alapján felvázolni néhány vonását. Nem a költő, nem a tudós, hanem a *pap*, a *pedagógus* és az *apostol* vonásait.

Itt ülvén az írógépem előtt, magam elé teszem két fényképét, érett férfikorából és öregkorából. Nézem a szellem szuverén fölényét mutató magasielésű homlokát, oly beszédes „prófétasúlyos és testvérmeleg” szemét. Felidézem 44 év távlatából a fiatal Sík Sándor villogószemű képét: ugyanaz az ifjúi, „mindörökké fiatal” lélek néz belőlük, csak az arcvonások lesznek elmélyültekké, fáradtabbakká, a belső derű és jóság egyre érettebbé. E képeket nézve és életének állomásait újból végiggondolva úgy tűnik fel, hogy e három kép Sík Sándor életének *három jelentős szakára* emlékeztet. Bár nem lehet egy ilyen harmonikus életet évszámokkal és lakóhelyekkel részletekre szabdalni, ezáltal kívánczok az elkülönítés a „domináns-akkord” alapján, amint az a töretlenül ívelő, harmonikusan fejlődő papi, költői, nemzetnevelői életpálya három szakára emlékeztető fénykép alá kívánczok: 1. Sík tanár úr. 2. A Professzor úr. 3. Sík Atya.

Lássuk előbb a kezdeteket: Sík Sándor 1889 január 20-án született Budapesten. Középszkolai tanulmányait a pesti piarista gimnáziumban végezte. Ötödik gimnazista korában belép a piaristarendbe s az egyéves váci noviciátus, majd a kecskeméti gimnáziumi tanulmányok után a budapesti rendházba kerül: a Kalazantinumba, a piaristák teológiájára és „szemináriumába”. Itt egy nagyhatású papi egyéniség, Zimányi Gyula, a későbbi rendfőnök a prefektusa. „Teremtő fényvel zsong felém belőle Értés, erő, segítség, tisztelet . . . Mélyeket sejtet, gyomot irtogat, És hittel óvja tél s tavasz fagyától A sarjadzó művészet magvakat” — írja róla később. Mert a paptanárral lett, sőt talán előtte, a költő is bontogatta már szárnyait a Kalazantinumban. Párhuzamosan a Pázmány Egyetem bölcsészeti karán latin-magyar szakos tanárjelölt. Beöthy Zsolt és Riedl Frigyes tanítja. Különösen ez utóbbi van rá nagy hatással: „ . . . ajkain sercegve gyúl ki ránk a művészet sorvasztó mély szerelme, Az ihlet fénye, lobbanó lidérc láng: A lélek omló, láttató tüze.” Mámoros lelkesedéssel vág neki a tudománynak. „Hamar tanuljunk! Oly rövid az élet, És oly hosszú és olyan érdekes a tudomány”, — mondja, de egyben óvja is

magát, nehogy mindenestül elmerüljön benne. „Vigyázz, vigyázz! Poétának küldetével, nem tudósnak.” De az irodalom és nyelvészet mellett hamarosan beleszeret a filozófiába és teológiába, amellyel öregkorában aztán annyit foglalkozott. „Legszebb mégis a két isteni Nővér. A filozófia, teológia! Állni a rejtelmes Mélység felett, És hittel, áhitattal elmerülni benne, S meg nem békülni koldus félúton . . .” Schütz Antal itt a mestere: „Néz és beszél. Van és vezet. Érzem a végzetes kezet, amely lenyúl és kényszerít megállni, A húsos földön, mint a fát, És felnyúlni felhőkön át, És hallani a harsonát: Deum docet et a Deo docetur.”

A Kalazantinumban már szorgalmasan versel. „Verseket írok. Minden nap. Sokat. Az ének láza szinte fojtogat.” Kapcsolatba kerül a Zászlónk regnumi körével: Izsóf Alajos és Radványi Kálmán lelkes csapatával. „Itt ülünk, Heten vagy nyolcan, húszéves fiúk, És úgy érezzük, hogy a Jövendőség, A Nemzet Lelke itt virraszt velünk . . . *Mibennünk forr a Krisztus-öntudat, S megmozdítjuk a magyar földtekét!*” Hogyne lelkesedett volna, mikor a liberális világ posványos levegőjébe beharsogott a diadalmas világnézet nagy dalnoka: Prohászka Ottokár. Ami leginkább megkapta benne Sík Sándort, az épp az isteni és az emberi csodálatosan megélt összhangja, az evangéliumi tanúságtétel: „Hát van egy isteni Fehér, Amelyben az egész ember-szívárvány, Egy diadalmas összefénybe fér! Ó van! Ó áldás: én is lehetek! Lehetek én, szabadon és merészen! Nem rontom ketté Isten adta-részem: Az élő életet, *Istent és embert akarom egészen*” Ez a hang, ki ne látná, megmaradt végig Sík Sándor alaphangjának.

1. Sík tanár úr

Tanári pályáját Vácott kezdte meg, 1910 augusztusában, a magyar piaristák bölcsőjének, a felejthetetlenül boldog-csendes noviciátus városában, mint ünnepélyes fogadalmas szerzetes, akit akkor életének 22. évében még nem lehetett pappá szentelni. „Belépek ebbe a házba . . . lelkemben Avval, akiről tudom, hogy hívott, akiről hiszem, hogy küldött és akiről érzem, hogy kísér”, írja naplójában. Boldoggá teszi a tanári katedra, az atyaság első szárnybontogatása. „Élesztem lángját tüzemen tüzellő, Apró lelkecskék puha szép szemének, Apró szivecskék erein tapintom Titkaid, élet.”

Papászentelése (1911) után rövidesen Pestre kerül tanárnak. Az ifjú költő-tanár egyszerre meghódítja az ifjúság szívét. Az érettebb diákok lelkesedtek azért a költőért, aki a lemondás dekadens igéi helyett a „hajnal szerelmese”: „Az én emberem a gyerek, A nagyszemű nevető gyermek, Akiben szűz minden-csírák, Ezer erők rügyezve kelnek.”

Mint tanár egészen új stílust képviselt. A közvetlenség, a gyermek-egyénséget is megbecsülő tisztelet, a felelősségtudatra ébresztés jellemzi pedagógiáját, amelyet megaranyozott mindig mosolygó szeretetreméltósága. A közvetlenségre jellemző szimbolikus gesztusa volt, hogy szakítva az akkor általános gyakorlattal, a negyedévi kötelező iskolai gyóntatás során nem a katedrán gyóntatott, hanem lejött a padok elé s úgy hajolt szeretettel a mellé térdelő diák fölé. Elve volt, amit másoknak is ajánlott: a tanár és tanítvány közt mindig eltalálni a nem túlközel-engedés és nem is túltávoltartás arany középútját; elérhetetlen ideál, amely felé mindig törekednünk kell, de ha vétünk, inkább közel engedjük, mintsem távoltartsuk neveltünket . . . Diákjait igazi lovagiasságra, a szó nemes értelmében vett úri becsületre nevelte. Az óráján fecsegőt valóban azzal szerelte le, hogy „maga nem tudja, mivel tartozik egyik úriember a másiknak, ha az hozzá beszél?”

És amit adott és ahogyan adta! Irodalmi magyarázatai élményszámba mentek. Hogyan olvasta, szavalta, interpretálta Zrinyit, Kölcseyt, Vörösmartyt, Aranyt . . . „Olvasom Zrinyit. A szemek kigyúlnak és rámlobognak . . . De én már nem látom a fiúkat, Én már nem látom csak az Óriást, Akinek boldog és alázatos Kis apostola lettem, akinek Igéit hirdetem a kicsinyeknek És szépségét, amelytől mámoros vagyok, Próbálok megértetni nyomorult kis szavaimmal. Ó gyönyörűség: Szolgálni a Nagyt! Tolmácsa lenni A szónak, amit a Génusz ajkán Mond az embernek az Isten!”

Közben egymásután jelennek meg *verseskötetei*: Az első, a „Szembe a nappal” (1910) és „A belülvalók mécsé” (1912), — ez inspirálta Mécs Lászlót költői neve felvételében. Országos feltűnést kelt az Élet kiadásában 1916-ban megjelent vaskos kötete: „Költemények”, híressé vált, jellegzetesen síksándori mottójával:

Az Isten küld, testvéreim, tinéktek
Hogy sugarai eleven tüzét,
Amik arcáról a szívembe égtek,
Sugározzam csendesen szertesét
A testvéreknek, kik az éjben járnak.
Az Isten küldött, szentjánosbogárnak.

Találón mondja egyik legkedvesebb tanítványa és rendtársa: „A ‚szentjánosbogár’ nagyon szerényen hangzik, de a küldetés, hogy Isten tüzét jött sugározni az éjben járó testvéreknek, nem kevesebb önérzetet árul el, mint Ady híres énekes Vazulja” (Bátori József). E sugárzó hatásra középiskolai katedrájának szűk körén túl, elsősorban épp költői lantja nyújtott lehetőséget. Fiatalabb éveinek költészetével itt részletesebben nem foglalkozhatom, de a teljes kép kedvéért felsorolom műveit: 1919-ben háborus versei látnak napvilágot a

Maradék magyarok c. füzetben, ezt követi 5 év múlva a *Csend* c. kisgyűjtemény. Bevezetőverse megmutatja hangulatát:

„Tépett világok, tépett emberek
Bódult zúrben kerengenek.
Jöjj, drága testvér ,add a kezedet:
Mondjunk ma csendet.

Az édes Isten nagy meleg kezén
Megbu két árva lélek:
És elcsitul és orgonálni kezd
A zúrös élet.”

De a verseken kívül a *drámaírás* is vonzza. Első próbálkozása az (1916), majd a népszerűvé vált *Alexius* (1916), a költő központi gondolatával:

A szeretet nem tud határokat,
Mindenkit, mindent magához ölel,
És kifosztani vágyik önmagát.
És odaadni mindent és magát,
És mindenkinek lenni mindene.

Egy *novelláskötete* is megjelent ebben az időben, a *Hét szép história* (1921). Utoljára hagyom e korszak legjelentősebb irodalmi alkotását: *zsoltárfordításait*. A Zsoltárok könyve, első kiadásában 1924-ben jelent meg. E verses fordítás nemcsak verselésének szépségével tűnik ki, hanem alapos és modern szövegkritikai tanulmányok előzték meg s adnak neki különös értéket. (Utóbb a szöveget két kiadásban is átdolgozta az újabb zsoltárfordítás alapján.)

Sík Sándor első, tanári időszakában még rá kell mutatnunk két oly nevelői tevékenységére, amelyek *országos méretű, nemzedékre ható sugárzást* biztosítottak a számára:

Első helyen említem a Schütz Antallal megírt *diákimakönyvét*: Imádságos könyv, egyszersmind kalauzul a lelki életre (1913). Büszkén mondhatjuk: ez az imakönyv a világirodalomban párját ritkítja. Tudjuk, hogy az egésznek Schütz Antal adta meg a teológiai tartalmát, elvi alapirányát, közös dunaparti sétáik alkalmával: de a formábaöntés, a fogalmazás, a szín benne, Sík Sándoré. Csak Isten a megmondhatója, hogy hányezer magyar fiú tanulta meg ebből a lélek anyanyelvét, meritve éppen az Egyház nagy imádkozóinak kincsestárából Szent Agostontól Prohászkaig, hozzáédesedve a zsoltárokhoz és himnuszokhoz Sík Sándor művészi fordításában, tanult szent komolysággal „lelki szabadságharcot” vívni, elmélkedve a

„Keresztény jellem” című rész foersteri pedagógiával megírt pompás fejezetein. Hányan nyulnak még ma is, három-négy évtized után, öszülő fejű öregdiákok ehhez az imakönyvhöz . . .

Másik, nem kisebb jelentőségű hatásterülete a *cserkészmozgalom*. A magyar cserkészmozgalom abban a — büszkén mondhatjuk, — ragyogó formájában elképzelhetetlen volna Sík Sándor nélkül. Ezt senki sem tagadhatja. Ő írta meg indulóit (az elsőt, „Vigan fiúk, cserkészfiúk”, majd a másodikat és maradandót: „Fiúk, fel a fejjel!”); ő írta első törvényt magyarázatát, ő írta meg pedagógiáját, a *Vezetők* könyvében — és a *Zászlónk* lapjain ő népszerűsítette és táplálta lelkiileg eleinte mint főmunkatárs, majd mint szerkesztő, ezt a férfias, derűs, új diáktípust.

Nemzetnevelés volt ez: „*emberebb embert, magyarabb magyart*” nevelt előbb saját csapatában, majd mint a Magyar Cserkészszövetség elnöke az egész országban. Még azok közé a szerencsések közé tartozhattam, akik tőle hallották a „törvényt magyarázatot”; kirándulásokon, tábortüznél, reggeli-esti imánál sugárkörében élhettem éveken át. Mint megannyi más társam, diákkorom legszebb napjait köszönhettem a cserkészletnek. Mi büszkék voltunk rá, hogy a cserkészmozgalom inspiráló költője a mi parancsnokunk, aki a mi farkasréti kirándulásunkon írta: „Egy nagy dolog van a világon: Van-e jobb játék, mint rajban a munka? Egy a vezényszó, munkára fiúk! Oda-lenn, a szennyes füstös kővilágban Most népgyűlés van és kettős rendőrkészület. Itt füst és szenny olyan szálnalmas messze. *Itt nem nyomorul ketté az egy: Itt egymás mellett térdelve, egy ősi-bús dalt énekelve, inasfiú és grófgyerek Rakják a szent tábortüzet.*”

Bakonyárskányi táborunkban írta kedves cserkészversét, az „*Alszik a sátort*”, amelyben így imádkozik az Úrhoz cserkészeiért:

„Kertem jóságos Atyja, ki nékem adta őket,
Szeresd, végig szeresd az én plántáimat!
Engedd, hogy úgy vihessem örök szívedre őket,
Hogy tiszta szép szemükben megismerhesd magad!”

Akkor valaki nyíltan megkérdezte Sík Sándort: miért nem alapít kongregációt a vallásos nevelés biztosítására? A magyarázat világos. Akkor még liberális, hitközönyös apák gyermekeit hiába várta volna kongregációba. A cserkészletben egységesen és egyszerre adott humánmot és divinomot, emberi, vallásos, nemzeti szellemet. S a felejtethetetlen tábori reggeli-esti imák, a közeli falvakban megtartott szép énekes diákmiséink, amelyeken prédikált, — akkor még nem volt tábori oltár, naponkinti szentmisével — a különszándék és napi cserkészjótett, az egymás megbecsülésére és segítésére nevelés, az ég felé szálló vidám dalunk egész életre kiható nevelő tényezőkké

váltak. És amit ma különösen ki kell emelni: olyan időben, amikor szomorú felekezeti harcok dúltak, testvéri együttesben dolgoztak katolikus és protestáns cserkészek a Magyar Cserkészszövetségben.

Mi volt Sík Sándorban, ami a kisdíjakot egy csapásra meghódította? *Szeretetreméltó, mindig derűs egyénisége, magával ragadó tüzes lelkesedése, férfias ereje.* A nagyobbakat lenyűgözte nagy intelligenciája, tudása, költői tehetsége és az a megbecsülő, önértékes felelősségre nevelő pedagógia, amelyről szólottunk. Végeredményben egy egészen új *paptanári típus* hódított meg bennünket, amelyben a papi volt a döntő, primér elem, anélkül, hogy a szaktanár és pedagógus háttérbe szorult volna, sőt ellenkezőleg, gazdagabbá, mélyebbé, gyűjtőbbé, tehát hódítóbbá vált.

Papi lelkületének elmélyülésére, legalábbis a magára eszmélődésre és töltekezésre jó hatással volt a Rómában töltött tanulmányév az 1924/25 tanévben, rövidebb azután, hogy végigvezette — életében először és utoljára — érettségiig az osztályát. Ennek az évnek ihletéből gyönyörű versek születtek: a *Sarlósboldogasszony* c. kötet zöme. Férfikorának delén érzi magát: „Rád szakadt a nyár, szívem, Forrón, gazdagon. Búzafürtös földeken Érik asztagom. Bókol már a telt kalász, kőzeleg az aratás: Delet ért napom.” A tengerparton elmélkedve harminchatéves életén, kérdi: „Mi jöhet új élémbe még? Amit a szív tud sejteni, ami emberi s isteni, Engedetett a Föld színén, mindent megértem, éltem én . . . Ha jönne most az alkonyat, Amely bezárja utamat, Úgy hagynám itt a szép nyarat, békétlen vágyam nem maradt.” A Gianicolon járva Tasso és Néri Szent Fülöp nyomdokaiban, megszületik egyik legszebb, legszemélyesebb verse, a S. Onofrio, amely bepillantást enged papi lelkébe. Alázatos önvallomás ez, de egyben öntudatos, boldog hálaadás Istennek:

„Akartál lennem *győzelmes egésznék,*
S a legnagyobb titokra rátalálnom:
Szeretni mély, rejtelmes szeretettel
Istenben embert, és emberben Istent.”

Boldogan kérdi „Ó hol van még ilyen teljes élet, Ily végtelen telített, mint enyém? . . . Ha sejténétek az én mély szerelmem világölelő boldog mámorát, Ó, hogy jönnétek mind, testvérörömmel, Imádni együtt a zengő csodát, A Dalt, amelynek élő húrja lettem: Én csordulásig teljes életemnek Isten-dalolta boldog himnuszát!”

Rómából hazatérve még folytatja középiskolai tanári munkáját, de ez már nem tart sokáig. Még mielőtt elhagyná a gimnáziumi katedrát, hogy felcserélje az egyetemivel, megérte középiskolás cserkésznevelői életének tetőzését a nagy megyeri cserkésztalálkozót (1926).

Nyolcezer magyar cserkészfiú álma fölött virrasztva megszületik lelkében a *Megyeri hitvallás* (e versével foglalta el helyét a Kisfaludy Társaságban!) Olthatatlan idealizmusának, törhetetlen hitének valómása ez a szkepszis és nyárspolgáriság sátáni „mire jó?”-jára válaszul:

„Hiszek!
A kevesek egymásbatett kezében,
A testvérszóban, a bajtársmarokban,
Az érben, mely patak lesz és folyó,
S halott tengerbe életet zuhant.

A Lélekben hiszek,
Amely megzúdul ott, ahol akar.
Hiszem, hogy zúdul, akar és terem,
Zúdul terem miáltalunk.

Hiszek.
És hogyha nem: hát akkor is!
Ha mindhiába: akkor is!
Ha minden álm: akkor is!
Ha minden meghal: akkor is!

A szeretet mosolyog és szeret,
És a kereszten is király.
A tett különb a tunyaságnál,
És hol a tépett lobogónál
Tiszteletesebb szemfedő?

Mert akit egyszer meglehelt a lélek
Annak mindegy- lom élet vagy halál :
Az él és áll és énekel és alkot,
Megyeren és Magyarországon,
Hétvilágrészen és a másvilágon,
Az Isten ötet úgy segélje. Amen.

2. A Professzor úr

Sík Sándor alázatos egyéniségétől távol volt a hatalom és rang keresése. Érezte, hogy ez inkább teher és akadály volna missziójának betöltésében. Ezért ügyesen kitért a huszas évek elején felajánlott házfőnökség elől. De ígént mondott, amikor (1929) a kultuszminiszter közölte vele, hogy nemzetnevelői működése számára az egyetemi tanári katedrán kíván nagyobb hatósugarat biztosítani, s ezért felszó-

lítja egy nagyobbterjedelmű irodalomtörténeti monográfia megírására. Ekkor írta meg Sík Sándor a „Gárdonyi, Ady Prohászka (Lélek és forma a századforduló irodalmában)” c. tanulmányát s ennek alapján rövidesen elfoglalhatta helyét a szegedi egyetem magyar irodalmi tanszékén.

Tévedés volna azt hinni, hogy Sík Sándornak addig nem volt kapcsolata az egyetemi ifjúsággal. Volt tanítványai, mint egyetemi hallgatók is rendszeresen felkeresték. Különösen intenzív kapcsolata nyílt a középiskolából kikerült cserkésztszadalommal. A magyar cserkészmozgalom legfelső irányítása az Országos Intézőbizottság (OIB) kezében volt, Teleki Pál gróf főcserkész elnöke alatt. Ebben Sík Sándornak jelentős szerep jutott, különösen amikor megindult az öregcserkészek „Fiatal Magyarság” mozgalma. Ennek a mozgalomnak szellemi programját a híressé vált zöldfedelű „*Fiatal Magyarság. Eszmék és elszánások*” c. füzetében adták ki s ennek a programjával indult az öregcserkészek „Fiatal Magyarság” c. folyóirata. Ez a füzet igen jelentős elvi állásfoglalást tartalmaz az akkori magyar élet minden jelentős problémájában. Szerzőként az OIB. tagjai, köztük Sík Sándor is, voltak feltüntetve. E füzet valójában elejétől végéig Sík Sándor műve. Ezt hitelesen tanusíthatom, hiszen akkortájt mint teológus többek közt én is titkárkodhattam időnkint mellette: az első szótól az utolsóig nekem diktálta gépbe, szobájában fel s alá járva s szivarozva, a kéziratot. Igaz, hogy kinyomatása előtt az Intézőbizottságban átbeszélték s közösen vállalták a szerzőséget, márcsak kényes témái miatt is. E füzet hatása a magyar fiatalságra hasonlóan nagy volt, mint Szekfű Három Nemzedékének „Ami utána következik” c. része, amely ugyanebben az időben jelent meg. A Fiatal Magyarság-Mozgalomnak nem egy tagja került be Teleki Pál miniszterelnöksége alatt a parlamentbe. Szép ígérete volt ez a magyar politikai életnek, — de sajnos elsöpörte a vihar.

Egyetemi előadásait Szegeden az 1929/30 tanév második szemeszterében kezdte meg. Nem könnyű dolog hiszen Sándor életének ezt a második, szegedi szakaszát vázolni. Hiszen ez volt életének legsűrítettebb, legtevékenyebb korszaka. Akár azt vesszük, hogy hányszor kellett utazgatnia, mert a hivatási kötelesség és küldetéstudata a fővárosba vagy az ország más-más városába szőlította, akár hangyaszorgalmú tudományos tevékenységét vagy gazdag költői termését vesszük: *15 év alatt* nem kevesebb, mint *17 kötetről* szól műveinek hivatalos felsorolása (az Őszi Fecske c. kötet végén). De ebben nincsenek benne egyetemi előadásai, egyetemi szentbeszédei a jezsuita templomban, konferenciabeszédei, prédikációi — kivéve a magyar szentekről szóló „Szent magyarság” c. sorozatot (rádiópredikációk), amelyek könyvalakban is megjelentek — és nincsenek benne kisebb tanulmányai, cikkei.

E gazdag munkát négy körben igyekszem vázolni, jobban mondva, érinteni. A tanárt, a tudóst, az apostolt és a költőt szeretném megidézni — a Professzor úrban.

Az egyetemi katedrán

Amikor az újonnan kinevezett Professzor urat nehéz szívvel búcsúztattuk Pestről, tudtuk, hogy a szegedi egyetemi katedrán ugyanúgy új *professzor-tipust* fog képviselni, mint alig két évtizeddel előbb a középiskolában. Ugyanazt a síksándori stílust, magasabb fekvésben: akkor a hamvasarcú ifjú paptanár a kezdés idealizmusával, nyugtalan lobogásával, gyermekek és „nagydiákok” között, — most a java férfikorába éretl, tapasztalt, európai kulturájú nevelői egyéniség a legnehezebb diákanyag: ifjú-óriás egyetemisták között. És ő, aki két évtizede mint legfiatalabb csöppent bele a pesti, patinás gimnázium kötött fegyelmébe kialakult hagyományú szerzetesi családjába, hogy az úttörők között diadalra segítse az újabb irányzatot — most ennyi tapasztalat és eredmény után, szinte korlátlan függetlenséggel és mozgási szabadsággal, nevelői és költői tekintélyének potenciális súlyával a legjobb kilátások között vágthatott neki az új útnak. Nem is csalódott benne senki.

Mivel hódította meg egyetemistáit? Megemlékezéseiket olvasva — hiszen itt másodkézre vagyok utalva — úgy látom, mindjárt az első benyomásra megfogta őket *egyetemes látású, átfogó tudása, szerénységében is lenyűgöző intelligenciája*. Író és kora, magyar irodalom és világirodalmi összefüggések, a mestermű mondanivalója és formája átfogóan egységes látásban tűnt elő tanításában. Lényegre mutatott és nem vezett el a részletekben, ugyanakkor precízen adta — és így is követelte meg — a fontos adatokat. Előadásában — akárcsak szónoklataiban — az *erős logika, világos áttekinthetőség* volt egyik főerőssége, amit szellemének sziporkázása, ízes magyarsága még vonzóbbá tett. De talán leghódítóbbak a költői remekművek bemutatásai voltak. Tudta megszólaltatni a Géniuszt, saját szavaival — nem másodkézi méltatások alapján, költőknél pedig nagy *előadasművészettel* tudta a fül számára is közvetíteni, vagyis teljesen adni a mesterművet. Hiszen váltig hangoztatta, hogy a vers a fülnek szól, és nem a szemnek, akárcsak a kotta. A „Ritmika és a versolvasás tudománya” volt egyik legnépszerűbb kollégiuma.

Természetes, hogy az ifjúságnak elsősorban a tudás imponál a tanárban. De kielégületlen marad, ha nem tudja benne meglátni és megszeretni az *embert*. Aki már a kisdíjakot is megbecsülő tisztelettel kezelte, hogyan ne nyugózta volna le egyetemistáit is azzal, hogy mint egyenrangú féllel vitatkozott velük, érvet érvek szegezve, nem pedig tekintélyi súlyt. A maga véleményét előadásában sem

erőltette, csak szerényen tárta hallgatói elé. Legkiválóbb tanítványai-val teázva tartott szemináriumot rendházi szobájában: és türelmesen hallgatta meg a forrongó fiatalság radikális nézeteit. Kirándulásokon — jó cserkész módjára — játéokban és nótázással került egészen közel tanítványaihoz. És jó — szinte túljó — szíve szavára hallgatva, segítette mindenkin, aki kéréssel fordult hozzá. Szívesen nyult a zsebébe, ha nehezen küszködő diákjait jobb eledelhez segíthette, mint egyik kedves tanítványát, akinek számára napi tejadagra fizetett elő — s aki egész életében hálásan gondol reá. Vagy a másik tanítványa, akinek, doktori disszertációját komoly pénzadománnyal segítette kiadásra . . . Ilyen evangéliumi tanúságtétel mellett szívesen meghallgatták benne a papot és nemzetnevelőt, aki előadásaiban világnézetet, humánumot, kereszténységet, magyarságot adott, nyíltan és kertelés nélkül, aminthogy atyai tanácsai a tanulás, tudományos kutatás és nyelvtanulás módszerei titkait is közvetítették tanítványainak.

Tudományos munka

A katedra, szemináriumi munka és személyes érintkezés tanító-nevelő munkája mellett, — ami maga is rengeteg készüléket, olvasást, tanulmányt igényelt, igen jelentős időt szentelt Sík Sándor a tudományos munkának. Öt kötet e munka gyümölcse. Itt csak felsorolhatjuk: Pázmány. Az ember és az író (1939), Zrinyi Miklós (A Magyar írók c. sorozatban, 1941). És tudományos főműve: a háromkötetes Esztétika (1942) Ide sorolnám még a Magyar Remekírók újabbkiadású sorozatában — emlékezetem szerint a negyvenes évek elején — kiadott, bevezető tanulmánnyal ellátott, szemelvényes Pázmány-kiadását.

Évek folyamán a fáradhatatlanul végzett diákpasztoráció természet-szerűleg szervesen torkollott bele a felnőtt-pasztorációba: volt diákgyónói felnövekedve és megházasodva tartották a kapcsolatot egykori lelkiatyjukkal, és a cserkészmozgalmi munka, azután a főiskolások között töltött hosszú évek fokozatosan eltolták a lelkipásztori munka súlypontját a *felnőtt-pasztorációra*. Ezért érezte szükségét, hogy a diákimakönyv folytatásaképp, ugyanabban a szellemben és stílusban felnőtt-imakönyvet írjon, most már egymagában. Így született meg a Dicsőség . . . Békeesség . . . c. imádságoskönyv (1940), amely terjedelemben csaknem kétszerese az előzőnek. Új részekkel bővült: Keresztény család, Hivatás és felelősség, Szent magyarság. E címek maguk beszélnek. Érdekes összehasonlítani a Keresztény élet c. részt az előzővel: mennyire elmélyült, tudatosan természetfölöttibb irányúvá lett, a Krisztuskövetésre vetve a főhangsúlyt. Nem csoda,

hagy az első kiadás három év alatt elfogyott s még 1944 elején megjelenhetett a második.

Szorosan a lelkipásztori munkához kapcsolódik, de egyben magyar misszió is volt a Harmath Arturral karöltve kiadott „*Szent vagy Uram*” énekeskönyv. A Kodály-féle megújított népdalkincsen felnőtt nemzedék a tárgyilagos modern egyházművészet és a liturgikus mozgalom korában nehezen tűrte a régi énekeskönyvek túlérzelgős, svábdallamú énekeit. A népi szellemben való zenei megújulás Harmath Arturnak, a nyelvi és művészi megújulás Sik Sándornak érdeme lett az egyházi ének e reformjában. Hála a magyar püspöki kar határozottságának: az új énektár kötelezővé s évtizedek múltán ma már egyeduralgódóvá lett, s nemzedékek számára emlékezetessé teszi Sik Sándor nevét.

Ide tartozik még a keresztény himnuszköltészet remekeinek műfordításgyűjteménye: a *Himnuszok könyv (1943)*, Sik Sándor már imakönyvei számára jónéhány himnuszt lefordított és régi óhajnak tett eleget, amikor — Babits Mihály gyönyörű, de kisebbterjedelmű himnuszgyűjteményének sikerén is buzdulva, a háboru szomorú napjaiban a hívő középkor e remekait ültette át magyar nyelvre tökéletes formaművészettel. Hogy ez a könyve is sokak számára az imádsághoz adott indítást, nem kétséges.

Ebben az időben kezdi rendszeresebben *költői* — előadó és szavaló — *estjeit*. Csak aki átélte ezeket, ismeri hatásukat. Az eleinte inkább csak szűkebb körben tartott előadóestéket, a szegedi évek során kezdi rendszeresen és tudatosan apostoli célok szolgálatába állítani. Jellemző példa erre: egy szegedkörnyéki nagyobb plébánia káplánja kereste fel azzal, hogy az ottani tohonya, érdektelen közönséget fel akarják rázni s ezért érdekes előadássorozatot rendeznek, de első alkalommal csak komoly névvel tudnak tömeget odacsalogtatni: ezért hívja a Professzor Urat. Sik Sándor az első szóra elfogadta a meghívást. Félórás előadással kezdte a katolikus irodalomról s utána megkezdte verseinek előadását. Alig engedték abba hagyni éjfél felé. A közönség meg volt hódítva, kimozdult tehetetlenségi helyzetéből s ezután készségesen vett részt a továbbiakban.

(Folytatjuk)

LACI BÁCSI

(P. Jámbor László, 1874—1963)

Szegényebbek lettünk egy olyan emberrel, akit nem lehetett nem szeretni. Azt hittük már, hogy a halál meglepedkezett róla. A halál azonban nem feledkezik meg senkiről, még akkor sem, ha Jámbor

László az illető. 1963. augusztus 17-én eljött érte, magával vitte azt a mosolyt, amely biztató napsugárként állandóan Laci bácsi szája körül játszott; lezárta örökre a pannonhalmi szociális otthonban azokat a fáradt, öreg szemeket, amelyekben a boldog gyermekkorból bújkált valami.

Hogy a mindig szellemes Laci bácsi végleg elnémult, hangossá lesz egy kérdés: *markáns vonásai* közül melyik domborodik ki legélesebben? Volt ő bölcs lelkivezető, keresett gyóntató, ügyes kongregációs prézes, alapított két rendházat: a mezőkövesdit és a kispesztit, a Manréza férfi lelkigyakorlatos háznak első igazgatója volt, ennek ellenére mégis mintha elsősorban népmisszionárius lett volna.

Az 1909 óta önálló magyar rendtartománynak legkiválóbb és legkeresettebb *népmisszionáriusa* volt éveken keresztül. Erre predestinálta vaseszsége és óriási munkabírása, megnyerő modora és nagy intuíciója, mélységes emberismerete és népies kifejezőképessége, (szinte kézzelfoghatóan konkrét tudott lenni), gyors volt a felfogása és ritka jó az emlékezete, kellemes volt fellépése és meleg a szíve. Onzetlenül vállalt áldozatot és roppant gyakorlati érzékkel rendelkezett.

Ezt a *gyakorlatiasságot* bizonyára édesatyjától örökölte, aki eleinte hengeralmi tisztviselő volt Budapesten, majd önállósította magát és vaskereskedést nyitott az Akácfa- és Király-utca sarkán; később fűszerkereskedésre tért át, amikor pedig már megfelelő tőkével rendelkezett, szép kávéházat szerzett a Csömöri -és Merényi-utca sarkán. A kávéház billiárdasztalaival és kártyajátékaival jobban érdekelte Lacit az iskolánál. Emberi szemmel tragikus volt, hogy 1882-ben, 7 éves korában elvesztette édesanyját. Apja az üzlettel lévén elfoglalva, a fiú esze többet járt a játékon és mókán, mint a tanuláson. Vasárnaponként kereskedősegédjükkal a Városligetben lovagolt. Attól kezdve, hogy egy délután a ló kétszer is a földre terítette, (bár nem esett baja) édesatyja nem engedte meg neki többé a lovaglást. Anál sűrűbben fordult meg a Garibaldi cirkuszban. Minden műsorszámát ismerte. Ha pedig otthon maradt, olyan cirkuszt csapott az udvaron, hogy a lakók megpukkadtak neveltükben. Laci ekkor már az isteni Gondviselés iskolájába járt. Enélkül nem lehetett volna az, aminek őt Isten szánta. Erről édesatyjának sejtelve sem lévén, az elemi után a Markó utcai reálgyimnáziumba íratta be, míg öccsét egy évvel később gimnáziumba, mert ő szeretett tanulni. A sors iróniája mégis az lett, hogy az kereskedelmi pályára lépett, míg a reáliskolás Laciból jezsuita lett.

Haldokló édesanyja utolsó szava ez volt: „neveljétek vallásosan, Istennek gyermekeimet!” Ekkor a családi tanács úgy döntött, hogy Lacinak az anyai nagymamához kell mennie, mert *vallásos nevelést* csak ő biztosíthat számára. A nagymamával és nagynénivel biztatás

nélkül elment ezentúl naponta szentmisére és megáldozott velük. Sőt ministrált is! Nagynénje tanította meg erre. Ez is hozzátartozott az isteni Gondviselés pedagógiájához. Lacinak meg kellett szoknia a komoly munkát, tanulást, lelkileg el kellett mélyülnie s rá kellett találnia élethivatására.

Pozsonyban nem voltak társai, tehát tanulni kezdett. Toldi 12 énekét könyv nélkül tudta. Felcsillant *előadóképessége* is: magyar tanáruk névnapján társai őt bízták meg a felköszöntéssel. Versenyszavakatokon az első vagy második díjat nyerte. Taglejtésre, vagy hangsúlyozásra nem tanította senki. „Ez természetes adottság volt nálam” — mondta később. A tanulás meglehetősen ment. Csak németből és szabadkézi rajzból kapott hármast. „Idővel ezt is jóvátettem” — vallotta be öreg korában — később és még ma is német verseket írok. Kalocsán (1879—1901) a szabadkézi rajzot tanítottam és P. Tóth Mikének iniciálékat rajzoltam a Hírnök, Máriakert és könyvei számára.”

Pozsonyban a főtéren lakott. A reáliskola, ahova járt, a jezsuiták mellett emelkedett. Itt talált lelkiatyát P. Pech személyében. „Ha egyszer pap leszek, csak jezsuita leszek”, szögezte le elhatározását. Lelkiatyjának és nagynénjének el is árulta tervét. P. Pech azonnal latinra fogta. A tanév vége felé P. Schwärzler provinciális fogadta a rövidnadrágos, negyedikes realistát. „Miért akarok jezsuita lenni? Hogy tanulhassak és prédikálhassak”; — „Nálunk sokat kell ám tanulni!” — felelte a páter provinciális — Te nem bírod ám!” Laci azonban megnyugtatta: „Ha egyszer bent leszek, ott is ragadok és tanulni fogok.” A tartományfőnök kis keresztet rajzolt a diákocská homlokára és Isten nevében felvette. A Fájdalmas Szűzanya ünnepeén történt ez. Otthon nagyon örültek neki. Laci a világ legboldogabb kamasza volt.

Boldogsága azonban *majdnem hajótörést szenvedett*, amikor 1890 szeptember 20-án nagynénje elkísérte Nagyszombatba. P. Hennig újoncmester rövid, szeretetteljes fogadás után felszólította: „Most pedig búcsúzzék nagynénjétől és mi megyünk a noviciátusba.” A fiút ájulás környékezte és sírvafakadt. „Hivatásomnak — vallotta 80 éves korában — ez volt a legkeményebb és legnehezebb próbája.” „Az újoncmester a templom karzatára vitte az ujdonsült szerzetest. Laci magára maradva zokogott befelé. Később észrevette, hogy valaki van a templomban, Nagynénje volt. Az oltár felé mutatott és felszólította: „imádkozzunk egymásért!” Szerencsére a noviciusmester az első pillanattól kezdve megnyerte Laci bizalmát. És fordítva is.

A kétévi újoncidő leteltével a fiatal szerzetes St. Andräba került *retorikára*. P. Ferdinánd Schüth volt az előjárója, aki a költészetben

is jelentőset alkotott. „A hangsúlyt P. Schütthől tanultam, a gesztusokat, mimikát az Uristentől kaptam” — állapította meg öregkorában. P. Schütthnek még azért is hálás volt, mert megmentette őt egy életkatasztrófától. Laci nagyon buzgó, pontos szerzetes lévén, nem tűrhette szó nélkül mások apró hibáit. Egyszer, amikor bizalmasan beszélgetett P. Schütthel, ez így szólott hozzá: „Te Laci, amit most mondok, azt jegyezd meg magadnak. Harapós kutya vagy. Senki se bírja ki majd veled egy házban.” Laci először a kápolnában sírta el bánatát, aztán noteszébe írta a kapott figyelmeztetést és haláláig megőrizte azt. De, ami még fontosabb volt, a részleges lelkiismeretvizsgálat révén azonnal felvette a küzdelmet a benne lakó „harapós kutya” ellen.

A jövődő lelkipásztor és hitszónok fejlődése szempontjából sokat jelentett a következő állomás: *Pozsony*. „Az itteni templomunk nekem mindennél többet ért, — meséli Laci bácsi. Templomunkat az esti szentbeszédek alkalmával zsúfolásig megtöltötték a hivek. P. Boissl magával ragadta nemcsak őket, hanem a skolasztikusok lelkét is, akikben csak egy szikrányi szónoki tehetség lappangott. Drámai erővel, elragadó, ékes nyelven szólt. A bőjti, májusi és juniusi beszédei, de minden vasárnapi szónoklata is igazi lelki örömet és boldogságot jelentett számunkra. Háromnegyed óra sohasem volt sok, nem értünk rá unatkozni, vagy aludni. A fiatalok számára, magamat is beleszámítva, kimondhatatlanul sokat jelentett, hogy P. Boissl beszédeit hallgathattuk. P. Bangha is sokat tanult tőle.” A filozófiai főiskolán ez volt Laci bácsi legnagyobb és igazi élménye. Az elvont bölcselkedés terén Szaharában érezte magát.

1904 július 26-án szentelték pappá Innsbruckban. Majd az un. 3. próbaidő után (1905-06) jul. 31-én a páter provinciális Kalocsára helyezte a rendi templom lelkipásztorának. Az érseki székhelyen nem volt ismeretlen. Már azelőtt is működött ott 5 évig a konviktusban. 1906 Kisasszony napján még úgy ahogy sem teltek meg a padok. Nagybőjti és májusi beszédein, aki ülni akart, annak egy órával előbb kellett jönnie a templomba. P. Milz szava szentül állt előtte: „ha nem akar fecsegő lenni, legalább az első tíz évben minden beszédét írja le.” Amikor egyszer P. Kulcsár István megkérdezte P. Jámhortól, miért mond olyan beszédeket, amelyekkel a budapesti bazilikában is fölléphetne, P. Milz szavával válaszolt. — December 8-án P. Midlinszky és P. Varga István missziót kezdett a székesegyházban, P. Jámbor a 3. nap csatlakozott hozzájuk. Egyszer, hazafelé tartva egy asszony fölismerte benne a székesegyházi missziós atyát. „Miért nem jönnek a jezsuiták templomába is ilyen szónokok, mint maga — kérdezte az asszony.” „Látszik, hogy nem jár a jezsuiták templomába, mert akkor tudná, hogy én a maguk szónoka vagyok” — felelte Laci bácsi. Ide csak kölcsönbe vettek a misszióra. Remélem ezentúl eljár!”

1908 aug. 9-én a tartományfőnök intézkedésére P. Jámbor *Buda-pestre* került. Valamikor P. Biederlack szociológiai előadásait hallgatta Innsbruckban. „Ha egyszer Pestre kerülök, megszervezem a munkásságot — tervezte — nagyban fogunk beszerezni mindent, hogy olcsóbban jussanak a kereskedelmi cikkekhez. Ez a titkos gondolat álom volt. Isten nem erre hívott. Missziós atya leszek. Prédikálok, gyóntatok, tanítom a népet.” Okt. 10-én P. Varga Istvánnal missziót kezdett Deménden (Hont m.). „Ez volt a retorika óta szívünk vágya — állapítja meg P. Jámbor — most ez lesz a főfoglalkozásunk.” A 9 napos misszió szépen sikerült. A templom megtelt, mindenki meggyónt. A misszió végén P. Jámbor arra kérte a plébánost, közölje három sorban az „Alkotmány”-ban „hogy misszió volt és a hívek boldogok. Ezt több egymásutáni misszióban megtette. Erre a szerény reklámra úgy vélte, szüksége van. Érkeztek is újabb és újabb meghívások. Volt 10-20, később 30-40, sőt 100 előjegyzett misszió is. Ennyivel már nem tudott megbirkózni. Nem a deméndi, de nem is a kalocsai volt P. Jámbor *első missziója*. Ez visszanyúlik a 3. próbaévre. Ennek egyik pontja volt missziók tartása a nagybőjtben. P. Jámbor idejében megtudta, hogy népmisszióban fog résztvenni. 30 napot kapott az előkészületre és 10 beszédet kellett kidolgoznia. Egy jó, alapos missziós beszéd elkészítésére és betanulására 3 nap jutott. A nagybőjt elején P. Fraszt Istvánnal Kárásztelken (Szilágy m.) kellett első misszióját megkezdenie. „Sem ő, sem én nem láttunk egy missziót sem! Összeállítottuk a programot. Gyerünk Isten nevében! Ment is a misszió „mint a karikacsapás”; a plébánosnak nem árulták el, hogy ez az első missziójuk. Az 5. nap már mindenki meggyónt, kivéve a vadházasokat. Egyszer csak látják a missziósok, hogy az egyik vadházas butorával ide, a másik amoda költözik. Most már ők is jöhetnek gyónni. A misszió jól sikerült. A plébános a két páter nevét kérte, hogy az utolsó beszéd végén megköszönje fáradozásukat. P. Fraszt István, P. Jambrikovits László! „Bocsánat, én ezt nem mondom ki, hanem csak P. István és P. László”; ebből következett, hogy egyikük P. Faludi, másikuk P. Jámbor lett.

Ezután *Csanádapáca* következett. Zsongott a közönség, mint a méhkas. Csak a plébános dohogott, hogy neki annyit kell gyóntatnia és áldoztatnia. (Jó az áldoztatást a plébánosra bízni, hadd lássa híveit az áldoztatórácsnál.)

„Ez a bolond nép azt hiszi, hogy a szolgája vagyok” — dohogott a plébános. „Hát — válaszolt P. Jámbor — ez kb. így is van, mert nem miattunk van a nép, hanem mi vagyunk itt a nép miatt.” — Negyedik helyen *Vaskút* következett. Egy másik öreg atyával dolgozott itt P. Jámbor. Ő magyarul, az meg németül beszélt. Nem nagyon tolongtak a prédikációkon. Magyarok kevesen voltak a községben. Eleinte ezek se törték magukat. A plébános panaszkodott P. Jámbornak, hogy

a svábok igen mérgesek a másik páterre, mert nagyon keményen beszél. Kérte, figyelmeztesse társát, különben megkövezik. Szerencsére meghült a német szónok, lázas lett, berekedt. Lehet, hogy azért volt olyan bántó a hangja. P. Jámbor magyarul és németül folytatta a missziót. A plébános örült, hogy így simán megoldódott a dolog. P. Jámbor megjegyezte: „mennyire igaz Szal. Szt. Ferenc mondása: több legyet fogunk egy csöpp mézzel, mint egy akó ecettel. Olykor jó az ecet, de csak fűszernek.”

Idővel, sok évi tapasztalatból a következő missziós eljárást szűrte le P. Jámbor:

1. Az előjegyzett missziók sorából megállapította a *sorrendet*, amelyet a szorgalmi évben követni fog. Azokat a helyeket részesítette előnyben, amelyek sürgősebben rászorultak a lelkipásztori segítségre.

2. A plébános feladata a kellő propaganda és a talaj alapos *előkészítése* a misszióra. Sokat kell imádkozni és imádkoztatni a misszió sikeréért.

3. Meghatározott napon és órában megérkeznek a missziósok. Előtte már megtartották a templomban a 9 napos ájtatosságot a misszió sikeréért. Nagyon jó, ha az első missziós beszédre a páterek *kis ünnepséggel keretében vonulnak a templomba*. Ez nem a személyeknek, hanem Isten küldötteinek szól. A gyermekek sorfalat állnak a plébániától a templomig. Előzőleg ezt ki kell próbálni. A gyerekek otthon elbeszélnek, hogy mi lesz. Ez is felkelti a város, vagy falu figyelmét. A sekrestyés három karinget visz a plébániára. A plébánosnak palástot is. A ministránsok is ott öltöznek föl. Harangzúgás közt vonulnak a templomba. Az oltárnál a plébános köszönti a misszionáriusokat, Isten küldötteit, nyakukba teszi a lila stólát, amit a karjukon hoztak és elkezd a *Veni Sancte-t*. Utána az egyik páter elmondja a missziós bevezető beszédet.

Az ünnepélyes bevonuláson kívül három nevezetes napja van a missziónak:

1. Az *Oltáriszentség ünnepe*. Csütörtökön este tartják, ha szombat este kezdődött a misszió. (A legényeknek szerda délutáni oktatása és gyóntatása után, csütörtökön van a közös szentáldozás.) Az esti ünnepségnél a legények alkotják a díszőrséget az Oltáriszentség körül. Égő gyertyával vonulnak az Oltáriszentség elé. A menetet a plébános kíséri a ministránsokkal. Amikor a legények a templomba lépnek, kezdi a kántor az éneket: Üdvözlégy Oltáriszentség. A missziós atya az áldoztatórácsnál fogadja és elirányítja őket. Szentségkítétel, majd prédikáció következik. A szentbeszéd után meggyújtják a gyertyákat. Majd kibontakozik a körmenet a következő sorrend szerint: iskolás fiúk, lányok, ifjak, legények oldalt a

Szentségtől. A Szentség után az apácák, asszonyok négyes sorban. Körmenet után imák, a legények engesztelése, áldás, majd „Győzelemről énekeljen . . . ”

2. A második nevezetes nap a *Boldogságos Szűz ünnepe* szombaton, ha előző szombat este kezdtük a missziót. Pénteken van a lányok oktatása és gyóntatása. Hogy olyan későn, arra szomorú tapasztalat tanította meg P. Jámhort. Azelőtt a misszió 2. napján oktatta és gyóntatta őket. A súlyos igazságokat azonban még nem hallották, a gyónás módjáról, pokláról, még nem esett szó, azért sokszor felületesen gyóntak. Mind olyan jó volna? Mind szent volna? De akkor kikkel rosszkodtak a legények, amiről nyíltan vádolták magukat? A lányok a rosszkodást, úgy látszik, nem tartották bűnnek . . . Vagy annyira szegénylősek? Lássák csak, hogy mindenki meggyónik, hogy őszinte a bánat a községben és hogy még a legények is többször áldoztak. Ez hat!

Szombaton feldíszítik Szűz Mária képét vagy szobrát a szentélyben. Köréje csoportosulnak az esti ájtatosságon, mint Mária élő virágkoszorúja. Este harangzúgás között megindul a menet. „Máriát dicsérni, hívek jöjjetek . . . ” Égő gyertyával a plébános és ministránsok kíséretében a templomba vonulnak. A szentélyben a missziós atya fogadja és eligazítja őket. A prédikáció után ismét meggyújtják a gyertyákat és következik az áldás. A litánia végén a lányok elmondják a „Szűz Szülője Istennek” kezdetű imát, majd égő gyertyával és énekelve kivonulnak a templomból.

3. A *missziós kereszt megáldása*. Utolsó este, fél ötkor a fiatal házasemberek gyülekeznek az iskolában. A keresztet vállmagasságban nyolcan viszik. Ez alkalommal a missziós atya kíséri a menetet. Szólnak a harangok, a templomban felzúg az ének: „A keresztfához megyek.” A férfiak a szentélyben félkört alkotnak, a keresztet az oltárnál a nép felé fordítva felállítják, a missziós atya megáldja és elmondja a búcsúbeszédet. „Mi elmegyünk ugyan, de Isten jóvoltából két missziós mégis itt marad. Az egyik a plébános úr, akit Isten rendelt ide, a másik a missziós kereszt. Ez tanít bennünket a következőkre. A földre mutat (azért vagyunk a földön . . .), kitarja karját, hogy megsegítsen, az égre mutat, hogy el ne csüggedjete.”

A missziós siker állandósítására, P. Jámhor szerint egyről nem szabad megfeledkezni. Ha a községben nem volna, okvetlenül meg kell alakítani a *Jézus Szíve Szövetséget*. Fontosabb és nagyobb jelentőségű ez, mint a szép és jó Mária kongregáció. Minden életrevaló kongreganistának a Jézus Szíve Szövetségben a helye, ahol 9 Jézus Szívet szerető lelket gyűjt maga köré és ezeknek csoportvezetője. Ilyen csoportvezetőkkel a plébános rövid idő alatt olyan világi apostolgárdát szervez, akikkel csodákat művelhet. Először a plébánost

kell megnyerni a Szövetségnek. Kezébe kell adni megfelelő nyomtatványokat. Ha 9-10 csoportvezetője van, akkor már egy 100 tagból álló szervezet áll rendelkezésére. Ezekből kerülnek ki a szegények, betegek, gyermekek és templongondozók csoportjai, kultúrelőadások rendezői. Sejtrendszerrel a tagok számát könnyen 400-ra emelheti. Így lesz hitélet, lesz kiváló szervezet. Így dolgozott annakidején P. Jámbor.

P. Jámbor mintegy 250 *népmissziót* tartott szerte az országban, a régi Nagy-Magyarországon és még Északamerikába is elvetődött. Elve az volt, hogy kisebb helyeken (2000-es létszámon alul) egyedül, különben kettesben, hármásban misszionálnak. Legtöbbet és legszive-
sebben *P. Varga Istvánnal* missziózott. Nem is csoda! Egyidősek voltak, P. Varga csak 8 nappal idősebb. A noviciátustól kezdve együtt voltak, s a retorika óta mindkettőjük szíve vágya a misszió. „Szeret-
tem, becsültem — úgymond P. Jámbor — ezt a jókedvű, kedves test-
vért. Bukovinában, Istenszolgák községben született és a szatmári jezsuita kollégiumban nevelkedett. Külsőleg testben és szónoklásban is egyformák lehettünk. A hívek mindkettőnket szívesen hallgat-
ták.”

Egy évi pihenés után Pestre került misszionáriusnak és *P. Fiedler Lipót* lett a társa. Róla írja: „én tiszteltem, szerettem és becsültem őt, azért nagy örömmel fogadtam.” Nagyon komolyan vette a saját lelkiéletét és sokat követelt másoktól is. Kissé merevnek látszott, de különben aranyos jó szíve volt. Ennek ellenére magas, szikár, csontos alakja, merev, szögletes magatartása, rámenős modora és nem éppen kellemes hangja miatt az emberek inkább félték tőle. Később apokaliptikus csatálónak nevezték el a szegediek. Ez eléggé mutatja, milyen benyomást tett azokra, akik csak távolról ismerték. Különben semmiféle munkától nem riadt vissza és páratlan szorgalommal gyóntatott.

A szorgalmi év általában októberben kezdődött és alaposan benyúlt a májusba. De ezt már megsínylette a misszió, nemcsak azért, mert a földművesek, szőlőmunkások ilyenkor már nem értek rá, hanem mert hiányzott a megfelelő hangulat. Ezt tapasztalta P. Jámbor 1909-ben, a május 8-tól 17-ig tartó temesvári misszió alkalmával is. „Városban a hívek szívesen eljárnak a szép májusi ájtatosságra, de úgy látszik, a misszióknak nem a legjobb idő. Hiányzott a komoly missziós hangulat!” — De megesett, hogy még júliusban is misszióztak.

Átlag 21 missziót bonyolított le P. Jámbor egy szorgalmi évben. Egy misszióra nagyobb helyen 8-9 nap esett, kisebb helyeken 6. Az utóbbiakat rendszerint egyedül vállalta. Társa ilyenkor szintén egyedül dolgozott kisebb helyen. (Folytatjuk)

A MEGBUKOTT ZARÁNDOKLAT

Kádárék közel félmillió forintot dobtak ki, hogy rövid 14 nap alatt becsapják a Vatikánt. De tervük nem sikerült. November 21-én a kora esti órákban, fáradtan, leverten érkezett vissza Budapestre az utóbbi napokban sokat emlegetett zarándokcsoport. November 8-án nagy felhajtással búcsúztatták el a budapesti állomáson a 31 tagú zarándoklatot. A kiközösített Várkonyi, aki magát jogtalanul a kalocsai főegyházmegye főkáptalani helynökének nevezi, emiatt külön Budapestre utazott és a következőket mondotta: amerre járnak, lásák meg Önökön, hogy magyar zarándokok s ha eljutnak a Szentatyához, amit szívből kívánok, hangoztatta Várkonyi, hozzák el nekünk áldását. Rozsáli — a zarándoklat hivatalos vezetője — válasszában kiemelte, világos előttük, hogy magyar zarándokok és mindent elkövetnek, hogy a nyugati katolikusokat és a népeket helyesen tájékoztassák a magyar élet helyzetéről. De még mindig nem tudtuk, hogy kik ezek a zarándokok. Napok után kiderült, hogy a 31 személy közt legalább 7 hirhedt békepap húzza meg magát, köztük Vitányi György, akit 1956-ban Mindszenty bíboros felfüggesztett, továbbá Bády Ferenc, Bakos Kálmán, Morász Pál, Rákosi Elek, Csépanyi Ferenc. BÁDY Ferenc a rákosi időkben annyira megbízható volt, hogy a sztalinisták a Caritas szervezet élére állították, majd az Ecclesia nevű szövetkezet elnöke lett és ebbeni minőségében a begyűjtést a következőképpen szorgalmazta: „Mi az ország népéhez hű katolikus papok, örömmel vállalunk minden békemunkát. Buzdító munkát vállalunk a növényápolás megszervezése, a terménybetakarítás sikeres teljesítése terén, mert nekünk is érdekünk, hogy híveink kenyere az ő erejükét növelje és hazánk felvirágzását szolgálja.”

A zarándokok leleplezik magukat. Amikor hallottuk, hogy a II. Vatikáni Zsinat sikeréért zarándoklatot szerveznek Magyarországon Lourdesba és Rómába, azt hittük, talán ez lesz az első kezdeményezés a háború óta és a magyar katolikusok előtt megnyílik a határ. Jöhetnek Lourdesba, Rómába, Máriazellbe stb. Sajnos, csalódtunk. Alig-hogy átlépték a határt, kiderült, hogy közönséges ügynökök öltötték magukra a zarándokruhát és néhány statisztát véve maguk mellé, elindultak Lourdesba. Párisban Vitányi hirhedt békepap sajtókonferenciát tartott és elfeledvén, hogy zarándok, durván megrágalmazta

Mindszenty biberost és felmagasztalta Kádárék egyházpolitikáját. Röviden azt állította, hogy a magyar katolikusok azért nem kapják vissza jogaikat, mert Mindszenty biberos még mindig Magyarországon van. A magyar főpap visszaköveteli jogait. Lourdesban még jobban kibővítette mondanivalóját és hozzátette: a kormány amnesztiát hirdetett és megadta a lehetőséget a kegyelemre azoknak is, akiket hazaárulás miatt vetettek börtönbe. Ha ezek az elítéltek kérvényt nyújtanak be és kegyelmet kérnek, az Elnöki Tanács foglalkozik az ügyekkel. Mindszenty biberos azonban — hangoztatta Vitányi — nem hajlandó kegyelmet kérni. Erre valaki megkérdezte tőle: miért nem kért kegyelmet Beran prágai érsek? Erre Vitányi: a két főpap esete egészen más. Berant nem ítélték el. Mindszenty biberost viszont törvényesen elítélték. Elképzeltük, milyen messze állhat lelkiileg a bűnbánattól az a pékepap, aki a zarándoklatot arra használja fel, hogy lelkiismeretét újabb rágalmakkal terhelje meg. Vitányi azt is mondta még Lourdesban, hogy a kormány megengedte Mindszenty biberosnak, hogy elhagyja az országot. Mindszenty azonban nem akar élni a felajánlott lehetőséggel. Jogait követeli és azt kívánja, hogy adják meg neki az őt megillető tiszteletet. Ezt azonban a mi kormányunk — hangoztatta Vitányi — nem adhatja meg.

Útban Róma felé

A zarándoklatot vezető békepapok a kommunista propaganda jól ismert receptje szerint előre jelezték, hogy a pápa fogadja őket. Nem tudták elképzelni, hogy VI. Pál pápa elutasíthat olyan jól megszervezett zarándokcsoportot, mint az övék. Mert a szervezésben nem volt hiba. Odahaza előkészítettek egy szép nagy Krisztus rézkarcot s azt gondosan becsomagolva hozták magukkal. Arra gondoltak, hogy ezzel biztosan beengedik őket a Vatikánba, mert a pápának hozták ajándékba.

A zarándoklat megbukik

Megérkezve Rómába, a zarándoklat vezetői: Rozsáli, Vitányi, Bády és Morász ostrom alá vették a magyar zsinati atyákat, főként Hamvas csanádi püspököt. Mi van a kihallgatással? Hetekkel ezelőtt jelezte az Actio Catholica Hamvas püspöknek és sürgette őt a római kommunista követség is, hogy mindent kövessen el a külön pápai kihallgatás érdekében. A 31 tagú zarándokcsoportnak feltétlenül el kell jutnia a pápához, Krisztusképet és fotoriportereket hoztak magukkal. Itt vannak a vezető békepapok. Arról van szó, hogy a Szentatya fogadja a csoportot, adja rá áldását és engedje magát lefényképezni Rozsáli, Vitányi, Bády, Morász társaságában. Ha mindez megtörténik, diadalmenetben tér haza a zarándoklat és otthon vérig sérthetőnek a becsületes katolikusok, a sokezer tiszteéges pap, aki rongyosan, küzködve vállalja az igazságért az üldözést. Ha eljutnak a pápához és a Szentatya áldását adja rájuk, otthon ezt majd kiérté-

kelik és azt írják: a pápa megáldotta a békepapi vonalat. Elfogadta a békepapok politikáját. Vége a Mindszenty korszaknak. Áldását küldte a kiközösített Várkonyinak, — tehát őt is rehabilitálta. A jelek szerint így képzeltek el Kádárék és a kiközösített békepapok a nagyszabású zarándoklatot. S ha sikerült volna végrehajtaniok elképzelésüket, valóban nagy botrány támadt volna Magyarországon. De tévedtek! A Vatikán ismeri a magyar helyzetet. Tisztában van a néhány békepap szomorú tevékenységével. A pápa nem fogadta a zarándokokat. Akkor sem, amikor a magukkal hozott Krisztusképre hivatkoztak. A zarándokok dühösen elhagyták Rómát és Bécsen keresztül hamarosan hazatértek. Keserű csalódásukat Bécsben is lehetett hallani: Nem fogadott a pápa, nem fogadott a pápa, nem fogadott a pápa, mondotta a kiközösített kedvetlenül, leverten az egyik úgynevezett zarándok. A becsületes katolikusok mélységesen elítélik az ilyen vállalkozást, amely zarándoklat címén rágalomhadjáratot szervez az ország bíboros-primása és az Egyház rágalmazására. Erre van pénze Kádáréknak és az Egyházból kiközösített cinkosáiknak. De arra, hogy a szenvedőkön segítsenek, a betegekről gondoskodjanak, felszámolják a lakásbizériát, nincs anyagi fedezetük.

Hányadán állunk a Mindszenty-ügggyel?

A megbukott zarándoklat másik tanulsága, hogy végre elárulta Budapest, hogyan is állunk a Mindszenty-kérdéssel. Eddig a bécsi és a római magyar kommunista követség azt a hírt terjesztette a nyugati újságírók közt, hogy a tárgyalások befejezéshez közelednek, Mindszenty rövidesen elhagyja az országot. A zarándoklat végre megmutatta, hogy eddig alig kerülhetett sor komoly tárgyalásokra. Hiszen a Vitányi-nyilatkozatból világosan látszik, hogy még mindig a kezdetnél tartunk. A kormány még mindig csak a Mindszenty-kérdésre gondol. Azt szeretné elérni, hogy megszabaduljon Mindszentytől. A Vatikán viszont az Egyház elnyomott jogainak a helyreállítását sürgeti. Amíg ez nem történik meg, addig a Mindszenty-kérdésről nem tárgyal. Vitányi azt szerette volna elhitetni a külfölddel, hogy Mindszenty bíboros távozásával a katolikusok visszakapják jogukat. A kettő nincs összefüggésben. Mindszenty bíboros jelenleg az amerikai követségen van. Kádárékat semmiben sem akadályozhatja meg, hogy az Egyház elnyomott jogait helyreállítsák. Miért nem adja vissza Kádár — amiként megígérte — az Egyház szabadságát? Milyet a kormányzat ismeri az Egyház belső törvényeit, visszaadja a katolikusok jogait, magától megoldódik a Mindszenty-kérdés.

Ha viszont a Kádár kormány komolyan akar tárgyalni a Vatikánnal, — a zarándoklat kudarcából le kell vonnia a következtetést, — hogy a békepapoknak el kell tűnniök a magyar egyház-politikából.

F. K.

AZ ERDÉLYI HELYZET

Romániában még mindig igen sok magyar pap, szerzetes és szerzetesnővér raboskodik. Ezelőtt tíz esztendővel tömegesen ítelték el az erdélyi papokat és apácákat. A vád rendszerint a Vatikánnal való kapcsolat és kémkedés volt. Az ítéletek jórésze 20—25 esztendőre szólt. A becslések szerint mintegy száz pap van börtönben vagy kényszermunkahelyen.

Észak-Erdélyben a Baia Sprie mellett levő ólombányában sok görög és római szertartású pap végez rabmunkát. A papok börtöneit nem egyszer váltogatják, hogy a nyugati világ nehezebben szerezzen róluk tudomást. Ellátásuk rossz. Csomagot nem kaphatnak, látogatót nem fogadhatnak és olyan munkanorma mellett dolgoztatják őket, hogy nem tudják elvégezni és a vasárnapjuk is rámegegy a munkára. Tüdőbaj, szívbaj, vesebaj ássa alá egészségüket. A börtönről — börtönre hurcolt papok között a következőkről tudunk névszerint: Dr. Dávid László, Dr. Jakab Antal, P. Fodor László, Baltheisser János, P. Menges, P. Haag és Schubert József.

A dobrudzsai internálótáborban összezsúfoltan őriznek sok papot, szerzetest és nővért. Néhány név innen: Eröss Lajos, Csutak Ferenc és P. Pál. P. Pál súlyos beteg és semmiféle orvosi segítséget nem kap.

A csikszeredai börtönben szenvedő nővérek közt a következőket tudjuk megemlíteni: László Klára, Ruja Mária, Bora Julianna, Pataki Olga, Macarie Anna, Montain Szilvia és Florei Lucia.

A szerzetesnővérek őrzésére Bukarestben, Radnán, Désen és Szamosújváron létesítettek koncentrációs tábor.

Senki sem tud Romániában választ adni arra, hogy hová lett a sok elhurcolt görögkatolikus pap. Senki sem tudja, mi folyik a börtönökben. Hány papot, apácát öltek itt meg! Néha egy-egy rémületes esemény híre mégis kiszivárog a börtön falai mögül is. Így pld. Sánta Antal megöletéséről. A vád ellene: hitoktatással megrontotta az ifjúságot. Hosszú börtönütetést mértek rá. De rabsága nem tartott soká, mert a románok a börtönben agyonverték. A székelyek ma már szinte szentként tisztelik.

Márton Áron, Erdély püspöke most is a lakóhelyén van internálva. A gyulafehérvári székesegyházban misézhet. Papjai meglátogathatják, de minden látogatást rendőri kihallgatás előz meg és a kihallgatás tényét és eredményét feljegyzi a rendőrség. Nagy szegénységben él. A Vatikán meghívására készült a Zsinatra. A bukaresti kormány azonban most sem adta meg az utazási engedélyt.

A buzgóbb lelkészeket, — ha még nem internálták őket, — sokszor előzik működési helyükről jelentéktelen vidékre. Veress Ernő Kolozsvárról Parajdra helyezték át kényszerrel. Hasonló módon jártak el Bors Ferencsel, Pakocs Károllyal és Ferenc Bénivel.

Nagyon szomorú hír a magyar és katolikus könyvtárak pusztítása. Marosvásárhelyen a románok könyvpusztító központot rendeztek be. Teherautókon szállítják ide a katolikus iskolák és intézmények könyvtáranyagát. Sehol a vasfüggöny mögött ehhez hasonló vad és kegyetlen pusztítást nem végeztek. A világhírű Batthyáneum is áldozatul esett a pusztításnak.

PAPI JUBILEUMOK

Gyémántmise

A pannonhalmi Szocialis Otthonban *Figula János* október 18-án mutatta be gyémántmiséjét.

Aranymise

Molnár Ernő püspöki tanácsos, veszprémi egyházmegyei pap ny. képzőművészeti főiskolai tanár, az Országos Egyházművészeti Tanács igazgatója a budapesti Szent Rita templomban október 20-án mutatta be aranymiséjét.

Ötvenéves szerzetesi jubileum

P. Takács Gábor, a Katolikus Magyarok Vasárnapja főszerkesztője, a jounstown új Csiksomlyói Szűzanya kegyhely alapkövetésének az ünnepségével kapcsolatban ünnepelte október 8-án, Magyarok Nagyasszonya ünnepén, szerzetesi fogadalmának az ötven éves jubileumát. Az alapkövetéssel kapcsolatban a szentmisét Gábor atya mondta, majd a mise után *P. Deésy Ipoly OFM* delegátus provinciális előtt ujitotta meg fogadalmát. A jubilánst *Msgr. Owen Gallagher* az egyházmegye püspöki helytartója, *Msgr. Szabó János* apostoli protonotárius, a Magyar Katolikus Liga elnöke, *P. Thun Albin OFM* a testvér magyar ferencesrend delegátus provinciálisa és dr. *Eszterhás István* író üdvözölték. Gábor atya az erdélyi rendtartományból indult el. Fiatal korában rendi tanár, több helyen, többek között Csiksomlyón is volt házfőnök. Amerikában pedig hat évig delegátus provinciálisa a Ferencesrend erdélyi Szent István tartományának.

A kegyhely alapkövébe az erdélyi ferences atyák az okmányok mellé magyar földet is zártak és a földben egy eredeti csiksomlyói Mária-érem is rejlik. Az alapkö okmányának egyik részlete így hangzik: „Isten nagyobb dicsőségére — a Boldogságos Szűz, a Szomorúak Vigasztalója és Magyarok Pátrónája tiszteletére — Asszisi Szent Ferenc Atyánk, szent Alapítónk emlékére; amikor Magyarország a kommunista orosz megszállás rabigájában élt, amikor Szent István, Apostoli Királyunkról nevezett anya-tartományunk, a kommunista

üldözés következtében a megsemmisülés veszélyével küzdött Erdélyben, amikor az 500 éves csiksomlyói kegyhelyről, amelynek évszázadokon át őrei voltunk, elüztünk, amikor a Nagyasszony vigasztalására és pártfogására szenvedő magyar népünk leginkább rászorult, mikor Mindszenty József, Magyarország biboros hercegprímása, száműzetésben élt budapesti amerikai követségen, ezidőben a magyarok és az összes katolikus hívek vigasztalására épül ez a kegykápolna, a Csiksomlyói Szűzanya tiszteletére, hogy így pártfogását árva népünk kiérdemelje." ...

Vass Román ferences testvér most ünnepelte a bethlehemi születési barlangban ötvenéves szerzetesi jubileumát. A három király oltáránál újította meg fogadalmát, amelyet a kusztosi helynök kezébe tett le. A Szentsír őrei szeretettel köszöntötték a megbízható és buzgó testvért.

Drága Marosi Laci, a hetvenedik évem árnyékában engedd meg, hogy lelacizzalak.

Mégis azt hiszem, hogy mindketten a Zászlónk emlőin nevelődtünk, bár nem úgy, mint Románia adoptált Romulus és Rémusa a kétségbeesett farkas alatt. — Mi még nem tudtuk, hogy mi a rágógumi s a római farkas sem tudta szegény, mi az oláh étvágy. — Valamelyik nap küldök egy cikkket (Várjuk! Szerk.). — Igen jó a Magyar Papi Egység! Millió üdvözet.

Dr. Németh Kálmán, Brownsville, USA

PAPSZENTELÉS

Egy kis magyar triász Isten kegyelméből ismét eljutott az oltárhoz. A három teológust három különböző országban szentelték. Kettő közülük azonnal beáll az Úr szőlejébe munkásnak. A harmadik még tovább tanul.

A székely származású Kiss István a nyáron vette föl a papi rend szentségét Franciaországban. Az innsbrucki Canisianumban tanult. De a metzi püspök, akinek az egyházmegyéjéhez tartozik, azt kívánta, hogy a szentelés előtti esztendő az ottani szemináriumban töltsse. Úgy tudjuk, hogy püspöke mégis elsősorban az egyházmegyéjében levő magyar menekültek lelkipásztorának szánta az ujmisést.

A bécsi Pázmáneum növendékét. Hortobágyi Lászlót, Dr. Hász István v. tábori püspök Vorarlbergben szentelte fel Kisboldogasszony napján. Ő is magyar nyelvű hívek gondozására készül.

Varga Pál október 10-én az Örök Városban, a II. Vatikáni Zsinat nagy napjaiban részesült az egyházi rend szentségében. Már hat éve a Collegium Germanico-Hungaricum növendékeként a Gergely egyetemen tanul.

Kiss és Hortobágyi az innsbrucki, Varga a gráni (Tiro)l magyar gimnáziumban érettségizett.

Paptestvéri szeretettel gratulálunk a három új Isten-szolgájának. A három isteni erény, a hit-remény-szeretet, kísérje és termékenyítse meg papi életüket. Arról se feledkezzenek meg, hogy a magyar trikolor is kötelezi őket.

A magyar teológusok kiképzésével foglalkozó európai szemináriumok, a Pázmáneum, a Germanicum és a Canisianum lassan utolsó termésüket rakják az Úr elé. A papi utánpótlás a magyar emigráció legfájdóbb problémája. Vajon nem terheli-e a magyar papságot is a felelősség, hogy az aratás Ura nem hív munkásokat aratásába? Vagy ha hív, azok megfelelő gondozás híjján elkallódnak?

MAGYAR PAPI LEKGYAKORLAT PASSAUBAN

(Augusztus 27-30)

Pilgrim püspök megbízásából Passauból indultak hazánkba az első keresztény hittérítők. Szent István a keresztségben a passauai egyházmegye védőszentjének a nevét kapta. Első királynénk, Boldog Gi-

zella, István halála után Passauba vonult vissza és itt a niedernburgi bencés kolostor apátnője lett.

A *genius loci* és az égi szentek oltalma alatt tartották a németországi és ausztriai magyar lelkészek, első közös lelkigyakorlatukat a passauai egyházmegye szépfekvésű új lelkigyakorlatos házában. A lelkigyakorlaton 21 magyar pap vett részt: 11 Ausztriából, 9 Németországból és 1 Belgiumból.

Az elmélkedéseket nagyon stílszerűen egy bencés atya adta: P. Békés Gellért, a római San Anselmo dogmatika tanára, Gellért atya teológus és költő. Előadásait dogmatikus mélység és költői intuíció hatotta át, azért voltak olyan mélyek és megkapóak. Az egésztest pedig szerves felépítés jellemezte. Az első napon volt a dogmatikai alapvetés; a második nap az aszkétikus közreműködés, a harmadik nap lelkiéletünk közösségi vonatkozásait tárgyalta.

A napirend alakítása is elősegítette az összeszedettséget. A 4. elmélkedést a vacsora után tartottuk, utána pedig a kápolnában közösen végeztük a kompletoriumot.

A lelkileg mély és kegyelmileg hatékony lelkigyakorlatot a bencésdiák Kórmives János, augsburgi magyar lelkész, a Pannónia Sacra szerkesztője, egy pannonhalmi emlék felelevenítésével kongeniális szavakkal köszönte meg az Úr követének, „Gellért úrnak”.

A harmadik nap este a kompletorium után feloldottuk a silenciumot és megkezdtük a lelkipásztori ügyek tárgyalását. Ez volt az első közös németországi-ausztriai lelkipásztori konferenciakísérlés. — A megbeszélés főbb pontjai:

1. A közös lelkigyakorlat igen szépen sikerült. Ezért P. Óry azt indítványozta, hogy a jövőben az évi lelkigyakorlatot mindig egész Európára, vagy legalább a német nyelvterület országaira (Németország, Svájc, Ausztria) terjesszük ki. Az értekezlet a javaslatot egyhangulag elfogadta.

2. Egyik paptestvérünk igen értékes beszámolót tartott az *Egyház otthoni helyzetéről*. A kálváriajárás hírei csak megerősítettek minket feltételeinkben, hogy ezért a csendesesen vérző népért még buzgóbban imádkozunk és ajánljuk föl papi áldozatainkat.

3. Msgr. Dr. Ádám felhívja a figyelmet, hogy a jövő év májusában lesz a *fatimai magyar Mindszenty kálvária* felszentelése. Már most hirdessük meg, hogy a magyar emigráció több országból jövő zarándoklattal képviselje magát.

4. Münchenben megalakult a *Magyar Ifjusági Központ*. Célkitűzése a németországi magyar főlelkész ismertette.

5. A konferencia főeseménye az USA-ból itt időző P. Király Kelemen OFM előadása volt a „keresztények egységéről”. A hazai „Egység útja” egykori szerkesztője évek óta óriási szorgalommal gyűjti az

anyagot az egységügy magyar vonatkozásairól. A hazai kísérletekről a MPE 23. számában részletesen beszámol. Mostani előadása sokkal nagyobb keretet ölelt át. Fölvázolta a kereszténység szörnyű szétszakítottságát, elemezte az egység akadályait és rámutatott leküzdésük lehetőségére. A nagy érdeklődéssel kísért előadás után élénk eszmecsere alakult ki.

6. Főleg a magyar *katolikus-protestáns lelkészek találkozásának* lehetőségét latolgattuk. A találkozót a Magyar Papi Egység égisze alatt a jövő nyár elején szeretnénk megrendezni. A protestáns testvérek ajánlatától eltérően mi úgy döntöttünk, hogy erre az első találkozóra a világiak kikapcsolásával csak szakembereket hívnánk meg. A résztvevők jegyzékét ott helyben összeállítottuk. A katolikusok a meghívót idejében megkapják. A protestáns testvérekkel pedig személyes ismeretség és érdeklődés alapján kell a kapcsolatot fölvenni.

7. Ebben az élénk vitában az idő lejárt, úgy hogy konferenciánk nagy érdeklődéssel várt gyakorlati kérdésére, a „mai házassági problémák megoldása“-ra már alig jutott idő. *Török Jenő SP* velősen összefoglalta a megoldási lehetőségeket és P. Häring lelkipásztori körlevelét osztotta szét a résztvevők között.

(A rendezőség szeretettel kéri a paptestvéreket, hogy ha valamilyen összejövetelre jelentkeznek, akkor azon vegyenek is részt, vagy idejében jelezzék akadályoztatásukat.)

MÁRIACELL ÜZENETE

(Sümeg Lothár OSB szentbeszédéből)

*Koldusboton, törött mankón — jövünk búcsút járni,
Szűzmáriás magyaroknak — kopott unokái.
Éjjél van a Duna táján —
Magyaroknak éjszakáján — nincs más ki virrasszon
Baráttalan, testvértelen, — Hozzád ver a veszedelem,
Boldogságos Asszony!* (Sik S.)

Több mint negyven éve írta a költő ezeket a megrázó sorokat, de talán sohasem voltak olyan találóak, mint ma. A szűzmáriás magyarok sohasem voltak lelkileg olyan koldusok, mankónjárók és kopot-tak, mint az istentelenség sohanemlátott pusztítása idején. Éjjél van

a Duna táján, a magyarok legsötétebb éjszakája. Mi ma emlékezni és búcsútárni jöttünk.

Emlékezni az eucharisztikus kongresszusra, 25. évfordulóján, amely a magyarok éjszakája előtt, a magyar katolicizmusnak az utolsó világraszóló megnyilvánulása volt. Annak a katolicizmusnak, amely kibírta az évszázadok rohamait. Legázolhatta a tatár évekre, nyög-hette a török igáját másfél évszázadig, de a szíve gyökerét nem tudta elpusztítani a pogány, azért kiheverte a csapásokat és újjáéledt. A hosszú török uralom alatt a megmaradt részekben szűzmáriás ifjuság nőtt fel a jezsuiták és más szerzetek iskoláiban és a végekről idejöttek csodatevő Nagyasszonyunkhoz erő meríteni a küzdelemhez és az újjáépítéshez.

Most a *fejszét a gyökérre illesztették*, a magyar jövőt pusztítják, amikor az ifjuságnak elveszik a legdrágább kincsét, a hitét és amikor a magyar anyát fajtája gyilkosává züllesztik, a nemzet sírásójává. Ilyen veszedelemben ezeréves fennállása alatt még egyszer sem volt a magyar! Minden vérveszteséget ki lehet heverni, ha a nemzet ellenállóképessége sértetlen, ha az erőforrások megmaradnak, amelyekből lehet meríteni. De halálos veszedelembé kerül egy nép, ha elszakítják lelki erőtartalékaitól. Hazánkat kard szerezte, de a kereszt tartotta fenn, mint Vaszary hercegprimás mondta a millé-neumi ünnepek alkalmával. És most ettől a keresztől, a nemzet-fenntartó erőtlől akarják elszakítani. Krisztus azonban nem felejtette el hű népét. Meghálálja a jubileumi évben a 25 év előtti hitvallásunkat, amikor megnyitja egy kicsit a határokat. Nem véletlen, hogy éppen az eucharisztikus kongresszus 25. évfordulóján indult meg a magyarok egyéni búcsújárása. Talán ez az első fény sugar, világosság a magyarok éjszakájában.

Bús magyarok imádkoznak Édesanyánk, Hozzád! Nemcsak gyónni jönnek ide, hanem egy ország bánatát elsírni a Szűzanya előtt. Családok, amelyek mélyen vallásosak voltak, látják fiaikat elközöm-bösödni, polgári házasságban élni, vasárnapi szentmishallgatás, imád-ság és szentségek nélkül. A búcsújárók énekétől zengő kegyhelyeken elnémul lassan a szűzmáriás ének. A világsajtóban szétkürtölt zsú-folt templomok istentiszteletei után szétrebbennek a hívek, mintha összeesküvésen vettek volna részt. Szűzmaria virágoskertje temetője lesz lassan egy nagymultú népnek. Az idén talán már többen haltak meg, mint születtek.

Ma azonban nemcsak emlékezni, hanem *búcsútárni* is jöttünk az „utolsó darab magyar földre”, amelyet őseink buzgósa szentelt magyar földdé, ahol Szent István, Szent Imre, Szent László oltárai, Esterházy képe a szentély előtti csarnokban és a kincstár megnevez-hetetlenül sok ajándéka hirdetik, hogy ez a hely a mienk is, és ez a

kegyoltár hozzánk is tartozik. Mit jelent ma az otthon és a külföldön élő magyarnak a búcsújárás Máriacellbe?

Az otthoniaknak lélekzétvételt félelem nélkül és szabadon. Temp-lomba jönni, kémekek ellenőrzése nélkül, szentségekhez járulni, talán hosszú évek mulasztása után, nyugodtan elsírni bánatukat a gyónta-tószékben és a Szűzanya oltaránál. Kiszakadni néhány órára az isten-telenségnek fojtó légköréből, ahol minden megcsúfolása annak, amit azelőtt szentnek tartottunk, ahol sajtó, könyvek, közélet, társadalmi élet, tudományos élet, mind ellenmondás a vallásos gondolatnak és Istennek.

És mit jelent Máriacell nekünk, idegenben élő, *hontalan magyarok-nak*? A kegyoltár alatt állítólag forrás van. Egy tudós geológus és egy vízereket meglátó egyszerű szervita testvér állapították meg. A forrásnak vize, és ez meglepő itt, állítólag meleg, a templomon végigfolyik és a főbejárat előtt bukik le. Talán gyógyító ereje lehet ennek a víznek. De nem ez a fontos, hanem az a forrás, amelyik 800 év óta árasztja csodálatos erejét a tabernákulumból az emberek mil-lióira, akit itt megfordultak és megfordulnak a világ minden részéből. Máriacell Nagymagyarország legnagyobb bucsujárárhelye volt. Remé-ljük, hogy a kongresszus 25. évfordulójától kezdve ismét visszanyeri régi jelentőségét a magyarság életében, vasfüggönyön innen és túl.

Máriacellben nem szüntek meg a csodák. Mi vagyunk a tanúi napról napra a gyóntatószékben, ahol megjelennek a Szűzanya hatal-mas közbenjárásával térdrekenyszerített emberek sokszor hosszú évtizedek után, hogy új életet kezdjenek. Kirándulók, akiknek eszük ágában sem volt gyónni, érzik a csodálatos áramutést lelkükön és át-adják magukat az isteni kegyelem áradásának. Erre van szüksége a nyugati materializmusban élő és sokszor vergődő magyar emigráns-nak is. Elszakadva a hazai talajtól, itt megvethetjük a lábunkat, ezen a kis magyar földön, ahonnan csodálatos erőket kaphatunk és ujjászü-ltetve kezdetünk új életet, Egyházunkért és szeretett Hazánkért.

*„Boldogasszony ezerévig — Édesanyánk voltál,
Eleink, ha Hozzád sírtak, — Hozzájuk hajoltál.
Száz ostorral ostorozzon, — Csak az egyért, Boldogasszony,
A jó Krisztust kérdd meg:
Négy víz parton, három hegyen, — Mindörökké visszhangozzék
A Máriás ének.“*

A KINAI MAGYAR MISSZIÓ FELHÍVÁSA

a szétszórt magyar papsághoz

Amikor a kínai magyar misszióról szólunk, már csak egy misszióról lehet szó, a jezsuita misszióról. A második világháború előtt szépen fejlődő missziójuk volt a ferences atyáknak Kína déli részében, Paochingben, P. Lombos apostoli prefektussal az élén. Ezt a missziót a kommunisták teljesen felszámolták. Ezenkívül volt még néhány atya az Isteni Ige Társaságából szétszórtan Kinában, akik jelenleg rendtársaikkal a világ különböző részein végeznek missziós munkát.

Maradt tehát csak a magyar jezsuita misszió, amely könnyek között született. Az első világháború után a magyar rendtartomány szétszórtan élt Budapesten, mindenéből kifosztva. Ekkor tett fogadalmat az akkori tartományfőnök, P. Somogyi, hogy a rend pogány-missziót vállal, ha sikerül a provincia tagjait újra összehozni. Három hónapi uralom után, éppen Szent Ignác napján, Bojton elvtárs visszadta a Mária-utcai rendházat és a Budapesten rejtőző tagok újra megkezdték a közös életet.

1921-ben indult az első jezsuita misszionárius Kinába és 1954 októberében hagyták el az utolsó rendtagok a tamingi missziót, ahol 33 éven át dolgoztak. 1936-ban lett a misszió önálló prefektúra, P. Szarvassal az élén. 1947-ben a prefektúra egyházmegyei rangot kapott. A távozó misszionáriusok 43.000 keresztényt, egy középiskolát, 4 elemi iskolát, több dispanzért, szegény-beteg-gondozót, orvosi rendelőt, 250 katekistát és katekistanót hagytak hátra a misszióban. A misszió összes épületeit felszámolták, a katekisták és katekistanók munkáját beszüntették. Csak 4—5 bennszülött világi pap vette gondozásba a hátramaradt nyáját.

A kiüzött misszionáriusok, nem lévén állampolgárságuk, a Távolszelesten szétszórva kerestek új munkakört. Egy részük a Fülöpszigetekeken, másik részük Dél-Vietnamban telepedett le. A legnagyobb csoport Formosa szigetén talált új munkateret. Három egyházmegye fogadta be őket: Hsinchu, Thaichung és Chiayi.

Hét atya és két testvér a chiayii egyházmegyében kapott külön missziós területet, P o t z u központtal. Segítségükre jött a tamingi egyházmegye két világi papja, akik még mint papnövendékek hagyták el az anyaországot. A missziónak ma hét különálló központja van: fele a szükséges felszerelésekkel, a másik fele még kiépítésre

vár. Négy betegkezelő, 15 óvoda, 53 katekista és katekistanó dolgozik ma a misszióban 160.000 pogány között, akik közül eddig 3000 vette fel a keresztség szentségét.

A mustármag elvetve, ágait csak lassan tudja kibontani, mert hiányzik a szükséges táplálék, amelyet a háborúban a hátország szállított. Ha háború idején a mögöttes országrész beszünteti az élelemszállítást, a fegyver és lőszer utánpótlást, akkor leáll a harc.

Igy vagyunk a kínai magyar jezsuita misszióval is. Mi hiányzik? A segítő kéz, amely kezdetben oly nagylelkűen támogatta missziós munkánkat a Távols-Keleten, hogy misszióink 10 évi önállóság után egyházmegyévé alakulhatott.

A régi Magyarország papsága szeretettel fogadta és terjesztette lapunkat, a Katolikus Missziót. Minden iskolában, apácázárdában, minden Máriakongregációban volt missziós persely, missziós szakosztály. Az ifjúság lelkesedett a kínai misszióért, segítette azt, sőt missziós hivatások sem hiányoztak a Távols-Kelet számára.

Ma ez mind csak régi kedves emlék.

Otthon missziós propagandáról nem lehet szó. A külföldön szétszórt magyar testvérek megélhetési gondjai alig engednek időt, hogy még a misszióra is gondoljanak, vagy valamit áldozzanak. Ifjúságunk is inkább a helybeli német, osztrák, belga, holland, stb. pogány-missziókat segíti. A magyar misszióról nincs is tudomásuk.

Az egész nagy világon mindenütt élénk missziós megújulás folyik. Németország, Ausztria, Hollandia, Belgium, Franciarország és Amerika sokat segít a hitterjesztésben. De ezeknek figyelme elsősorban a római központ felé irányul. Ez az egyház előírása. A fennmaradt missziós gyűjtések saját misszióiknak szólnak Afrikában, vagy egyéb missziós területen Japánban, Indiában stb. Az osztrák kongreganisták vállalták egy ifjúsági otthon és katekumenátus felépítését és fenntartását. Németországban a kormány óriási összegekkel segíti missziói szociális jellegű jótékonyosságait. Egyes egyházmegyék külön szakértőket küldenek ki, akik helyben tanulmányozzák a missziók szükségleteit, hogy azután annál hathatósabban szervezhessék meg a támogatást. Hogy ilyen körülmények között a magyar misszió segélykiáltása elnémul, az természetes.

Mi volna a teendő?

A bánati menekült papok P. Gruber vezetése alatt külön lapot adnak ki a „Gerhardsbote“-t, amelyben a szétszórt papság figyelmét a missziók felé irányítják. Dr. M. Lehmann cikkeivel és apostoli tevékenységével a figyelmet a missziós hivatásokra irányítja és összegyűjtött alamizsnáival a bennszülött papság képzését segíti elő.

Mit tehetnének a szétszórt magyar paptestvérek a kínai magyar misszióért?

1. Lépünk kapcsolatba a magyar misszionáriusokkal, főleg azokkal, kik Formozában direkt missziós munkát végeznek. (Lapunk másik helyén megtaláljuk a régi kínai magyar jezsuiták címét.)

2. A külföldi magyar iskolák, egyesületek vállaljanak egy-egy missziós állomást, lépjenek kapcsolatba a helyi misszionáriusokkal és ajánlják fel nekik segítségüket.

3. Járuljunk hozzá a katekisták, katekistanők és katekumenátusok fenntartásához. Vállaljuk egy-egy katekista, katekistanő eltartását. (Katekista 30, katekistanő 15 US dollár havonként.)

4. Nagy áldozat árán épült egy diákotthon. Szegénysorsú, jóvisele-tű gyermekeknek tegyük lehetővé az otthonba való felvételt és így a papi hivatás felé készítsük elő az utat. Egy növendék havi eltartása 10 US dollár.

5. Vállaljunk keresztszülői tisztséget. (Egy keresztelési fénykép 5 US dollár.)

6. A misszióknak hét nagyobb központján kívül van még 40 filia-léja, kisebb missziós állomása, ahol semmi épület nincs. 100 US dollárért egy egyszerű bambusz épületet sikerülne felállítani. Ezt a helybeli hitközség vezetőjére lehetne bízni, aki némi honorárium fejében vállalná az új keresztények továbbképzését, vezetné a papnél-küli istentiszteletet, amikor vásár- és ünnepnap a misszionárius nem tudja meglátogatni a hitközséget.

A szeretet találékony. Mindíg megtalálja a segítség kellő módját, ha ez a szeretet hittel és apostoli buzgalommal párosul az Isten orszá-gának terjesztésére.

Missziós szeretettel

P. Lischerong Gáspár SJ. apostoli adminisztrátor
Catholic Church P o t z u / Chiayi hsien
Formosa, Taiwan.

A kínai magyar misszionáriusok névsora és foglalkozása

Fr. *Ácsbolt János* SJ Segítőtestvér a lelkigyakorlatos házban. Címe: Manresa House, Chingshan, *Changhua*, Taiwan. (Formosa.)

Fr. *Bencze István* SJ Segítőtestvér, műasztalos. Templomfelszere-léseit egész Taiwan ismeri. Címe: Cath. mission. 99 Hsi Men chie *Hsinchu* hsien, Taiwan. (Formosa.)

P. *Bernát Kálmán* SJ 1962-ben jött a misszióba Irországból, miu-tán Budapesten elvégezte a vegyészmérnöki egyetemet és Dublinban teológiai tanulmányait, jelenleg a nyelviskolában gyakorolja a kínai mandarin nyelvet. Címe: Chabanel, Language Institute 44 Tong Shan Chieh, *Hsinchu*, Taiwan. (Formosa.)

Fr. Császár György SJ Segítőtestvér .A misszió négy betegápolóját irányítja. Címe: Cath. mission Potzu, Chiayi hsien, Taiwan (Formosa).

P. Cser László SJ a misszió oconomusa, kiségit amerikai plebánián, a Szív ujságban jelennek meg cikkei. Címe: 344 Main St. Northport, N.Y., USA.

Fr. Fekete Mihály SJ Segítőtestvér, kertész. A misszió seniorja. Címe: Cath. mission, Potzu, Chiayi hsien, Taiwan (Formosa).

P. Forró Ferenc SJ Csak rövid ideig volt a kínai magyar misszióban, amikor el kellett hagynia az országot. Jelenleg Ausztráliában dolgozik a kivándorolt magyarok között. Ugyanott működnek a volt kínai magyar missziós nővérek is. Címe: St. Fr. Xavier's 10 Mackenzie St. North Sydney, N.S.W., Australia.

Fr. Gömöri Pál SJ Segítőtestvér, szegénygondozó és betegápoló a Távol-Kelet Prov. próbációs házban. Címe: Chabanel Hall, P.O. Box 1815 Manila, Philippines.

P. Havas János SJ Népszerű misszionárius volt Sanghaiban, hosszabb ideig börtönben is synylődött. Jelenleg az Egyesült Államokban ad lelkigyakorlatokat és missziókat. Címe: Fordham University, New York, N.Y. 10458, USA.

Fr. Herhold Árpád SJ Segítőtestvér, műlakatos és a misszió építkezéseit vezeti. Címe: College Pontifical B.P. 88, Dalat, South Vietnam, Asia.

P. Horváth Sándor SJ Vidéki misszionárius. Az ő területe a legjobban kiépített misszió. Címe: Cath. mission, 423-a Jen li Tsun, Yichu Hsiang, Chiayi hsien, Taiwan (Formosa).

P. Jaschkó István SJ Most alapítja a harmadik missziós központot. Uttörő misszionárius. Címe: Cath. mission Tungshih Hsiang, Chiayi hsien, Taiwan, (Formosa).

P. Kaufmann József SJ. A pekingi katol. egyetemen végezte el az angol nyelvkurzust, jelenleg a Fülöpszigeteken kollegiumi felügyelő. Kedvelt ifjúsági lelkivezető. Címe: Sacred Heart School. P.O. Box 229, Cebu City, Philippines, Asia.

P. Kerekes István SJ, vidéki misszionárius és lelkivezető. Missziós állomása a tengerpart mellett húzódik. A japán éra alatt a Kelet egyik legnagyobb sókitermelő vidéke volt. Címe: Cath. mission, Pute, Chen, Chiayi hsien, Taiwan (Formosa).

P. Koch István SJ Missziós superior és a tamingi kisszemináriumnak volt az előjárója, amikor a missziót el kellett hagynia. Jelenleg a potzui Szeplőtelen Fogantatás templomának a plebánosa. Címe: Cath. mission, Potzu, Chiayi hsien, Taiwan, (Formosa).

P. Kráhl József SJ Az Egyháztörténelem tanára a Fülöpszigeti Baguió jezsuita szemináriumban és Dalatban, az ott létesített új pápai szemináriumban. A misszionáriusokat segíti katechetikus filmjeivel.

Cime: Bellarmin College P.O. Box 143 *Baguio*, City, Philippines, Asia.

Fr. Lindenberger Sándor SJ Segítőtestvér; a kínai-magyar szótár központjában segédkezik. Cime: *Taichung* Chung Hsiao Rd, 197, Taiwan (Formosa).

Mgr. Lischerong Gáspár SJ 1947 óta apostoli adminisztrátor a tamingi egyházmegyében. Jelenleg Taiwanban a kínai magyar jezsuita misszió vezetője. A Krisztus Király templom plébánosa. Cime: *Potzu*, Chiayi hsien, Cath. mission, Wen Ming lu, Taiwan (Formosa).

P. Litványi György SJ Több éven át, még a béke idejében kínai misszionárius volt. Később a japán jezsuita provinciába lépett át. Cime: P. Lidoni G.S.J. St. Ign. Resid. 7, Koiicho, Chiyoda-ku, Tokyo, Japán.

P. Maron József SJ A pekingi Katolikus egyetemen, a Fu Jen-en szerzett egyetemi diplomát mennyiségtanból. Jelenleg a potzui középiskolában tanár és a Szűz Mária plébánián misszionárius. Igen látogatott angol kurzusai. Cime: *Potzu*, Chiayi hsien, Taiwan, (Formosa).

P. Németh József SJ Több éven át a Tamingi kollégium rektora volt. Jelenleg betegállományban; félig béna. Mindamellett németnyelvű kurzusai nagyon keresettek. Főleg kínai katonatisztek szeretik hallgatni kenetteljes előadásait. Cime: *Taichung*, Chung Hsiao rd. 197, Taiwan (Formosa).

P. Pál Lajos SJ Több éven át volt misszionárius Kinában. Jelenleg Amerikában segédkezik egy angol-olasz plébánián. Cime: P. Palmer L.S.J. St. Joseph's Church, 321, Willing's Alley. *Philadelphia* Pa, 19106, USA.

P. Papilla Lajos SJ Kinában misszionárius, majd szemináriumi tanár volt. Jelenleg az egyik legnagyobb kínai iskolának az igazgatója a Fülöpszigeteken. Cime: Xavier School, P.O. Box, 657, Little Baguio, San Juan, Rizal, *Manila*, Philippines.

P. Rab Pál SJ Kinában a Kis Szemináriumnak volt a felügyelője. Jelenleg a potzui diákokthoz vezetője. Cime: *Potzu*, Cath. mission. Wen-Ming su she, Wen-Ming lu, Chiayi hsien, Taiwan (Formosa).

P. Schmotzer János SJ Népszerű misszionárius. A hsinchui új kínai püspökségen lelkipásztorkodik. Cime: Cath. mission, 99 Hsi Men chie, *Hsinchu* Hsien, Taiwan (Formosa).

P. Sebes József SJ Kinában folytatta teológiai tanulmányait, majd az Egyesült Államokban végzett történeti kutatásokat a Jézus Társaság missziós történelmére vonatkozólag. Jelenleg a Georgetown University, *Washington*, D.C. 20007, USA.

P. Takács János SJ a kínai misszió volt superiorja. Jelenleg misszionárius az ujonnan alapított kínai egyházmegyében, Hsinchuban.

Címe: Cath. mission, San Chang Yen Pin Lu Hsinchu, *Taiwan* (Formosa).

P. Vajda Tibor SJ A Fu-Jen katolikus egyetemen elvégezte a közgazdasági szakot. Jelenleg a kínai magyar szótár segéd-szerkesztője és vidéki misszionárius. Címe: *Potzu*, Chiayi hsien, Cath. mission, Khai yuan lu *Taiwan* (Formosa).

Fr. Varga Kálmán SJ végzett okl. mérnök, segítőtestvér. Jelenleg Németországban Pullachban segédkezik. Címe: Berchmans Kolleg, Postfach 9. *Pullach*, Isartal, West Germany.

P. Zsámár Jenő SJ Ismert lelkivezető. Több könyv jelent meg kínai nyelven, többek között egy két-kötetes aszkétika. Jelenleg Macauban misszionáriuskodik és ír. Címe: Ricci Hall, *Macau*, *Asia*.

KARÁCSONYEST

Cser László S.J.

Kár volna azt mondani róla, hogy boldog volt ezekben a napokban. Igaz, senki sem kérdezte tőle, hogy boldog-e.

Ott élt Belső-Kinában. Társai messze laktak tőle. Egy napot jelentene az út és most nem mozdulhat hazulról. Minden pillanatban hívhatják valahová. Keresztelőre, utolsó kenetre, halott beszentelésére. Helye a mások boldogsága és keserve mellett van. Nincs joga a saját öröméhez.

Azért sem mehet, mert fáradt. Nemrég tért vissza egyhónapos körútról. Minden faluban, ahol keresztények laktak, eltöltött néhány napot. A kápolnában vagy hívei házában lakott. Fázott és éhezett. A tizenöt fokos hidegben hiába bújt ruhástól a hálózsákba. Köleslevesen és fagyottkáposztán élt.

A hidegben nem borotválkozott. Szakálla megnőtt. Lehellete fehér ködöt csapott a jéghideg vityillóban, ahol éjszakáit töltötte. Ha este lefeküdt és nem jött álom a szemére, elnézte a hideg ég hidegfényű csillagait.

Agyonfagyva, lefogyva, mosdatlanul ért vissza missziós telepére. A jó munka öröme nem nagyon vigasztalta. Sok keserves emléke maradt. Nehezen boldogul keményfejű kínai népével. Olyan messziről derengett lelkük felé a keresztény hit fénye! Minél tovább dolgozott közöttük, annál inkább megrémítette a közönyük. Akadtak jó keresztények, de azok már a második, harmadik nemzedékből valók voltak. Azok, akiket ő keresztelt, még gyerekek, vagy ha felnőttek, tudatlanok és ingatagok.

Szentkarácsony közeledett. Az ünnepek előtt már nem mozdulhatott el hazulról. Pedig tompa fáradtságából ki kell rántania magát, hogy mosolyogni tudjon, ha hívei fölkeresik a szent napokon, hogy misét hallgassanak, meggyónjanak, orvosságot és biztatást kérjenek tőle.

A Szentestén elimádkozta zsolozsmáját, kiszürcsölte böjtös köleskása levesét, aztán, — nem tudta mihez kezdjen. Órája nyolcat mutatott. Mit csináljon éjfélig?

Régebben annyira szerette az estéket és a csendes éjszakákat, amikor gondolatainak élhetett. Mostanában fáradt volt, szellemi és lelki életre egyaránt. Hogy ereje legyen a másnaphoz, jobbnak látta, ha ágyára dől és pihen. Nem tudott aludni. Eszébe jutottak a gyerekkori, régi, elmúlt karácsonyok. Meleg családi fészek, karácsonyfa, meglepetések, ragyogó arcok, szikrázó angyalhaj, bethlehemes ének. Vastag paplanruhája alatt is dideregni kezdett. Magára terített egy takarót, de nem tudott fölmelegedni.

Erőltette az imádságot, az összeszedettséget. Elvégre nem az a fontos, hogy hangulatos legyen az életünk, hanem hogy a kötelességünket becsületesen végezzük, — gondolta. De gondolatait nem kísérte lelki megnyugvás.

Lelőkte magáról a takarót és kilépett az udvarra. A hideg szél csontjába mart és port vágott az arcába. Kinyitotta a nagykaput és neki-vágott a kanyargós utcának. A hold bágyadt, hideg fényében vacogva gubbasztottak a falu csöpp sárházai. Sehol élet jele.

Elviselhetetlen magányosságot érzett. Ha most legalább egy élő lényt látna, egy testvéri szót hallana! A falu azonban aludt. Amint betekintett a pogány házak kapu-mélyedéseibe, csak formátlan agyagbálványok gúnyos mosolyával találkozott.

Hogy ne keltsen feltűnést éjszakai kóborlása, visszatért templomához. Fekete árnyékok mozdultak a templomajtó körül. Gyéren, szállingózva csoportosultak hívei.

Meggyújtotta az olajmécseket és gyóntatáshoz ült. Aztán két gyertyát gyújtott és elmondta az éjféλι misét. Kezét olyan hidegen érintette a paténa és kehely, mint valami jégdarab. Ujjai megkékültek a hidegtől. Már nem is érezte, hogy tart valamit.

Hívei elmentek, a gyertyák kialudtak. Térdeplőjét közelebb húzta az oltárhoz. Imádkozott. Becsületesen, készségesen, tompultan, fáradtan. Mindent megtett, ami emberi erejéből telt. Az álom ellen mégsem tudott küzdeni. Hálaadása közben, a térdeplőre borulva mélyen elaludt. Agya azonban tovább dolgozott. Régebben is megtörtént, hogy reggeli elmélkedése közben, ha fáradt volt, elnyomta az álom és ilyenkor tovább elmélkedett. Csak valahogyan ez az elmélkedés csendesebb volt, nyugodtabb, békésebb és színesebb. Talán élénk képzelete dolgozott ilyenkor fölszabadultan? Élete szürke keretek

közé záródott, munkája szünet nélkül lekötötte, képzelete megláncoltan szunnyadt valahol, az öntudat mélyén. Ilyenkor fölszabadult és friss képek, élénk érzések és nem egyszer egészen új meglátások gazdagították száradó életét.

Most- anélkül, hogy az ébrenlét és álom határát észrevette volna, úgy látta, hogy két híve lép a templomba. Inkább csak megérezte jelenlétüket. Aztán cipőjük csoszogását is hallotta. Meglepetésére nem álltak meg hátul, hanem előre jöttek és megálltak mellette. Az egyik jobbról, a másik balról. Fölnézett. Az egyik asszony volt, a másik férfi. Kopottas, vattás ruhát hordtak. Az asszony nagyon fiatal volt, a férfi napégett.

— Hideg van ma éjjel! — sóhajtott köszöntésképpen a férfi. Az asszony vastag paplanruhájába rejtett kisbabájára hajtotta arcát. Aztán ránézett és ugyancsak köszöntésül így szólt:

— Fázol?

A kérdés meglepte, hiszen kínai asszonyok nem szoktak szót kezdeni férfiakkal.

— Az éjféli mise végetért, reggel kilenckor lesz a nagymise, — kezdte magyarázni nekik. — Ha messziről jöttetek és nincsen ismerőstök a faluban, — folytatta, — akkor gyertek a vendéglátó szobába.

— Engedelmeddel megvárjuk itt a reggeli misét, — válaszolt az asszony és férjével leült az első lócára.

— Az asszonynak mégiscsak jobb lesz, ha a szobában pihen, — súgta most oda a férfinak. Amint megint rájuk nézett, biztos volt abban, hogy ismeri őket valahonnan, csak nem jutott eszébe, melyik faluból valók.

— Ha kicsit tartanád a gyereket, akkor szívesebben maradnék itt, — szólalt meg az asszony. — Egy évben egyszer van karácsony, jól esik itt tölteni az éjszakát.

Nyakáról lecsavarta vastag gyapjúsálját, belécsavarta a kisbabát és átnyújtotta neki. Amikor átvette, különös ütést érzett. Megismerte a Gyermeket.

— Uram, — kiáltotta ijedten, — ilyen hidegben . . . nem fázol?

A Gyermekek elmosolyogta magát hebegésén és átkarolta a nyakát.

— Szűz Mária, vedd vissza a Gyermekeidet, én nem vagyok méltó, hogy tartsam, — fordult most az asszonyhoz.

Mária azonban nem nyúlt a Gyermekekért és Szent József csendesen bólintott:

— Tartsd csak, úgy akarja.

A Gyermekek pedig átölelte és mosolygott. Apró ujjáival szétmázolta ráncos arcán a könnyeket.

Ebben a pillanatban ébredt föl. Körülnézett. Szemébe világosság verődött és egy ministránsgyereket látott maga mellett.

— Atyám, itt a mise ideje, meggyújtsam a gyertyákat?

Fölugrott és megfordult. Szembetalálta magát templomának híveivel. Háromszáz szempár meredt rá értetlenül, kíváncsian. Itt-ott mosolyogtak a szemek és ezt mondták: mennyire ember, szegény! Elaludt imája közben.

Meggémberedett lábai bizonytalanul vitték a sekrestye felé. Lehajtotta fejét. Szégyelte magát és boldog volt.

A PAP HIMNUSZA KRISZTUSHOZ

Krisztus, téged ünnepelni,
sorsom lábadhoz letenni
borulok színed elé.

Aki rámírtad keresztet,
érdeme keresztvizednek
mosson tiszta életre.

Ne szünjél, tedd rám a vértet
amit küldött a Szentlélek:
hét kegye páncélzatát.

Gyengeségem, ki nem sújtod,
bűneimet aki oldod,
adj Te rám feloldozást.

Csorgasd felém Szíved vérét,
átlényegült tested Étkét
tedd az ajkamra, Király.

És hogy ama titkos szentség,
szent haláloed ne szűnhessék,
oltárodra Te vezess.

Te, ki utam hosszát méred,
add hirdetem örökséged
végső lehelletemig.

Mit köszönjek, mit kívánjak?
Szolga ad hálát Urának:
tarts tiednek örökre!

Cser László SJ

- Sík Sándor pianista tartományfőnök, Budapesten (74, 59, 52).
Pintér Gyula majki c. prépost, kanonok Győrött (76, 52).
Arany Paszkál János ny. premontrei gimn. tanár Balatonellén (72).
Pogács Géza bakonygyiróti plébánoshelyettes Győrött (75, 50).
Tóth János a győri egyházmegye vasmisés nesztora, ny. plébános (93).
Boga István esztergomfőegyházmegyei esperes (76, 52).
Kuti Pál szentszéki tanácsos, kőhidgyarmati plébános (78, 52).
Kohl Gyula eszeregynei plébános Szombathelyen (65, 42).
P. Patyi Ferenc Kamillicus tartományfőnök, vasmisés áldozópap (90, 67).
Kovács József volt zalabéri plébános.
Biczki Gyula ny. gamási esperesplébános, aranymisés áldozópap, Balatonszabadiban.
Szekeres Fábian ciszt. tanár, ny. plébános Városlődön (80).
Forró Alpár OFM, roeblingi plébános (49, 28, 22).

Elhúnyt paptestvéreinket foglaljuk mementóinkba!

FORRÓ ALPÁR OFM (roeblingi plébános)

Alig egy órával Kennedy elnök meggyilkolása után, beteglátogatás közben fejezte be áldásos életét Fr. Forró Alpár, roeblingi ferences plébános.

A Kalocsa melletti Hajóson született 1914-ben. Ikertestvére a jezsuita rendbe lépett, ő pedig 1935-ben Szent Ferenc ruháját vette föl. 1940-ben tette le ünnepélyes fogadalmát és egy év múlva szentelték pappá.

Az óhazában több rendházban és rendi plébánián működött. A háború alatt kórházlelkészi beosztása volt, s a betegekkel együtt Németországba sodródott. Itt a menekült magyarság lelkesze lett. Gyalog, vonaton és motorkerékpáron óriási területeket járt be: mindenütt segített és vigasztalt. Előfordult, hogy könnyű felöltőben, órákon át tartó hideg esőben látogatta a betegeket. Ez az önfeláldozó tevékenység örölte fel egyébként erős szervezetét.

Amerikába érkezése után hamarosan átvette a Szent Imre plébánia vezetését Milwaukeeban (Wisc.). Ez a beosztása nagy vizsgatlasára volt Mihalovics prelátusnak is, akinek ápolásáról gondoskodott, s akit sokszor meglátogatott.

1956 nyarán rendkívül gondviselészerű volt Roeblingre való helyezése. Amikor Amerika a szabadságharc leverése után a magyarok előtt kinyitotta kapuit, sokezer magyar menekült került a külmeri táborba. Fr. Alpár egy-maga vállalta az emberfeletti lelkipásztori munkát. Menekült magyarjaink

minden ügyét intézte. Többek között igen sok házasságot rendezett. Ekkor szerette meg Fr. Alpárt a trentoni egyházmegye püspöke Msrg. Ahr, mert látta az atya önfeláldozó munkáját.

A kilmeri tábor föloszlatása után Alpár atya egy ideig a new brunswicki rendház főnöke volt, majd 1960-ban Roeblingen átvette a plébániát, amelyet haláláig vezetett.

Módszelett szerette a betegeket. Sok lelkipásztori munkája mellett nem múlt el nap, hogy otthonukban, vagy a trentoni kórházban ne látogatta volna meg őket. Ezen szép irgalmassági cselekedetéhez csatlakozott még egy másik gyakorlata is: mindennap elment a közeli temetőbe, ahol meghalt rendtársaiért és híveiért imádkozott. Már életében otthona lett az a hely, ahova oly rövid időn belül, 49 éves korában őt is kísérték.

November 10-én még levezette a plébánia 50 éves jubileumi ünnepségét. Előljárója hiába intette, hogy vizsgáltassa meg magát orvossal, mindig azt válaszolta: nincs semmi baja. November 22-én nagy megrendüléssel hallgatta P. Albin provinciálissal a szörnyű hírt Kennedy elnök meggyilkolásáról. Ebben a felizgult állapotban sietett betegeit meglátogatni. Amikor egyik betegnél leült, hirtelen a szívéhez kapott, nagyott lélegzett és az örök életbe távozott.

A jó Isten kegyes volt beteglátogató papjához: sok sok szeretetgyakorlásáért megkímélte a hosszas betegségtől.

Számos rendtársa, magyar meg egyházmegyes papok és hívei imáitól kísérve nov. 26-án temették el. R. I. P.

Király Kelemen OFM
a megboldogult primiciás-szónoka

ISTENTAGADÓ VAGY HÍVŐ
HUMANIZMUS

Szabó Ferenc: Világnézetek harca (Mai írók és gondolkodók), Collegium Hungaricum, Louvain 1963, 232 old.

Az istentagadó humanizmus eszméivel ma már nemcsak bizonyos bölcseleti művekben és politikai iratokban, hanem a napi sajtó lapjain is találkozunk, sőt ezek az eszmék marxista kiadásukban népeknek s a mi népünknek jövőjét alakítani szándékozó erőként jelentkeznek. Lekekért felelős ember nem lehet érdektelen korunk e jelentős és végzetessé válható eszmeáramlata iránt. Arra aligha van ideje a lelkipásztornak, főleg a szétszórtnan élő külföldi magyarok lelkipásztorának, hogy szakkönyveket olvasson erről a kérdésről, — bár De Lubac (Le drame de l'humanisme athée) és G. A. Wetter (Der dialektische Materialismus) könyvét mindegyikünknek el kellene olvasni —, de az általánosabb jellegű tájékozódás alól egyikünk sincs fölmentve. P. Szabó könyve éppen ehhez a szellemi tájékozódáshoz nyújt segítséget.

P. Szabó idézi a marxista Hervét: „A vallásos humanizmus éppannyira ellentmondónak tűnik nekem, mint az istentagadó katolicizmus.” A **humanum** és a **divinum** e dialektikus szembeállításával ellentétben szerzőnk pontosan azt bizonyítja munkájában, hogy a mai humanizmus, a minden emberi érték lelkes művelése

és az emberhez méltóbb életre való törekvés, csak akkor nem válik az emberiség katasztrófális önámításává, ha elfogadja az emberi haladás és a történelem végső isteni értelméről és értékéről szóló keresztény tanítást.

A könyv első része néhány ismert mai íróval, franciákkal és magyarokkal foglalkozik, élet-szemléletüket elemzi, belső küzdelmeiket, szorongásaikat, Istenre találásukat mutatja be s ezáltal bevezet a „hitetlenül hívő” mai ember szellemi világába. A francia szellemet a gyökeresen humanus Camus különös istentagadása, Bernanos és Mauriac egyéni jellegű katolicizmusa s a mai „lázadó” és „építő” költők útkeresése képviseli. A magyarok közül Babitsnak keresztény humanizmusba nyíló lelki fejlődésén kívül Szabó Lőrinc, Illyés Gyula és József Attila belső töprengéseivel és Sík Sándor hívő humanizmusával ismertet meg.

A munka második része elvontabb jellegű, de nem kevésbé érdekes, már csak azért sem, mivel első fejezetében az értelmiségi köröket ma annyira foglalkoztató Teilhard de Chardin eszméit foglalja össze s igyekszik azokat helyes megvilágításba állítani. A közismert jezsuita antropológus nem kevesebbre vállalkozott, mint arra, hogy a mai ember szellemét összebékítse az istenhittel. Ennek érdekében teljesen magáévá tette a mai természettudomány evolucionista szemléletét, sőt vallotta, hogy a fejlődésnek az anyagból az élet-

re, sőt a tudatos életre vezető vonala társadalmi síkon az egyetemes közösségi tudat kialakulásában folytatódik. Ez a „teremtő fejlődés”, a „**montée de conscience**” azonban okatlan, értelmetlen és céltalan volna, ha nem az „abszolút Személytől” származnék s nem őhöz vezetne vissza, mégpedig szellemi szakaszában azon az úton, amelyet az Ige megtestesülése által ő maga szabott meg. T. de Chardin főfogása szerint a világfolyamat valójában nem más, mint a teremtő isteni eszme és akarat nyomán az anyagból fokozatosan kifejlődő élet, s az életből kibontakozó tudat kozmikus folyamata, amely az emberiség egyetemes szellemi életének és közösségi tudatának kialakulásában folyik tovább és a megtestesült Igén, Krisztuson keresztül az Isten-közösség transzcendens szellemi léteiben, a teremtett lét „megisméltésében” teljesült be.

Itt nincsen helyünk arra, hogy T. de Chardin kozmikus víziójának kérdéses pontjait megvitatassuk. P. Szabó ezekről szólva (lásd 151. lap, skk.) fölhívja figyelmünket annak fontosságára, hogy szem előtt tartjuk, mi volt T. de Chardin valódi szándéka: ő nem a lét különböző fokainak hagyományos bölcseleti megértésére törekedett, hanem a **fejlődésben lévő** valóságot, a **teljes** anyagi és szellemi valóságot akarta egységes „látásba” foglalni, amint az a mai tudós szemlélő előtt megjelenik. Tagadhatatlan értéke, hogy a **divinum** és a **humanum** útját keresi és azt egy új keresztény humanizmus szintézisében látja. Erről a keresztény humanizmusról,

legalábbis annak bölcseleti alapjairól és az ellentábor főbb érveire adható keresztény válaszból szól a könyv utolsó fejezete, amelyet Lukács György és Sartre vitájának gondolattérbeszűrt ismertetése vezet be.

A jó nyomdatechnikával készült, izlésesen kiállított könyvet őszintén ajánljuk papjainknak. Megrendelhető Publications Hongroises BP. 61, Bruxelles 3; ára 100 belga frank vagy 2 dollár. Békés Gellért OSB

Dr. Déri Béla: „Mi a kommunizmus — Politikai párt, vagy valóság?” (Magyar Ház kiadása Brüsszel 1963).

A szerző 51 oldalon fejtegeti, hogy a kommunizmus nemcsak párt és gazdasági rendszer, hanem bizonyos értelemben vallás is, mert külsőleg a politikai pártok az ember életének csak egy kis részét foglalják le, a kommunizmus azonban az ember minden percét át akarja hatni, ami csak Isten joga lehet. — Rámutat, hogyan másolja le a hierarchiát szervezetében, hogyan akarja pótanyagokkal helyettesíteni az élő és valóságos szentségeket, hogy így elégítse ki alattomosan az ember veleszületet vágyát a vallás, az Isten után. — Amikor a szerző párhuzamot von a kereszténység és kommunizmus között, ezt olyan világosan, egyszerűen és közérthetően teszi, hogy mindenkinek melegen ajánlhatjuk olvasmányul, aki komolyan veszi a kereszténység ügyét. Főleg azoknak a figyelmét hívjuk fel erre a rövid, de mégis értékes meglátásokat tartalmazó könyvre, akik nem ismerik eléggé a kommuniz-

must a maga veszedelmes és elleplezett valóságában; ebből a könyvből megismerhetik ezt a félelmetes szervezetet és óvatosabbak lesznek vele szemben.

H. P.

Gallus Tibor SJ: DIE MUTTER JESU IM JOHANNESVANGELIUM. Verlag Carinthia, Klagenfurt, 92 oldal. 32.— öS.

Tömör rövidség, világos okfejtés, biblikus megalapozás és az idevágó szakismeret ügyes felhasználása jellemzi ezt a kis munkát, amellyel P. Gallus kielégítőnek látszó választ ad az eddig kielégítő válasz nélkül álló kérdésre: mi az értelme Jézus válaszában a kánai menyegzőn anyjához, „mit nekem és neked Asszony, még nem jött el az én óráim” (Ján. 19,25-27.) A szerző nem marad adós a válasszal arra a kérdésre sem, miért nem nevezi János evangélista Jézus anyját „Máriá-nak”, hanem mindig csak „Jézus anyjának”. Külön fejezet foglalkozik azokkal az ellenvetésekkel, amelyek látszatra szembeállnak az ő megoldásával, és kimutatja, milyen téves biblikus értelmezés hangzik el sokszor Mária szerepe ellen az üdvösség rendjében. A felhasznált legújabb irodalom elárulja, hogy nem avatatlan kezekből került papírra az eredeti megoldás és a megnyerő problémátárgyalás. P. Gallus munkája nem csak a mariológiának szól, hanem mindazoknak is, akik a két jánosi „Mária-szöveg”-ről biblikusan akarnak elmélkedni, értekezni, szónokolni.

DE MARIOLOGIA ET OECUMENISMO. A pápai nemzetközi „Academia Mariana” kiadása, Róma, 1962, 593 oldal.

A világhírű „Duns Scotus” kutató, két pápai egyetem tanára, a pápai nemzetközi „Academia Mariana” elnöke, a ferencrendi **P. Balic Károly** szerkesztésében jelent meg ez a vaskos kötet, azzal a célkitűzéssel, hogy megcáfolja azt a téves nézetet, amely szerint a mariológiai mozgalom az ökumenikus mozgalom gátlója. Nem kevesebb, mint 17 különböző nemzetiségű szaktudós értekezése szólal meg ebben a kötetben. A bevezető fejezetet a löveni egyetemi tanár, **G. Phillips** írja a „Mai teológia és mariológia viszonya” címmel (3—30 old.). Ezt követi az „Öszövétségi messiási jövendölések, mint a mariológia alapja” című értekezés a párisi „Institut Catholique” szentírásstanárának, **A. Feuillet**-nek a tollából (33—48). Az éles eszű **Mons. S. Garofalo** „Ime az Úr szolgáló leányá”-ról értekezik (49—57). **E. Miguéns OFM** 11 oldalon taglalja az „Egy Isten, egy Közvetítő” (1 Tim 2,5) szokásos ellenérvet Mária társmegváltói szerepének kérdésében. **Kerigan Sándor OFM** nem kevesebb, mint 49 oldal terjedelemben mutatja ki Szűz Mária természetfölötti anyaságának szentjánosi biblikus alapjait (Jo 2,1—11; 19, 25—27; Apoc 12). **Spadafora Ferenc**, római biblikus tanár, nagy szaktudással válaszol a „szentírási „Mária-ellenes” helyekre” (121—132). Olaszország nagy mariológusa, a szervita **Roschini Gábor** a „Boldogságos Szűz Mária és a kereszténység lényege” kérdést fejtegeti szentírási alapon (133—143). „Az egyetlen Közvetítő, Krisztus, kizárja-e Mária közvetítését?” Erre a kérdésre ad kielégítő választ **Ortiz de Urbina SJ** római egyetemi tanár (145-

177). **Domitian Fernandez OFM** a nyugati egyházatyák Szűz Máriátanatát mutatja be (179—216). Narciscus **García Garcés CMF** a „népi áhítat mariológiai tartalmát” elemzi (219—256). Newman biboros fölfogását a „Mária-tan és áhítat és az ökumenikus mozgalom”-ról **Willam Ferenc M.** taglalja (257—274). „Szűz Mária szerepe az üdvösség rendjében az egyházi tanítóhivatal szerint” táruel élénk **Baraúna Vilmos OFM** alapos munkájában (275—329). IX. Pius (1846—1878) óta ismételt hallatta szavát az egyházi tanítóhivatal a mariológiai kérdésekben, ennek jelentőségét értékeli ki **Kolping Adolf** 21 oldalon keresztül. A 14. század bizánci teológusai, élükön **Palamas Györggyel**, jutnak szóhoz a német jezsuita **Schultze Bernhard** tudományos fejtegetésében, aki Mária közvefítő szerepéről tár-

gyal az említett teológusoknál (355—422). **Stakemeier Eduard** a reformátorok máriatiszteleletét tárgyalja (423—477). **Brandenburg Albert** pedig a mai protestánsok máriatiszteleteről értekezik (479—516). Végül maga **P. Balic** elemzi a zárófejezetben a mariológiai és máriás-mozgalom viszonyát az ökumenikus mozgalomhoz az utolsó két században (520—573). Névmutató és tartalomjegyzék zárja le a hatalmas munkát (575—593).

A szerkesztő-kiadó a II. Vatikáni Egyetemes Zsinat Atyáinak ajánlja művét, amely a zsinat megnyitására azzal a szándékkal látott napvilágot, hogy minden zsinati atya a kezébe kapja. P. Balicot minden dicséret megillet, aki ebben a roppant értékes munkában világhírű szaktudósok közreműködését tudta biztosítani.
Gallus Tibor SJ

LEVÉL EGY NYUGATI BÖRTONBŐL

Véletlen folytán a minap kezembe került a Magyar Papi Egység. Nem nekem szánt olvasmány, hiszen nem vagyok pap. De azért nem érzek semmi lelkiismeretfurdalást, hogy elolvastam. Így megnyíltak előttem olyan problémák, amelyekről eddig halvány fogalmam sem volt. Eddig ugyanis csak a saját problémáimat láttam. Börtönben vagyok, 9 évre ítélve, amelyből még két évem van hátra. Ez csak másodrangú esemény. Sokkal fontosabbnak tartom, hogy gondolatvilágom Isten kegyelméből helyes, keresztényhez méltó útra terelődött. Fájt, hogy oly ritkán látogat meg magyar pap, de most alkalmam volt a magyar lelkészek túlerheltségét megismerni s most már nem lázadozom.

Levelem célja néhány kérdés mellett köszönetem minden magyar lelkésznek, akik megtartják bennünk a magyar lelket . . . Mi magyarok, akik bármiért is börtönbe kerültünk, nem tettünk jó szolgálatot a magyar ügynek. Nem keresek kifogást és nem háritom senkire sem a felelősséget. De a tényeket a saját érdekeemben is meg kell állapítanom. Szüleim egy szektához tartoznak. 11 éves koromban titokban katolikussá lettem a szent keresztség által. Mire kitudódott, fanatikus apám elűzött a háztól. Két évig egyik paraszttól a másikhoz hányodtam. Iskolába nem jártam ezidőben s összesen négy elemit végeztem el ügyyel-bajjal. Mesterségem nincs. Később a szalézieihez kerültem Esztergomtáborba. Keresztanyám huga örökbefogadott és magához vett. Budapest ostroma alatt adoptív-anyám meghalt. Levente légó szolgálatot teljesítettem. Egyenruhám miatt az oroszok végighurcoltak Oroszországon. 1947-ben keveredtem haza. Hét hónapig az ÁVO foglja voltam. Később valami ügy miatt négy évre ítéltek. Sikeredt megszöknöm. Ausztriába kerültem. 1950-ben Bécsben elfogtak az oroszok. Hazaadtak és a három és fél évemhez még nyolcat kaptam. Éhségstrájk útján kikerültem munkára, ahonnan megszöktem. Átúsztam a Morvát, utána a Dunát és ismét Bécsbe kerültem . . . Elmentem a légióba .1956-ban súlyosan sebesülve szabadultam. Mire kigyógyultam, kitört a szabadságharc. Leverekedtem magamat . . . , a harcokban szétszóródtunk. Mikor minden elveszett, megint kijöttem s Németországba kerültem. Tüdőbeteg lettem, nem tudtam dolgozni, egyik lágerben bandába keveredtem. Eredmény 9 évi börtön. De a háborgásnak nincs helye. Csak azért irtam meg őszintén ezt, hogy tudja kivel van dolga, abban a reményben, hogy nem vet meg.

Kéréseim ezek volnának: magyar könyvek, egy rózsafüzér és egy magyar Szűz Mária érmecske . . . Átérezem, hogy sok-sok elfoglaltságuk van a magyar papoknak. Áldozatos, önzetlen munkájukat talán megmegérti egy-egy magyar, de a Jóisten egész biztosan megjutalmazza.

Szeretetteljes tisztelettel

Aláírás.

MAKAÓBÓL IRJA EGY MAGYAR HITHIRDETŐ:

Végtelen örömmel olvasom a MPE minden számát. Igazi összekötő híd honfitársaink és oltártestvéreink között. Óriási hiányt pótol a misszionáriusoknál, mert sokszor nem anyagi segítségre szorulunk, hanem inkább egy dokumentumra, hogy otthon sokan imádkoznak értünk és mellettünk vannak. Nem feledkeznek meg azokról, akik elhagyták hazájukat, szüleiket, testvéreiket, jótevőiket, barátait, hogy megismertessék az Úr Jézust idegenek közt. Bátran elismerem, hogy a MPE Jézus Szive inspirációja volt és sok jót fog teremteni köztünk. Szívből kívánom, hogy az összes magyar misszionárius jelentkezzen, ha nem is cikkekkel, legalább imádságos üdvözlettel. Ez arra is szolgálna, hogy hivatásokat toborozzanak Krisztus Király zászlaja alá. Nemcsak fiatalokra gondolok, hanem Don Bosco ajánlata szerint, késői hivatásokra is, mert az utóbbiaknál 10 közül 6 biztosan beválik. Boldog az a misszionárius, aki életében felnevelte, előkészítette utódját az Úr szőlőjében. Egyben Isten fizesse meg, hogy közölte kis leveletem a 22. számban.

Remélem, ismeri Zsámár atyát! Már odahaza is meg Tamingban kitűnő lelkivezető volt és ma is az. Rengeteget dolgozik és nem kiméli magát. Kínai nyelven megjelent művei megnyerték a püspöki kar helyeslését, akik hálájukat a kínai katolikusok nevében is kifejezték. Talán nem lesz érdektelen a művek felsorolása:

1. Ascetica-Mystica, a teológia spiritualis kézikönyve, 4 nagy kötet (SDB kiadása).

2. A fent említett mű egy kötetben (SDB kiadás).

3. Terminologia Theologica, Ascetica-mystica latin és kínai nyelven.

4. Unio Intima, meditációk a Szűzanyáról .Már megjelent 5 kötet.

5. Szent József tiszteletéről, egy kötet.

6. Alacoque Szt. Margit életrajza, egy kötet.

7. Via crucis, meditáció szerzeteseknek.

8. Evangélium és a hit, egy kötet.

10. Leányok kézikönyve, egy kötet. Fiúk kézikönyve, egy kötet. Jövöm, egy kötet. Az utóbbiak mind formózási kiadás. Jelenleg P. Zsámár 3 kötetes lelkigyakorlatos könyvön dolgozik. Ez is hiányt pótol a kínai kat. irodalomban.

P. Ladányi Honkongban van és igen értékes, megfizethetlen hira-dót ad ki hetente, angol nyelven belső Kináról. A fentiekből világos, hogy a két magyar jezsuita atya méltó utódja a híres P. Riccinek.

Kirschner Antal SDB

